

UNIVERSUL CĂRȚII

Anul XVII, Nr. 63
Iunie 2025
Serie nouă

PUBLICAȚIE TRIMESTRIALĂ EDITATĂ
DE EDITURA GUTENBERG UNIVERS ARAD
ROMÂNIA

**Revista Gutenberg Universul
Cărții** fondată în 2009

Fondator: **Editura Gutenberg
Univers Arad** (Toate drepturile
rezervate)

COLEGIUL REDACȚIONAL

Florica R. CÂNDEA - Redactor șef
(membru UZPR Filiala Arad)
Carina BABA - Redactor șef adjunct
(membru UZPR Filiala Arad)

COLEGIUL CONSULTATIV

(seniori editori)
Ioan Alexandru ARDELEAN
Eugeniu CRISTE
Valeriu ILICA
Iuliana PINTEA
Loredana TUDORESCU

**REDACTORI SPECIALI UNIUNEA
ZIARIȘTILOR PROFESIONIȘTI DIN
ROMÂNIA**

Roxana ISTUDOR (UZPR București)
Laurențiu SZEMCOVICS (UZPR
București)

**REDACTORI ASOCIAȚI FILIALA
UZPR ARAD**

Vasile FILIP (Consultant, Președinte
Filiala „Ioan Slavici” UZPR Arad
Ioan TULEU (Senior comentator)
Lavinia BETEA
Lucia BIBART
Anton ILICA
Augustin MUREȘAN
Vasile SĂRĂNDAN
Horia TRUȚĂ

Daniela GUMANN (diaspora, filiala
Austria)
Teodora SMOLJEAN (Filiala Serbia,
Provincia Voivodina, Panciova)

**DESIGN-CONCEPȚIA GRAFICĂ A
COPERTEI**

DTP, Ecaterina MEHESZ
Coperta I - Linotyp, 1948
Coperta IV - Volume tipărite 2025

IMAGINE CONCEPTUALĂ/FOTO

Mircea BORAN
Mircea IRIMESCU
Ioana NISTOR

PARTENERI GUTENBERG

FOTO CLUB ARAD

REVISTA CONDEIERUL DIASPOREI

(Diaspora Austria, Salzburg)
EMOȚII ȘI LUMINĂ (Australia)
Săptămânalul **LIBERTATEA** (Serbia)

S.L.A. TIBISCUS Serbia

ASRA (Asociația Scriitorilor Români)
Austria

Revista se realizează și este distribuită
și printr-un colectiv de redactori din
diaspora (Australia, Austria, America,
Serbia, Germania, Republica
Macedonia, Spania, Ungaria ș.a.)

DISTRIBUIRE

Magazin de prezentare, Calea Victoriei
nr. 41

Voluntar distribuitor: Mircea BORAN

Notă: total semnatori 3455 (an XVII)
total articole 3529 (an XVII)

Revista se distribuie gratuit.

Responsabilitatea asupra conținutului
textelor, a ideilor și atitudinilor exprimate
în Revista Gutenberg aparține în
exclusivitate autorilor.

Expedierea materialelor, redactate
corespunzător pentru luna septembrie
2025 se va face până în 15 iulie la

următoarele adrese de e-mail:
candefloare@yahoo.com,
carina.anqa@gmail.com.

EDITORIAL

De ce scriu femeile...

Florica R. CÂNDEA

Publicist, Arad

A devenit obsedant de obositoare această întrebare (pentru acei care nu percep tâcul ei și iscoada acesteia). Periodicitatea acestor editoriale e bine a fi date drept știri, mai altcumva, să fie bine știute, să fim la zi (cum s-ar zice). Deci... primăvara a venit odată cu Poezia sau (mă rog) cu Fericirea sau (mă rog!) cu Parfumul... oricum o întorc InOut/OutIn s-a (re)simțit (întâi) acea „boare” pe deasupra capetelor noastre, dar n-a „furat de prin ponoare, puful păpădiilor”... Deci, trebuie să fim inflamboyanți și infatigabili când dăm drumul la butoane din acestea. Și, știți de ce? Pentru că, un vechi proverb românesc, (încă) e valabil: „Cine are carte/ are parte!” (mmmmmvaiiiii! Parol!... dar nu atunci când mergi la Bookfest și îți arăți „bookface” cu scriitori la care tu nu ajungi nici dacă îți încorzi mușchii... așadar te îndemn, onor trecător, nu fii patibular...) -Mă leeeșiiii... ar zice el/ea (cu stea în frunte... hai sictir... oare scrie cineva chiar „de sanchi!”... oooooohooo... nuuuu, esența e fotografia... qui protest?!). De aceea am ales, acum, să (mă) editorializez, după acei zeci de ani, care s-au scurs de la prima „operație estetică” a scriiturii și mi-am cosmetizat irizările din sertarul secret al vremii. De

vorbă cu tine... Femeie... sunt (încă) înăuntru ori dinafară cu hiperboleice zone de metafore. Dar, și bărbații scriu... parafrazând „și bărbații plâng câteodată” de chiar... iar (ei) fac ca inima să (le) bată (in extenso). După cum e lesne de observat, așezăm la deschiderea ediției și la închiderea ediției noi sensuri întâmplare cu rol de eseu nondeclarativ (și care se interferează cu licențe poetice, biografii, jurnale fantasy etc. ca reale pasiuni ori încântări). Când societatea este dominată de înalte tehnologii, aceste în/(co)nsemnări vecuiesc lectural prin plăceri și impresii (a)temporale. „Iar noi locului ne ținem/cum am fost/așa rămânem”, pentru că scris/vorbitul nostru nu „aduce” a „zburat cu baloane de săpun” (că tu, mângăitor de vorbe, în cuvinte, ești când pictor ambulant, ori zgârâietor de pietre, când reporter stradal, dar, și mai grav, un (ni)mic din toate astea...), de aceea noi aducem ofranda noastră, acelor care, „stau jos”, la propriu și la figurat (în fața cărora ne ridicăm cu înclinare, Chapeau)!

De ce scriu femeile... La deschiderea ediției

Florica R. CÂNDEA

Mmmmdaaaa... Se poate îngenunchia oare în biserică (atunci, când o carte are/va avea povestea ei)?...

Mmmvaiiii!!! Ce stări! Ce Lumină! Câtă valoare pot da oamenii satului, goștilor...

Am avut, pentru câteva clipe, sentimentul că am de aproape un „Alergător de Cursă lungă!!!” Da... Daaa... De chiar...

Omul care a orchestrat venirea noastră la Sinteza Mică, Domnul Aurel Usca, era de-a dreptul, însoțit de „hărnicia dărnicea cu har” de bun cunoscător a regulilor de Slujitor al satului...

Când fugea la ușă să întâmpine goștii... Când lua o cutie în mână și se podobește cu o carte ori două... Când se întruchipa în priceput moderator, ca nouă, ce stăteam spășiți în Cuminența Bisericii Ortodoxe din Sinteza Mică, așteptând să tragă clopotele amiezii a lansare, ne era sete...

Odată, l-am văzut cu un pahar de apă... Îi era sete dumnealui (de cunoaștere altfel) de setea noastră...

Mulțumim! Mdaaaa... Oooo...

Și ce Lansare! Cât o Predică (fără Biblie)... Și ce trăiri mirabile ne asudau chipurile. (privind la Icoane cu Sfinți) care „icoane” erau și făpturi (umane).

Dar totuși... cu Cerescul în noi și Terestrul lăsat undeva, „în iarba verde de acasă”...

Și chiar de-ai pleca pârjolit de jarul vieții la o astfel de prezentare în

premieră, a unei cărți cu 145 de povești, („Noi povești ale cerului și pământului” autor Ștefan Mitroi, 2025) nu ai putut să nu îți ștergi geana ochilor cu batista tremurândă, în fața unui Om, devenit pentru un ceas, un Glas de propovăduitor, domnul Aurel Usca!

Astfel, alături de Părintele Cristian Teodor Cosma și de scriitorul Ștefan Mitroi (în fața unui distins auditoriu), la Sinteza Mică s-a scris istorie și s-a citit despre (În) Dumnezeu!

Ferice de cei chemați și veniți! Ferice satului... Odată, am vrut să mă cheme satul (la câteva duleie/hold de

aici, dar... nuuuu) Nu-i bai!!! Căci miluiți, miruiți, spovediți și cuminecați, am fost (toți) prin Anafura de carte! Cât o felie/bucată de poveste. De viață...

Acest Eseu non-declarativ, este Talantul de pe Talgerul unui Sat al făgăduinței noastre, (cu mulți iubitori de Locaș sfânt devenit Amfiteatru de carte și multă cultură răspândită „a la carte” de niște țărani Domni)... Fotografiile care însoțesc cuvintele sunt marca Boran Octavian Mircea!

Și, pentru cine nu știe, trebuie să afle că din casa cu peste patru sute de specii de trandafiri crește (a crescut, va crește) un Fiu al Satului, care se dăruie, cum și alții, poate, o fac, într-o Prihană! De suflet!

Tuturor, o îmbrățișare de suflet! (pentru conformitate, rog a se vedea Știrea cea bună de pe pagina mea de profil Facebook Floare Candea Floare, mulțumesc).

Știre de presă culturală

Florica R. CÂNDEA

La ceas de vecernii, o lansare în Biserica Ortodoxă din Sinteia Mică

Cuvânt însoțitor: Spunem „vecernii” în sens conotativ, pentru că, la ora 12, au bătut clopotele (în semn de ora exactă, iar precizia, trebuie respectată).

Spunem „o lansare”, pentru că lumea adunată, într-un număr apreciabil, a ascultat altfel de Psalmuri (rostitute metaforic, din noua carte semnată de scriitorul plurivalent Ștefan Mitroi, cu titlul „Noi povești ale cerului și pământului”).

Spunem Sinteia Mică satului patriarhal ce ține de comuna Olari, la distanță cam de jumătate de ceas de la Arad (un sat căruia nu i se potrivește sintagma „locul unde nu s-a întâmplat nimic”).

De fapt, ne-a însoțit primăvara, în ninsoarea zarzărilor, ale căror petale se asortau cu verdele reavăn al ierbii abia trezite din picuri de ploaie, domestică.

Spunem Domnul Aurel Usca, mânați de ritmul cadențat al unor stihuri, care ne-au însoțit multă vreme: „Nu uita vacanțele/ în care m-am pierdut/ prin tine,/ viață” (frc-pagini trăite).

Mai spunem, așadar, parafrazând un arhicunoscut refren că „la țară înfloresc pomii/ de la țară vin și domnii” (astfel că nu e de ici de colo să îți transformi personalitatea, susținând un act de cultură, ori promovând valori tinere, dar, cu atât mai mult, valori consacrate).

Mai spunem că orice pasiune se poate transforma într-o dragoste (căci despre dragoste s-a fost vorbit, în Casa Domnului).

Conținuturi: Volumul (care cuprinde o sută patruzeci și cinci de povești, dispuse aproape în ordine alfabetică) a văzut lumina tiparului la Editura Hoffman, Caracal, 2025, în condiții grafice, de o aparte eleganță.

La întâlnirea de suflet cu literatura au luat loc, la amvonul Pantheonului spiritual, domnii Aurel Usca (gazdă și moderator), autorul, Ștefan Mitroi, și preot paroh, părintele Cristian Teodor Cosma.

Evocarea scriiturii domnului Ștefan Mitroi a fost conturată prin cuvinte meșteșugite de moderator: „...încurabil, boematic, un însingurat meditativ, între trudă și visare, s-a vrut regizor de film”... (apud. Adrian Dinu Rachieru).

„Lăudabilă această ceremonie, în zvon de primăvară, o premieră cu o carte în Biserica Ortodoxă și o lansare!”, spune domnul Aurel Usca, un cetățean altruist de Sinteia Mică. De fapt, e a treia carte pe care o onorează, prin organizarea de eveniment-lansare (una la sat, două la oraș, din cele peste douăzeci publicate de Ștefan Mitroi). De fapt (acesta e leit motivul nostru de azi) și la urma urmei, în lumea isihastică și amenințată de anientizare, poate (și) o carte, ne mai poate salva de la pierzanie.

Întâlnirea cu literatura, a fost presărată cu intervenția autorului: „Sunteți mulți aici și norocoși să aveți astfel de oameni aici (înțelegând persoana domnului Aurel Usca) și care, fără a fi chemați de clopotele de amiază,

ați umplut biserica. Nu știu cum ați convins atâta lume, nu-mi plac mediile elitiste, aici e multă Lumină, îmi plac lucrurile simple.” Intervenției moderatorului i-a urmat lecturarea unei povești (cu substrat meditativ reflexiv, o altă lecturare aparținându-i și autorului).

În intervenția Sa, preotul Cristian Teodor Cosma, a îndemnat la bucurii exprimate prin dragoste și a sfârșit prin lecturarea unei Scrisori date 29 martie, Roma, Italia, prin care domnul profesor univ. dr. Anton Ilica își exprimă considerația față de calitatea scrisului, desprins din lumea pe care o are la îndemână autorul oaspete (și despre care a scris în repetate rânduri).

Concluzii: Se desprind concluzii și trebuie să subliniem importanța dragostei care poate zace ascunsă la butoniera vieților noastre. Lansarea din Biserica Ortodoxă din Sinteia Mică nu se va uita prea curând. Asistența numeroasă a fost formată din oficiali locali (domnul primar de Olari, Petru Răuț), Fețe bisericești (preot paroh, Liviu Pamfiloiu), localnici, iubitori de carte, gazetari (Florin Tamaș) cunoscuți ori prieteni. Noul volum este rodul împlinirii de zece ani de colaborare cu ziarul „Lumina”, unde autorul, Ștefan Mitroi, a publicat peste o mie de povești (de inspirație citadină, rurală), de povești ale măruntului și imediatului cotidian, din care a selectat spre tipar țesătura prezentei (cartea fiind o continuare a volumului Poveștile Cerului, poveștile Pământului, 2021). Două Patrii, terene și serene, ne-au fost dat (la inedita lansare de carte) să (ne) semene.

Cerem îngăduire a ne exprima un anume crez: acela prin care, la jumătate de zi, preț de peste un ceas, am fost (de fapt, de chiar) între Cer și Pământ (pentru

că Patria Pământească, în care ne ținem, este locul unde azi a fost „Botezul” poveștilor sub oblăduirea Patriei Cerești, Biserica, slujitorii ei și evlavioșii invitați la o altfel de Învățătură, care au plecat acasă cu multe pilde dintre care una este evidentă: „Iubește-ți Aproapele” (dătător de Pace, simplitate și toleranță (și) prin carte). Cu toate că nu am parcurs întreaga operă a scriitorului serbat cu a sa nouă carte, momentele trăite au fost înălțătoare (cu toții știm că într-un locaș de cult, se aduc slăvi și se cântă întru preamărirea sufletelor) și pline de seva iubirii între semeni (iar ceea ce am spus despre domnul Aurel Usca și pasiunea de colecționar sau cărturar local, este veridic și profetic).

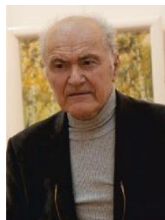

PODIUM ARAD

Ioan Slavici. 100 de ani de la avuția lăsată contemporanilor

Horia TRUȚĂ
Istoric, Arad

Originar din Țiria, Ioan Slavici era familiarizat cu structura peisajelor geografice. Îi plăcea să facă excursii solitare, cutreierând ținuturi întregi (Banatul, Crișana, Țara Zărandului, Dealurile de Vest, zonele montane ale masivelor

Highiș și Codru Moma, etc.), de unde se întorcea informat și cu imagini idilice, pe care le prezenta realist în opere literare. Denumiri de localități: Oradea, Arad, Curtici, Salonta, Iosaș, Socodor, Otlaca (Grăniceri), Zimbru, Măderat, Pâncota, Ineu, Șicula, Cil, Dulcele, Lipova sau geografice: Mureș, Criș, Muntele Moma, Munții Bihorului, apar frecvent în scrierile sale. Era un observator atent a tot ce-l înconjură, reținând elemente de spațiu și timp, peisaje, aspecte climatice, geomorfologice, pedologice, alimentare, figuri, gesturi și ticuri ale interlocutorilor, pe care le folosea creînd personaje în strânse relații cu mediul.

Gospodăria țărănească plină de acareturi, dobitoace și păsări de tot felul, herghelii, cirezi, turme, grădinile cu legume, livezile, lanurile cerealiere, culturile viței de vie, pășunile, codrii întunecați cu fiare sălbatice, văile umbroase și dealurile însozite, sunt înfățișate într-o deplină armonie și unitate. Oamenii sunt strânși legați de natură și supuși experiențelor locului. Ei sunt leneși

sau harnici, cinstiți, intriganți, suspicioși, orgolioși, dârji, lacomi, întreprinzători, cu părți bune și părți rele, așa cum trebuie să fie o lume reală.

În același timp, Ioan Slavici surprinde situația social economică, din orașele și satele românești din părțile Aradului de la mijlocului secolului al XIX-lea. Activitatea economică, bazată pe agricultura extensivă, creșterea liberă a porcilor, cultura cerealelor s-a intensificat în acea perioadă, când satele de munteni (pădureni), din Țara Zărandului, devin colonii de muncă liberă pentru zonele de câmpie, ale căror producții aduc o oarecare prosperitate.

Din punct de vedere geografic, suprafețele amintite sunt unități bine individualizate, cu o structură complicată și interesantă, cunoscută și utilizată de scriitor, care-și plasează în acest peisaj, două excelente nuvele: *Moara cu noroc* (1881) și *Pădureanca* (1884).

În *Moara cu noroc*, acțiunea se derulează în părțile Ineului, deci la limita de vest a Țării Zărandului, unde geografic, se pierde în Câmpia Aradului. Se prezintă un decor sălbatic, cu văi râpoase, pline de mărăcini, dealuri cutreierate până departe cu turme de porci și drumeți singuratici. În acest peisaj cu păduri de stejar, porcarii din zonă, organizați în boitari și păstori, în frunte cu un sămădău, aveau deprinderi rele, oameni needucați, care s-au trezit și trăit în pădure și care foloseau obiceiuri și limbă neînțelese de alții.

Deși Slavici nu o spune explicit, pădurile de foiase (fag și stejar), se întindeau pe suprafețe considerabile, pătrunzând din zona colinară în Câmpia Aradului, unde azi mai există doar în pâlcuri, spre Curtici, Sântana, Chișineu Criș, Cicir, Vladimirescu. Întrucât aceste păduri, pe ansamblu nu au fost descrise prin amenajamente silvice, este imposibil

să se facă azi prezentarea structurii pe specii și parcele a acestora. Dintre pădurile defrișate, amintim lanțul aproape continuu, existent în 1735, între Șiria și Chișineu Criș, pe direcția Sântana.

O soartă tristă au avut-o și codrii din apropierea Șiculei. Mari suprafețe păduroase din zona Ineu, Tămand și Bocsig, au fost tăiate în perioada 1860-1873, ca și cele din luncile Crișului Alb, a Teuzului și Șartișului, în marile sectoare silvice Beliu-Cărand-Răpsig și Cermei-Coroi-Craiva, defrișate până la sfârșitul secolului al XIX-lea. Nu au fost cruțate nici pădurile din nordul Teuzului aflate în proprietatea Episcopatului romano-catolic Oradea, din împrejurimile Beliului, care împreună cu cele de la Ucriș-Olcea se întindeau pe o suprafață de 20.800 ha.

Desigur, localizarea exactă a vechii mori de apă, devenită han-cârciumă este dificilă, poate chiar imposibilă. Fixarea topografică a locului Morii cu noroc, prin denumiri actuale de localități: Ineu, Șicula, Arad, Salonta, Oradea, i-a determinat pe câțiva cercetători arădeni: Vitalie Munteanu, Emil Lăzureanu, Ioan Codău, Florian Dudaș, Teodor Uiuiu, Horia Medeleanu, Anton Ilica și alții, să așeze Moara cu noroc la Bocsig, Șiria, Mocirla (Vasile Goldiș), Beliu, Iercoșeni, fără ca aceste localizări să fie susținute cu argumente.

Moara trebuie căutată printre cele 48 instalații de măcinat (molae rivaes) identificate pentru acea perioadă, în districtul Ineului, de istoricul Gheorghe Ciuhandu. Multe dintre acestea au fost desființate, după săparea Canalului Morilor (1833-1840) și punerea în funcțiune a instalațiilor moderne, cu stăvilare și turbine hidraulice de tip

Francis sau Banki promovate de firma Ganz. De asemenea, trebuie ținut cont de faptul că în perioada respectivă, prin desființarea comitatului Zărand (1877), au avut loc modificări administrative importante care au schimbat structura vechilor comitate Arad și Bihor. Introducerea în nuvelă a numelui Fundureni, localitate imaginară situată în amonte pe râul vechii mori de apă, spre Munții Bihorului, pe care se răsfrâng razele soarelui de dimineață, încurcă și mai mult lucrurile.

Reformulate, în termeni geografici, informațiile textului literar, din „Moara cu noroc”, a cărei acțiune se derulează pe durata unui an, de la Sfântul Gheorghe (23 aprilie) la Paști (aprilie) se pot exprima prin câteva idei:

De la Ineu, timp de un ceas și jumătate (adică 8-10 km), drumul de țară, care trece printre păduri și

peste țarine, lăsând la dreapta și la stânga satele așezate prin colțul văilor este bun (p. 117), adică prezenta siguranță, fiind cunoscut și circulat, asemenea celor ce făceau legătura dintre Ineu, ca centru politico-administrativ și satele din jur.

Urmează un pripor (deal) pe care îl urci și după ce ai coborât în vale ajungi la Moara cu noroc (p. 117), o moară de apă, care pe nesimțite a încetat a mai măcina fiind transformat într-o cârciumă, deschisă de luni până sâmbătă seara. Mai apoi, într-un loc mai potrivit la câteva sute de pași de râuleț, a fost zidită o altă construcție, moara rămânând părăsită, alături de cinci cruci din piatră și lemn de stejar (pag 118). Clădirea, din lemn a ars, din toate cele alegându-se doar praful și cenușa (pag 262).

– Mai departe de hanul-cârciumă locurile sunt rele, adică pline de pericole

*„O soartă tristă au
avut-o și codri din
apropierea
Șiculei.”*

(p. 118), atribuțiile polițienești de pază ale jandarmilor districtului Ineu sfârșindu-se la podul de piatră. Jandarmii veneau aproape zilnic la han, locurile până aici fiind mai sigure (pag. 152).

Cârciuma se află într-o vale, acoperită cu iarbă și măraciniș, traversată pe lungime de un pârau, cu debit constant în tot cursul anului, pe unul din maluri fiind construită o moară, devenită ulterior nerentabilă și desființată.

Valea este neîmpădurită, iar cursul râului liniar, fără coturi, pierzându-se în aval spre o câmpie, întinsă dincolo de un pod de piatră ce duce spre locurile rele. În urma unor ploii abundente, deși are curs rapid, pâraul se umflă și inundă malurile (pag 260)

În amonte, valea se strâmtează și se întunecă într-un crâng îndepărtat dincolo de care se zărește turnul bisericii Fundureni, învelit în tinichea și mai departe, în spatele unui șir de dealuri, acoperite de păduri posomorâte, se văd Munții Bihorului pe ale cărui culmi troienite se răsfâng razele soarelui de dimineață (pag 117).

– Pe firul apei, valea este mărginită de două dealuri. În dreapta unul pleșuv, unde stau răzlețe rămășițele încă nestârpite ale unei alte păduri, loc de popas pentru corbii ce se lasă croncănind de la deal înspre câmpie. În stânga, în dosul unui deal acoperit de pădure cu stejari, se află Ineu (pag 117).

La Ineu se poate ajunge și ocolit, prin satul Fundureni.

Aceste informații, preluate din textul literar, ne permit să localizăm hanul Moara cu noroc undeva în nordul Inelui, în zona piemontană din sud-vestul Munților Codru Moma, în bazinul hidrografic al Crișului Negru (Teuz, Șartiș, Calacea), din preajma Câmpiei Cermeiului, pe terasa primară a unui pârau

ce curge pe direcția est – vest. Din punct de vedere geografic și geomorfologic zona corespunde descrierilor, fiind brăzdată de văi adânci, ce curg liniar spre vest, cu urme de terase inferioare neîmpădurite. Istoric, ele constituiau locuri de intrare și trecere dinspre părțile Inelui spre Beiuș, prin satele: Chișlaca, Lunca Teuzului, Comănești, Agrișul Mic, Botfei. Vestit pentru târgurile sale de animale, Beiușul atrăgea mulți cumpărători, dar și hoți de vite și tâlhari, care se ascundeau în codri seculari care se întindeau peste tot (Jula Gh.Beliu).

Căutarea locului exact al cârciumei este însă zadarnică, sortită eșecului, clădirea fiind incendiată, iar localitatea Fundureni, creată imaginar.

În tulburătoarea poveste de dragoste Pădureanca (1881), confruntarea personajelor se desfășoară pe un areal geografic mai amplu, colinar și de șes, pe fondul unei existențe ritualice fundamentale a societății țărănești: secerișul și culesul. Nuvela relevă obiceiul pădurenilor din zona deluroasă a Gurahonțului (Zimbru, Iosaș, Pescari, Iosașel, Dulcele, Bontăști, etc.) a Almașului (Cil, Rădești, Joia Mare, Revetiș), ca vară de vară, să coboare împinși de sărăcie la secerișul grâului în câmpie.

Deplasarea se făcea în cete compacte: bărbați, femei, copii, pe jos sau în căruțe, pe un traseu din nordul Țării Zărandului. Putem presupune că după trecerea Crișului Alb pe podul din lemn de la Gurahonț și traversarea satelor Bontăști, Cil și Almaș, pădurenii pătrundeau spre Câmpia Cigherului prin culuarul Berindia – Joia Mare, peste dealurile Zăbran și Budila, urmate de povârnișul spre Valea Cuiedului.

De aici începea traversarea munceilor care pe culmea Cuiedului desfac în două: în nord spre Mocrea, spre

sud deslușindu-se dealurile joase cu salba de sate zărândane: Tauț, Camna, Dud, Drauț, Arăneag, Agrișul Mare. La podul de piatră din Măderat, grupurile compacte de secerători se despărțeau în două: unul îndreptându-se prin Pâncota, spre mijlocul șesului (Cherechi, Sântana, Chișineu Criș etc.), celălalt, spre sud cu intenția să ajungă în satele din jurul Aradului și mai departe peste Mureș, în Banat.

La Șiria, în bătătura de la marginea Câmpiei, într-un fel de târg al forței de muncă, se formau echipele și se încheiau înțelegerile referitoare la condițiile de lucru și plată. O astfel de ceată a fost angajată și de Busuioc, om cu stare din Curtici, localitatea unde s-a desfășurat cea mai mare parte din conflictul nuvelei

Deși este un observator atent al naturii, Slavici nu se străduiește să facă spectacole din peisajele prezentate. Descrierile emoționează prin simplitate, într-un demers narativ aparent lipsit de imaginație și subtilitate, fără elemente exotice, exuberante, dar în mare diversitate.

Inventarul naturii este însă riguros, printr-o transcriere aproape fotografică, clișeu după clișeu, pe măsura parcurgerii sau descoperirii sale. Mai mult decât în *Moara cu noroc*, în *Pădureanca* peisajul colinar și cel de câmpie este perfect integrat stărilor afective ale eroilor.

Iată doar câteva ipostaze, care ne permit să argumentăm spiritul ascuțit de fin observator al peisajului geografic și al oamenilor din părțile Aradului.

Din nou despre cazul lui Abaris Hyperboreul

Marius-Ioan GREC

Istoric, Arad

Motto:

„*Pomenesc părerile elenilor din vechime, căci ei denumeau toate neamurile cunoscute de la miazănoapte cu un singur nume: sciți sau nomazi—cum le zice Homer...*” (Strabon, *Geografia*, I, 2, 27)

Poate prea puțin valorificată această afirmație făcută de Strabon, istoric și geograf deopotrivă.

Credem că ne aflăm în fața unei situații care ne îndreptățește să nuanțăm interpretările, atunci când vorbim despre relațiile dintre geți/daci și sciți. Istorici, obscuri astăzi: Agretas, Agathon, Ctesipus sau Timonax, au relatat și ei despre istoria Daciei; epoca în care au trăit aceștia, ne este necunoscută; scrierile lor ne sunt necunoscute; cunoaștem doar numele lor și subiectul scrierilor lor, din relatări târzii, din mărturiile lui Ștefan din Bizanț, Suidas, Arpocraton, Ateneu. Scrierile acestora purtau un nume generic, confuz, nume care se dădea de către greci teritoriilor din zona extremă a Dunării: *Istoria Sciției* (Al. Papadopol Calimah, *Scrieri vechi pierdute atingătoare de Dacia*, Ed. Dacica, București, 2007, p. 35)

Un alt amănunt, dar important; Lucian din Samosata ne relatează că Toxaris nu se afla “... printre purtătorii de *pileus*, ci era unul din sciții cei mulți și din popor...” (Fontes, I, p. 611) Ne aflăm în fața aceleași *inexactități* (confuzii) între geți/daci și sciți.

Oare să fie întâmplătoare aceste confuzii? sau ne aflăm pe un teren „nesigur” datorită unei informări superficiale, dar și asemănărilor frapante, mai ales de la distanța geografică a celor care fac relațiile în cauză?

În acest context interesant este cazul scitului Abaris. (<https://www.linkedin.com/pulse/abaris-hyperborean-eifion-wyn-williams>)

Personajul este amintit de către Herodot (*Istoriei*, IV, 36), preot „purtat de o săgeată ce-i fusese dăruită de Appolon hiperboreul”, cultul căruia îl sluja. (Porphyry, *Viața lui Pitagora*, în *Imnurile sacre*, Ed. Herald, București, 2006, pp. 28-29; Iamblichos, *De Vita Pythagorica* cu un studiu introductiv, traducere din limba greacă, note, comentarii și indice de Tudor Dinu, Ed. Sinapsa, București, 2001, XIX, XXVIII, XXXII.

Personajul mai este amintit și de Platon, Strabon, Celsus, *Lexiconul Suda*. Unii autori moderni au pus în evidență „modelul” lui Zamolxis, asemănător cu șamanul sau modelul mitic al unui șaman, cel al lui Abaris. (M. Eliade, *De la Zamolxis la Genghis-Han-Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale*, Ed. Humanitas, București, 1995, pp. 44-45; autorul prezintă mai multe dintre opiniile specialiștilor care îl compară pe Zamolxis

cu un șaman, subliniindu-se rolul săgeții în mitologia și religia scitilor, precum și în ceremoniile șamanice siberiene...) /Zamolxis nu este însă un șaman (n.a.)/ Reamintim că se uită apropierea geografică și culturală dintre geto-daci și sciti, uneori extinderea noțiunii de scit la toate seminiile zonei pontice, așa după cum am și enunțat mai sus; ori extinderea noțiunii de scit la toate seminiile zonei pontice), precum și semnificația „săgeții”, nu trebuie căutată numai în lumea scită sau nord-europeană, săgeata având un mesaj simbolic și la geto-daci ceea ce adâncește confuzia (a se vedea Marius Grec, *Zamolxis - Realitate și mit în religia geto-dacilor*, Ed. Institutul European, Iași, 2009, p.16):

„getul cel cu tolba stârnește/ neconținut războaie grele” (Ovidius)

„[...] dacă nu voi înroși mai întâi cu sângele meu săgețile scitice și un get sălbatic nu-mi va tăia capul cu sabia”.

(Ovidius)

„Iar eu să pier străpuns de un arc getic [...]” (Ovidius)

„În sfârșit printre săgeți sarmatice și getice îți dorești să trăiești și să mori în aceste locuri.” (Ovidius)

„[...] Umpleți tolbele și întindeți arcurile armeniene cu vine getice.” (Lucan)

În vreme ce Zamolxis este enumerat de către Iamblichos printre discipolii lui Pitagora (capitolul XXIII, 104), chiar dacă el este inclus între personajele atribuite diverselor epoci sau chiar legendare, alături de Charondas, Zaleucos, Epimenides, Iamblichos, *op. cit.*, p. 85, nota 273; o abordare recentă despre discipolii lui Pitagora poate fi consultată la J. L. Brunaux, *Druzii - filosofi printre barbari*, p.117.)

Abaris nu apare în această listă; el este totuși numit „discipol” (XXVIII, 141): „se

spune că Abaris a venit de la hiperboreeni strângând aur pentru templu și prezicând o molimă. Trăia în sanctuare și nu a fost văzut niciodată mâncând sau bând ceva.”

Viața lui Abaris este plasată în secolele VII–VI î.Hr., fiind considerat preot apollinic și taumaturg; îi sunt atribuite două lucrări: o *Theogonie* în versuri și o culegere de descânțece.

Fiind în vârstă, neinițiat în mistere sau educație greacă, Abaris poate fi cel mult un urmaș al lui Zamolxis, atras de ideile acestuia care se vehiculau în zona dunăreană, idei care premerg – la un alt nivel însă – unele dintre conceptele care vor fi vehiculate de Pitagora și hemiciclul său, având în vedere că a trăit cu mult înaintea lui Pitagora.

Un caz care merită a fi menționat, chiar dacă nu îl vom analiza în detaliu, este cel al lui Orfeu. În viziunea grecilor acesta trecea drept trac, iar mitologia a făcut din el un fiu al unui rege trac Eagru și al muzei Calliope, fiind în același timp și descendent din Apollo. Pornind de la astfel de considerente (a se vedea J. L. Brunaux, *Druizii - filosofi printre barbari*, Ed. Cartier, București, 2007, p. 231), s-a lansat ideea că „Orfeu este un personaj trac foarte asemănător cu Zamolxis – un șaman mitic sau un prototip al șamanilor”.

Porphyr, amintește un episod în care Zamolxis este tatuat (*Viața lui Pitagora*, 15); tatuajul, la români, are un rol talismanic tradițional. Pictarea rituală a corpului și tatuarea reprezintă de fapt același act, cea din urmă practică reprezentând doar o rafinare a primei. Asemenea acte rituale își au originea în preistorie și avem în vedere aici acele mojarre speciale în care locuitorii neoliticului își pulverizau fardurile, precum și containerele (din lut, corn, os) în care erau păstrați coloranți. De asemenea, sunt numeroase referirile în unele texte grecești

și romane, care amintesc pictura corporală și tatuajul la *celți, germani, sciți, geto-daci* și alți „picti”. Suntem în fața unor aspecte rituale, avute în vedere în întreaga arie sud-est europeană, din preistorie până în vremurile noastre. (J. L. Brunaux, *Druizii - filosofi printre barbari*, Ed. Cartier, București, 2007, capitolul „Elevi ai lui Pitagora?”, pp. 204-240; Iamblichos, *op. cit.*, p. 78, a se vedea capitolul XIX și nota 251; E.R. Dodds, *Grecii și iraționalul*, Ed. Polirom, Iași, 2007, p. 132.)

Hellanicos, contemporanul mai tânăr al lui Herodot, arăta în „Obiceiuri barbare”: „... **scitul** fiind robul lui Pitagora /cum pomeneste Herodot în Cartea a IV-a, 95/ întorcându-se la el în țară a dat oamenilor învățături cu privire la *nemurirea sufletului*.” (fragmentul 73)

„... pomenesc părerile elenilor din vechime, căci ei denumesc toate neamurile cunoscute de la miazănoapte cu un singur nume: **sciți**...” (Strabon, **Geografia**, I, 2, 27)

Aceleași nedumeriri exprimau și alți autori antici, de exemplu Lucian din Samosata, în „*Toxaris sau prietenia*” (Lucian din Samosata, *Scrieri alese*, București, 1983, pp. 356-391) arăta:

„Mnesip: Și voi obișnuiți să aduceți jertfe oamenilor cumsecade după ce aceștia au murit, așa cum ați aduce zeilor?

Toxaris: Nu numai atât, dar îi slăvim prin sărbători și prin adunări mari.

Mnesip: Și ce așteptați de la ei? Că doar nu pentru a le câștiga bunăvoința le aduceți jertfe: ei sunt morți!

Toxaris: Apoi, **nu ne merge rău când morții ne vor binele**. De aceea, chiar pentru binele celor în viață noi socotim că **trebuie să-i ținem minte pe oamenii noștri de seamă**, pentru ca, **după moarte să-i cinstim cum se cuvine**. Ni se pare că, în felul acesta, mulți oameni vor râvni o asemenea cinstire.”

Mănăstirea „Sfântul Simion Stâlpnicul”

Ioan TULEU

Istoric, Arad

Este așezată în partea de nord - vest a municipiului Arad, la marginea cartierului

Gai, locuit dintotdeauna de ortodocși români și sârbi. Se poate ajunge ușor la mănăstirea de maici, dacă doritorul de frumos și reculegere sufletească apucă pe șoseaua de centură care

face legătura, prin nordul orașului, cu drumul european 68.

După vreo 6-7 kilometri de la intrarea pe centură, dinspre Deva, cale altfel greu de parcurs din cauza traficului extrem de aglomerat o tăbliță indicatoare ne face semn că la câteva sute de metri spre dreapta găsim locașul care cheamă credincioșii și, de ce nu și turiștii, la rugăciune și vizitare.

De cum ai luat curba spre dreapta pe strada largă, în capăt se zărește poarta de intrare, turnul clopotniță al mănăstirii. Și parcă pentru a face diferența între lumea laică și lumea credinței, înainte de a pătrunde în „Împărăția Domnului” întâlnești mizeria umană, tradusă în gunoarie, moloz și o apă puturoasă, iar apoi după ce ai pășit dincolo te întâmpină o adevărată grădină a raiului, iarba verde bine îngrijită, vegetație înaltă și clădiri bine întreținute, în culori deschise. O liniște deplină stăruie pretutindeni, întreruptă din când în când de triluri de paseri cântătoare. Câteva maici îmbrăcate în hainele lor cernite trebăluiesc tăcute prin curtea largă, flancată pe trei laturi de edificii

impunătoare și înconjurată de zidul care o desparte de lumea de dincolo.

Monumentele așezământului

Primul dintre monumentele așezământului monahal care îți atrage atenția este Biserica cea nouă, adevărată catedrală prin dimensiuni, echilibru și ținută, observabilă de la mari depărtări. Din câte ni s-a spus de către maica stareță construcția a început în anul 2002, pictura a fost executată în 2009. Intrarea în biserică se face urcând scările din marmură, trecând printr-un portic străjuit de patru coloane cu capiteliuri dorice, două fiind semicirculare, încastrate în zid. Pardoseala de marmură, pictura proaspătă, în culori vii, cu scene din scripturi: Răstignirea Domnului, Intrarea în Ierusalim, Hristos și samariteanca, Hristos înviind pe Lazăr, Nunta din Cana etc, iconostasul cu o formă și pictură originale, înălțimea interioară, completează și întăresc senzația de măreție și putere Divină. Deasupra întregului se înalță trei turnuri ascuțite, turnul central ridicându-se mult deasupra pământului, cu influențe orientalmoldovenesti, (după modelul Dragomirna), și care arată parcă spre ceruri.

Dar, din nou imaginea contrastează pentru că în apropierea bisericii celei noi se lipește parcă de pământ Biserica cea veche, din lemn, existând dinainte de construcția întregului complex. O inscripție aplicată pe peretele de la intrare ne atrage atenția că bisericuța „Sf. Apostoli Petru și Pavel” este un monument istoric și este construită între anii 1745-1754. De data aceasta diferența este între vremuri și arată posibilitățile materiale, gusturile și libertățile conferite de perioade istorice

atât de diferite. Zidurile sunt înnegrite, acoperișul, la care ajungi cu mâna dacă te înalți puțin, este acoperit cu șindrilă iar turnul clopotniță, în patru laturi, este prevăzut cu două fereștruce pe fiecare latură, în partea superioară.

Dincolo de bisericuța din lemn te întâlnești cu o altă epocă, cu alte vremuri, materializate într-o biserică din piatră și cărămidă și o clădire, fostă reședință de vară a episcopului Aradului, care de fapt dau semnificație și valoare istorică întregului ansamblu. Acestea au fost ridicate de Episcopul Sinesie Jivanovici (1751-1766) între anii 1760-1762, fiind o remarcabilă realizare a barocului ecleziastic provincial. Conacul și biserica formează o unitate arhitecturală în formă de U. Cea mai bogată în ornamente este fațada răsăriteană a conacului, având un rizalit ornamentat cu pilaștri și volute. Caracterul baroc al

*„Conacul și
biserica formează
o unitate
arhitecturală în
formă de U.”*

bisericii este accentuat de turnul cu două registre, despărțite, cel de jos cu pilaștri ionici, cel de sus cu capiteli corintice. După ce intri pe ușa fațadei de vest, în două canaturi, cobori o treaptă față de nivelul solului din exterior, încă o dovadă a vechimii bisericii. În ziua vizitei noastre în biserică se oficia un botez de către un preot, isonul fiind susținut de o călugăriță. Pronaosul deschis spre naos are patru stâlpi de zidărie, din care doi adosați zidurilor laterale. Pronaosul este deschis spre parterul turnurilor clopotniță. Naosul are pereții de nord și sud decorați cu patru rânduri a câte doi pilaștri, ce au capiteli combinate, cu cornișe puternic profilate deasupra. Pe peretele de nord a naosului se află o fereastră care dă spre una din încăperile reședinței, de unde episcopul Sinesie Jivanovici, care era bolnăvicios, asista la

slujbe. Absidele laterale, în trei laturi, adăpostesc stranele cât și casa scărilor ce duc la balcoanele ce se află deasupra stranelor. Altarul este despărțit de naos printr-un iconostas de dată recentă, realizat în Moldova. Iconostasul inițial, sculptat în lemn de tei, a fost pictat în 1767 de cunoscutul pictor bisericesc Ștefan Tenețchi și se află în muzeul mănăstirii. Pictura, realizată într-o manieră italianizată, cu ecouri din renaștere și baroc, cuprinde 22 de icoane, repartizate în trei registre.

Deasupra iconostasului sunt înfățișați Maica Domnului, Sfântul Apostol Ioan și o cruce. În altar, între iconostas și sfânta masă se află o lespede funerară, din marmură roșie, fixată în cuie mari de fier sub care este înmormântat ctitorul bisericii, Sinesie Jivanovici. Sfânta masă este de asemenea din marmură roșie, cu picioarele sculptate în figuri decorative. De altfel, marmura este prezentă și în alte obiecte și vase de cult, la fel cum piatra formează pavimentul bisericii, peste care s-a așternut un covor. Întregul complex are șarpantă din lemn ce susține o învelitoare din țiglă solzi, la biserică și clădire și din tablă la turnul clopotniței.

Pe latura de nord a curții mănăstirii se înalță o clădire cu etaj și mansardă, o construcție modernă, construită în 1999 pentru a adăposti chiliile și atelierile, iar pe partea apuseană o altă clădire cu un etaj, refăcută în anii 70 ai secolului trecut, acolo unde a existat la începuturile mănăstirii, care servește astăzi ca reședință nepermanentă Arhiepiscopului Aradului.

Hramul mănăstirii

Numele mănăstirii este mai puțin obișnuit și se datorează Episcopului Sinesie Jivanovici, care a fost hirotont ca întâistător al Eparhiei Aradului la 1 septembrie 1751, de ziua Sfântului Simion Stâlpnicul, zi aleasă ca hram a ctitoriei de la Gai. Simion Stâlpnicul a fost unul dintre călugării a cărui devoțiune și sacrificiu pe altarul credinței au străbătut veacurile și iar 1 septembrie este și ziua de început a calendarului bisericesc. El a trăit între anii 390-459, născut fiind în Sisan Cilicia, iar supranumele de Stâlpnicul îl poartă de la faptul că circa 29 de ani a trăit în vârful unui stâlp, care avea o înălțime de 16 metri, asta pentru a se izola de mulțimile care veneau să-i ceară binecuvântarea.

Ctitorul mănăstirii

Ctitorul mănăstirii este unul dintre cei mai cunoscuți ierarhi ai Eparhiei Aradului, sârb la origine, care s-a străduit din toate puterile sale să dea tărie credinței ortodoxe în această parte de lume, într-un timp în care aceasta cunoștea puternica ofensivă a Bisericii Unite. Despre acesta dr. Pavel Vesa, spunea că: „Sinesie Jivanovici a fost cel mai vrednic episcop de Arad din secolul al XVIII-lea, de numele său legându-se biruința definitivă a Ortodoxiei în Bihor și Hălmagiu, o bogată activitate pastorală, gospodărească și culturală, pe alocuri chiar deosebit de interesantă. Generalul austriac Charles de Ville îl caracteriza ca fiind „unul dintre cei mai rafinați ortodocși care există”. Era un cunoscător al mai multor limbi. Alături de limbile sârbă și română mai cunoștea slavona, greaca, latina, germana, franceza și maghiara”. El s-a luptat mult pentru menținerea jurisdicției canonice asupra ținuturilor arădene, bihorene și

hălmăgene și a reușit, având alături mitropolia Karlovitz-ului, sub a cărei dependență se afla. Deși i s-au pus imense piedici în a-și vizita bisericile prin eforturi stăruitoare și luptă continuă cu autoritățile austriece și cu ierarhii bisericilor catolică și uniată, a reușit să se întâlnească cu credincioșii săi, să-i mențină alături în credința ortodoxă și chiar a determinat întoarcerea a numeroase sate bihorene și hălmăgene la credința strămoșească.

La fel de importantă este și activitatea gospodărească și culturală, Episcopul Sinesie reușind să consolideze și să extindă averea episcopiei și să susțină construcția a numeroase biserici în satele eparhiei. Cea mai importantă ctitorie a sa fiind mănăstirea vizitată și prezentată de noi, pe care a ridicat-o la marginea orașului în care își avea reședința „spre veșnica lui pomenire și pentru folosul urmașilor săi în scaunul episcopal, precum și pentru trebuințele obștii credincioșilor”, după cum spunea părintele Vesa. Toate au fost ridicate pe vechiul domeniu al episcopiei obținut de primul episcop al eparhiei, Isaia Diacovici (1706-1708). Biserica urma să fie folosită de credincioșii din împrejurimi, iar conacul avea să devină reședința de vară a episcopului, lucru ce s-a și întâmplat. După moartea episcopului au urmat perioade dificile pentru ctitoria de la Gai. Când în fruntea eparhiei ajunge Gherasim Raț (1835-1850) acesta găsește așezământul într-o stare deplorabilă. Dar pentru că vechea reședință episcopală și catedrala, așezate în Arad pe malul Mureșului, au fost expropriate, în 1857 s-au făcut ample lucrări de reparații ale clădirilor care au devenit reședință oficială până s-au construit în Arad noua catedrală și altă reședință episcopală. În anul 1870, sârbii

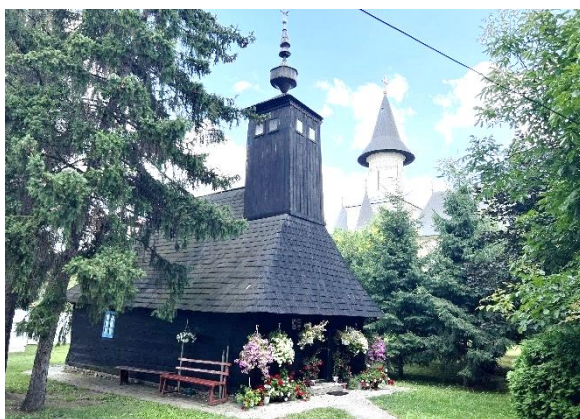
din cartier și-au construit o biserică aparte, românii continuând să folosească biserica până după primul război mondial.

În anul 1949 așezământul a fost reactivat ca mănăstire de maici, schimbare aprobată în ședința Sfântului Sinod din 13 aprilie 1955. Instalarea stăreției și acordare crucii de stavroforă au fost făcute de Episcopul Andrei Magieru, în data de 25 septembrie 1955, iar prima maică stareța a fost Patricia Codău, originară din Șicula. În 1964, din inițiativa Episcopului Teoctist, în încăperile vechiului conac s-au început lucrările de amenajare a unui muzeu bisericesc, care s-a deschis oficial în 1967, în prezența Patriarhului Justinian.

Muzeul mănăstirii

Cine vizitează Așezământul monahal de la Gai trebuie neapărat să intre și în sălile muzeului unde se va întâlni cu istoria ortodoxiei românești din ultimile 5 veacuri, din Transilvania. Asta, deoarece obiectele, cărțile și mărturiile adăpostite la Gai sunt adunate de pe întreg teritoriul amintit iar valoarea lor este incomensurabilă. Am fost conduși prin încăperile muzeului de o maică ce cunoștea cu lux de amănunte fiecare obiect, dar care, din prea multă modestie, nu ne-a dat numele spunând că acolo sunt importante doar comorile adăpostite de fosta reședință de vară a episcopilor. În prima încăpere ne-am întâlnit cu steagul purtat de credincioșii din Tălagiu, la Alba Iulia, în 1918 și călimara lui Vasile Goldiș. Într-o altă cameră am admirat icoanele „Deisis” și „Sfântul Nicolae”, pictate în 1763, tabloul lui Sinesie Jivanovici pictat de Atanasie Tenețchi; tot acolo era

expusă și cărja episcopală, iar mai departe veșminte ale Episcopului Procopie Ivașcovici (1853-1873), mitra unui stareț din sec XVI, icoane de Ștefan Tenețchi, etc. Emoția a sporit când am pus mâna pe pânza unui antimis donat de Constantin Brâncoveanu unei biserici transilvănene, despre care maica ce ne dădea explicații spunea că este o adevărată minune că pânza a rezistat atâția ani. O icoană pe pânză este și cea donată de Împărăteasa Ecaterina cea Mare a Rusiei (1762-1796) mănăstirii Bezdin. Ne este și greu să enumerăm toate valorile admirate dar, vom mai aminti totuși veșmintele protopopului Ineului, ajuns mitropolit al Ardealului în sec XVII, Sava Brancovici. În încăperea afectată cărții vechi bisericești poți vedea „Tâlcul Evangheliilor”, tipărit de Coresi în 1567, o raritate bibliofilă, „Cazania lui Varlaam” (1642), „Noul Testament de la Bălgrad” și mai multe cărți tipărite de Antim Ivireanu.

În foto: Biserica veche a mănăstirii iar în fundal biserica nouă.

Mănăstirea astăzi

Mănăstirea constituie unul dintre cele mai importante monumente ale Aradului și este deschisă și spre credincioșii care vin, chiar de la mari depărțări, la slujbele

din marile sărbători, dar și la Taina Sfântului Maslu și celelalte servicii religioase săptămânale. Nici turiștii nu ocolesc mănăstirea, autocarele opresc și la porțile ei și unele vin chiar din alte țări ale Europei. Cine vizitează mănăstirea întotdeauna regretă că nu a putut adăsta mai mult în curtea în care iarba verde constituie covorul așternut de Dumnezeu pentru credincioșii săi, corul păsărilor intonează simfonia de laudă pentru Creatorul Cerurilor și Pământului, iar pacea și liniștea interioară oferite călătorului prefigurează parcă Raiul Ceresc.

Rolul credinței în viața și activitatea lui Vasile Goldiș

Mihai HANDARIC
Teolog, Arad

Introducere:

În acest articol vom arăta că Vasile Goldiș - care a avut un rol cheie în actul realizării Marii Uniri de la 1918, și-a concentrat toate resursele, darurile și cunoștințele pentru binele națiunii române. Deși a fost educat pentru a fi un teolog, a ales să își pună cunoștințele și darurile sale în slujba națiunii. Analizând viața și activitatea lui, descoperim că principiile și valorile care l-au însoțit au avut o amprentă puternică a învățăturii creștine. Religia a avut un rol deosebit în formarea și în cariera sa de filolog, istoric și politician, fiind născut într-o familie de preoți. Tatăl său a fost preot, iar mama sa a fost fiică de preot. Educația din clasele primare și gimnaziu le-a făcut în școli confesionale ortodoxe și în școli catolice care i-au marcat profund personalitatea, viziunea și cariera didactică și politică.

Vom observa că viziunea politică a lui Goldiș, pe care o exprimă în descrierea Statului universal a fost inspirată din Scriptură. Statul universal este un concept biblic, escatologic referitor la Împărăția universală a lui Dumnezeu (Viziunea lui este dezvoltată în două din articolele sale „State naționale (Românul, II, nr. 231, 1912, pp.1-2.) și Statul universal (Observatorul politic și social, nr. 9, anul I, 1930).” Vezi Marius Grec, „Vasile Goldiș și statul universal”, în Europa: Centru și margine / Studii de știință și cultură, volum suplimentar, 2016, în Academia.edu., <https://www.academia.edu>. Accesat 7 aprilie 2025.). Pentru Goldiș credința creștină a fost liantul care dă sens existenței umane în general.

Goldiș a rămas în istoria românilor ca unul din corifeii Marii Uniri, care a jucat un rol cheie în formarea României Mari. Vom înțelege că Goldiș rămâne un model demn de urmat. Deși a luptat toată viața pentru binele națiunii sale, a rămas uneori singur, datorită faptului că prietenii l-au părăsit, datorită problemelor grave de sănătate care l-au însoțit toată viața și în prima parte a vieții sale datorită sărăciei care l-a determinat să facă eforturi prea mari pentru a se întreține financiar.

Mark Twain formulează o cugetare care reflectă viața și misiunea lui Vasile Goldiș. „Există două momente importante în viața unui om: când se naște și când descoperă pentru ce se naște!” („Maxime, cugetări și aforisme,” în Monitorul Psihologiei, <https://www.monitorulpsihologiei>. Accesat 6 aprilie 2025.) Se pare că este un lucru rar deși esențial ca omul să înțeleagă și al doilea moment: „de ce s-a născut!” Goldiș a descoperit scopul pentru care a primit viață.

Origini și educație

Vasile Goldiș s-a născut pe 12 noiembrie 1862 în județul Arad, satul Mocirla, care în prezent îi poartă numele. El a fost un om politic, istoric și publicist, jucând un rol cheie în actul Marii Uniri de la 1918. A făcut parte din Marele Sfat Național care a organizat și realizat Unirea. După unire Goldiș a fost ministru în mai multe guverne, și ulterior membru de onoare al Academiei Române.

Religia creștină a avut un rol decisiv în formarea și în cariera lui. S-a născut într-o familie de preoți. Părinții lui erau originari din Seleuș. Tatăl său a fost preot și învățător la Cermei. Mama sa era fiică de preot. Unchiul lui Iosif Goldiș a fost la un moment dat episcop al Bisericii Ortodoxe din Arad. Educația din clasele primare și gimnaziu a primit-o în școli confesionale ortodoxe și în școli catolice, ceea ce a marcat profund personalitatea sa.

Clasele primare le-a urmat în patru școli diferite. A început la școala confesională românească din Cermei. În afară de religie, în aceste școli Goldiș a învățat mai multe limbi străine, care îl vor ajuta în cariera sa. În clasele primare s-a transferat la școala romano-catolică din aceeași localitate, unde a învățat limba maghiară. A continuat ciclul primar în localitatea Horea unde a studiat limba germană. Ultimul an al școlii primare l-a urmat la Arad.

Liceul l-a făcut la Arad pe care l-a finalizat în anul 1881 ca șef de promoție. S-a evidențiat ca un elev eminent în domeniul filologiei, filosofiei și istoriei. Datorită situației materiale precare, s-a întreținut în școală dând și meditații. Își continuă studiile înscriindu-se la Facultatea de Drept din Budapesta, transferându-se în anul 1882 la Facultatea de Drept din Viena. În anul 1884 se reîntoarce la Budapesta unde

obține diploma de profesor de istorie și limba latină. Diploma de absolvire a celor patru ani de facultate ca profesor de istorie, filosofie și latină se găsește în prezent în Muzeul Memorial Vasile Goldiș – Muzeul Marii Uniri (Marius – Ioan Grec, Emanuel-Marius Grec, Muzeul Memorial „Vasile Goldiș” - Muzeu al Marii Uniri, 2023, p. 43).

Cariera didactică

Încă din timpul studenției la Viena, Goldiș se implică în viața culturală și politică, devenind membru al societății academice „România Jună.” La Budapesta se înscrie în societatea „Petru

Maior” devenind unul din cei mai activi membri, alături de Maniu, Onițiu, Lepadatu, etc. Goldiș a avut relații apropiate cu personalități din domeniul politicii și literaturii din vremea lui. Încă se mai păstrează corespondanța lui cu personalități ca Octavian Goga, Nicolae Titulescu, I.L. Caragiale, și alții (Marius – Ioan Grec, Emanuel-Marius Grec, Muzeul Memorial „Vasile Goldiș” - Muzeu al Marii Uniri, 2023, p. 43-44).

Cariera didactică a desfășurat-o într-un context religios. Este adevărat că în vremea respectivă religia era parte integrantă a educației în școli. Însă Goldiș nu se raporta la religie și tradiția ortodoxă doar formal. Goldiș purta în permanență în vestonul său un Nou Testament, ceea ce demonstrează respectul său pentru valorile Scripturii.

Motivat de povara datoriilor acumulate în perioada studiilor în străinătate, Vasile Goldiș își începe cariera didactică la școala Preparandia din Caransebeș, din 1886 până în 1889. Încă de tânăr a avut probleme serioase de sănătate, și datorită suprasolicitării în efortul de a se întreține în școală.

În anul 1889 participă la un concurs pentru ocuparea postului de profesor de istorie la Liceul Ortodox Român din Brașov. Printre elevii pe care i-a avut au fost: Octavian Goga, Sextil Pușcari, Ioan Lupaș, Onisifor Ghibu și alții.

Pe lângă cariera didactică propriu-zisă, Goldiș s-a implicat pentru îmbunătățirea procesului educativ din școală, urmărind dezvoltarea bazei materiale. A contribuit personal la îmbogățirea bazei materiale a școlii cu hărți istorice și geografice. Era preocupat de perfecționarea metodelor în predare și în scriere a manualelor. Observând nevoia acută de manuale în învățământul românesc, Goldiș a scris o serie de manuale școlare, pe care le-a alcătuit ca să corespundă așteptărilor la nivel național dar și internațional.

Cariera în cultură și politică

La nivel cultural, Goldiș a publicat o serie de studii în domeniul istoriei și a literaturii, în revistele cunoscute ale vremii. A înființat ziarul „Tribuna poporului” împreună cu Ioan Russu-Șirianu, care a avut inițial sediul la Orăștie, iar apoi s-a mutat la Arad. A fost ales secretarul „Societății pentru crearea unui fond de „teatru român”, înființată de Iosif Vulcan și Alexandru Roman.

Încă de când era profesor la Brașov, Goldiș se implică în viața culturală, fiind angajat ca secretar al societății „Casina Română.” S-a evidențiat și ca un orator deosebit, ceea ce îl va recomanda mai târziu, pentru a citi Declarația de Unire de la Alba Iulia din 1918. Din motive de sănătate în anul 1901 se retrage, reîntorcându-se la Arad, unde unchiul său Iosif Goldiș era episcop.

Însă întors la Arad își continuă cariera de profesor, fiind numit și director al Liceului de fete din oraș. În

prezent, în clădirea respectivă funcționează o secție a Colegiului Pedagogic Dimitrie Țichindeal din Arad.

În perioada respectivă Transilvania era condusă de Monarhia Dualistă Austro-Ungară, când situația politică a românilor din Transilvania s-a înrăutățit, datorită oprimirii regimului politic. Din acest motiv românii din Ardeal au intensificat lupta națională. Vasile Goldiș are un rol important în această mișcare, propunând o schimbare a tacticii de luptă politică, de la o abordare pasivă la măsuri concrete de presiune asupra factorului politic.

Goldiș ca deputat în parlamentul de la Budapesta

În anul 1906, Goldiș a fost ales ca deputat de Radna în parlamentul de la Budapesta. El redactează o declarație pe care a prezentat-o în parlament, prin care cerea dreptul românilor la autonomie politică. În această poziție s-a unit cu ceilalți reprezentanți ai naționalităților din Ungaria, slovaci, sârbi cu scopul de a li se recunoaște drepturile și libertățile politice, sociale și religioase. Luptă împotriva legii învățământului promulgată de parlamentul maghiar, cunoscută ca Legea Appony, care persecuta școlile românești.

Calitățile personale și educația sa au făcut din Goldiș un adversar periculos. Din acest motiv guvernul de la Budapesta l-a împiedicat să mai candideze în anul 1910, pentru următorul mandat.

Deși era apreciat de românii care erau majoritari din cercul Radna, guvernul a folosit toate pârghiile pentru alegerea lui Sandor Taganyi. În timpul campaniei electorale s-au produs și ciocniri violente între români și jandarmi.

După ce a fost împiedicat să candideze pentru al doilea mandat în

parlamentul maghiar, Goldiș s-a implicat tot mai activ în lupta pentru drepturile românilor. A participat la o serie de mitinguri organizate de români, a scris o serie de articole pe această temă. Este numit directorul Institutului tipografic „Concordia” din Arad.

În Muzeul Memorial există dovezi ale corespondenței lui Goldiș în poziția lui de istoric al Institutului Concordia din Arad. În Sala Mare a muzeului există o scrisoare din partea reprezentanților „Ardealul teatral artistic” adresată lui Vasile Goldiș, din 6 aprilie 1928 (Marius – Ioan Grec, Emanuel-Marius Grec, Muzeul Memorial „Vasile Goldiș” - Muzeu al Marii Uniri, 2023, p. 43). În această perioadă publică o serie de articole în ziarul „Tribuna” care vizau apărarea drepturilor românilor.

Ziarul „Românul” ca organ al Partidului Național Român Goldiș înființează un alt ziar prin care încearcă să comunice românilor viziunea lui cu privire la unitatea națională. Pe 3 /16 ianuarie 1911 a fost înființat ziarul „Românul” adresat românilor de pretutindeni, oferind informații din toate domeniile. Primul număr al acestui ziar a fost tipărit în 20000 de exemplare (Marius – Ioan Grec, Emanuel-Marius Grec, Muzeul Memorial „Vasile Goldiș” - Muzeu al Marii Uniri, 2023, p. 76). Goldiș este numit directorul ziarului „Românul,” care devine organul de presă al luptei politice ale românilor.

În anul 1916 refuză să semneze declarația de fidelitate impusă de Contele Tisza, motiv pentru care ziarul „Românul” este suspendat în martie 1916, și va fi reînființat în noiembrie 1918.

Ziarul va continua cu anumite întreruperi până în anul 1938 (Marius – Ioan Grec, Emanuel-Marius Grec,

Muzeul Memorial „Vasile Goldiș” - Muzeu al Marii Uniri, 2023, p. 43,76). Începând cu anul 1926, ziarul devine Organul de presă al Partidului Național Țărănesc.

Deși în perioada Primului Război Mondial, conducerea Partidului Național Român îndeamnă la o atitudine moderată, Goldiș a reacționat dur la abuzurile monarhiei dualiste din acea vreme, fiind influențat și de experiența personală pe care avut-o în poziția sa de parlamentar la Budapesta. A înțeles că este nevoie de o schimbare de tactică pentru a merge mai departe în realizarea dezideratului românilor pentru libertate politică, religioasă și pentru unitate națională.

Goldiș reînființează ziarul „Românul” pe 6 noiembrie 1918 și publică „Manifestul adresat Națiunii Române” în care propune înființarea consiliilor naționale române și a gărzilor (Maria Alexandra Pantea, „Colaborarea lui Vasile Goldiș cu ierarhii Bisericii Ortodoxe din Transilvania”, în <https://www.academia.edu>, accesat 5 apr 2025.). Manifestul a fost semnat de către Ștefan C. Pop.

Cu acest prilej, s-a făcut publică lista celor 12 membri ai consiliului, iar în final se solicita națiunii române să aibă în vedere, în zilele următoare, cinci aspecte: să păstreze ordinea, să apere viața și avutul tuturor oamenilor „buni și cinstiți, fără deosebire de neam și lege”; să-i primească pe trimișii C.N.R.C” (Corneliu Pădurean, „Aradul, sediul Consiliului Național Român Central în 1918,” în <https://www.historia.ro>, accesat 5 aprilie 2025).

În același ziar se publică, pe 18 noiembrie, în franceză și română un alt manifest intitulat „Către popoarele lumii” în care informează cititorii că

națiunea română din Transilvania a hotărât să se unească cu Regatul României.

Rolul lui Goldiș la Marea Unire

Deși Goldiș a luptat toată viața pentru binele națiunii, el a rămas reprezentativ prin actul unirii.

După acest moment decisiv pentru cariera lui, Goldiș a rămas uneori singur, datorită faptului că prietenii aveau o altă viziune, dar fiind împiedecat și problemele grave de sănătate care l-au însoțit toată viața.

Goldiș a avut un rol crucial în ce privește demersurile referitoare la unirea Transilvaniei cu România. Pe 30 octombrie s-a constituit la Budapesta Consiliul Național Român Central, care și-a stabilit sediul la Arad. După destrămarea monarhiei dualiste, Consiliului Național Român Central (CNRC) a preluat rolul principal în lupta pentru unirea românilor. Acest consiliu a urmărit să ceară parlamentului ungar autonomie politică pentru români.

Consiliul avea misiunea de a pune în practică măsurile formulate în Declarația de la Oradea din 12 octombrie 1918. Pe data de 7 noiembrie s-a reorganizat Comanda Gărzii Naționale a comitatului Arad, iar pe 11 noiembrie a fost înființată Comanda Supremă a Gărzilor Naționale Române din Transilvania.

Organizarea Gărzilor Naționale scot în evidență influența creștinismului asupra liderilor care au inițiat constituirea lor. Românii au folosit Biblia în depunerea jurământului. Observăm importanța pe care o acordau liderii consiliului principiilor biblice pentru motivarea comunității în lupta pentru unitatea națională. Între ei se număra și Goldiș. Biblia era folosită ca simbol al loialității. După formarea gărzilor în

diferite localități, acestea „se îndreptau spre Arad pentru a depune jurământul de credință,... În curtea sediul C.N.R.C., pe o masă se afla o Biblie și, cu mâna pe ea, militarii rosteau jurământul de credință. După aceasta, se întorceau în localitățile de origine.”

În contextul acesta, se pregătește convocarea Marii Adunări Naționale a românilor. Vasile Goldiș redactează și citește declarația de unire, la Alba Iulia, unde erau prezenți aproximativ 100.000 de oameni. În acest document el folosește expresia: „Măritei Adunări Naționale.” În declarație vorbea despre nevoia ca societatea românească să se organizeze pe baza unui sistem democratic, ceea ce reprezenta „nașterea unei noi perioade istorice” (Eugen Gagea, Maria Pantea, Marea Unire în memorialistica arădeană, 2018, p. 158).

Vorbind despre marele eveniment, Silviu Dragomir folosește un limbaj creștin, cu referire la mesajul transmis de Vasile Goldiș. În descrierea pe care o face referitoare la Rezoluția citită la Marea Adunare, Dragomir care a fost prezent la evenimente, spune că documentul redactat și citit la Alba Iulia „este expresia viziunii politice a lui Vasile Goldiș, este o nouă concepție despre stat, prin care se tâlmăcește o evanghelie a civilizației umane;” (Eugen Gagea, Maria Pantea, „Marea Unire în memorialistica arădeană”, 2018, p. 158). Termenul biblic „evanghelie” este folosit simbolic pentru conținutul rezoluției.

După realizarea Unirii, în Transilvania, Marele Sfat Național Român a primit autoritatea specifică parlamentului, iar Consiliul Dirigent ales a funcționat cu atribuții de guvern provizoriu, în perioada 2 decembrie 1918 – 4 aprilie 1920. Din acest consiliu a făcut parte și Goldiș, alături de Ștefan

Cicio-Pop, Iuliu Maniu și Alexandru Vaida Voievod.

Vasile Goldiș după Unire

Pe data de 12 decembrie 1918, Goldiș a fost numit președinte al delegației din Transilvania, care urma să se întâlnească cu Regele Ferdinand, pentru a-i înmâna documentul întocmit la Alba Iulia, și care consfințea unirea. La întâlnirea respectivă a rostit un discurs memorabil, în care scoate în evidență lupta de secole a românilor pentru unire.

După formarea României Mari, Vasile Goldiș a fost ales vicepreședintele Consiliului și Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice. Preocuparea pentru credință este reflectată și în faptul că Goldiș este numit în mai multe guverne, ministru al cultelor, dar și ministru în alte domenii. După formarea guvernului central de la București, condus de I.C. Brătianu, Vasile Goldiș este numit ministru. Dar după un an, pe 26 septembrie 1919 va demisiona din această funcție. Este apoi numit ministru fără portofoliu în guvernul lui Văitoianu, unde va activa doar șase luni.

A fost propus pentru funcția de președinte al Camerei Deputaților în guvernul condus de Vaida-Voievod. Însă deoarece era în relații tensionate cu prim-ministrul, în locul lui a fost numit Nicolae Iorga.

Preocuparea pentru credință este reflectată și prin faptul că Goldiș este numit în mai multe guverne, ministru al cultelor. Pe 18 martie 1920, a fost ales ministru de stat fără portofoliu în guvernul condus de Averescu. Însă a demisionat din funcție în ziua următoare pe motivul că reprezentanții guvernului nu l-au consultat în problema Ardealului. După șase ani, în 1926 este numit, doar pentru câteva luni, ministru al Artelor și

Cultelor, în guvernul condus tot de generalul Averescu. Însă în această scurtă perioadă a avut un rol important la semnarea Concordatului cu Biserica Catolică, care urmărea întărirea relațiilor cu Vaticanul.

Vasile Goldiș purta mereu în vestonul său Noul Testament. Acest lucru dovedește importanța Scripturii în viața particulară și publică. Biblia i-a modelat viziunea și l-a înflăcărat în lupta pentru dreptate, libertate națională, politică și religioasă. Principiile biblice i-au marcat și i-au călăuzit viața.

În anul 1926, prim-ministrul Averescu îi oferă în dar un Nou Testament, care se păstrează în muzeul memorial. Înțelegem că până și prim-ministrul guvernului României Mari, cunoștea valoarea pe care Goldiș o dădea învățaturii creștine. Acest Nou Testament conține câteva informații scrise de Goldiș la început. „Am primit ca amintire de la Averescu. 1926.” și apoi se semnează „Vasile Goldiș, Deputat de Radna, Pecica, Ineu” ((Marius – Ioan Grec, Emanuel-Marius Grec, Muzeul Memorial „Vasile Goldiș” - Muzeu al Marii Uniri, 2023, p. 59).

Viziunea și piedici în cariera lui Vasile Goldiș.

Deși Vasile Goldiș a avut un rol esențial la unirea din 1918, după acest moment el a fost împiedicat în proiectele sale, datorită relațiilor tensionate cu politicienii din Regatul României și a neînțelegerilor din propriul său partid Partidul Național Român, în legătură cu viziunea politica din Transilvania. Pe data de 2 mai 1926, Partidul Național Român l-a ales pe Goldiș președinte și a decis să întrerupă relațiile cu Iuliu Maniu. Însă susținătorii lui Maniu au avut câștig de cauză iar conflictul politic

cu PNR a dus la retragerea lui Goldiș din viața politică.

Cu toate că a fost educat toată viața pentru a fi un teolog, a ales să își pună cunoștințele și darurile în slujba națiunii. Vorbind despre viziunea lui Goldiș despre Statul universal, Marius Grec observa că aceasta a fost inspirată din Scriptură. Statul universal este un concept biblic, escatologic referitor la Împărăția universală a lui Dumnezeu. Marius Grec citează câteva afirmații scrise de Vasile Goldiș, care scot în evidență rolul exențial pe care credința creștină l-a avut în viața și activitatea corifeului Marii Uniri. Goldiș spunea că „fără credință această viață n-ar mai avea rost... Creștinul, chiar prin credința sa, trebuie să se simtă atras spre idealul statului universal... Absolutului religios îi revine rolul de căpetenie în încheierea unei sinteze pentru viață” (Marius Grec, „Vasile Goldiș și statul universal,” în Europa: Centru și margine, 2016, p. 226-7.)

De asemenea în Rezoluția pe care a compus-o și a rostit-o la Alba Iulia, Goldiș spune că de-a lungul istoriei românii și-au apărât „cu sângele lor nu numai trupul și avutul, ci și sufletul și credința...” Cultura românilor a fost clădită „pe temeiurile învățăturilor lui Hristos și prin jertfele lor fără seamăn” (Eugen Gagea, Maria Pantea, Marea Unire în memorialistica arădeană, 2018, p. 165).

Goldiș s-a implicat însă în domeniul cultural, activând și ca președinte a organizației „Astra,” între 1923 și 1932. El a fost ales membru de onoare al Academiei Române. Ultima parte a vieții a petrecut-o la Arad datorită problemelor grave de sănătate. A fost internat într-un sanatoriu în Austria. Însă anul 1932, a făcut un efort deosebit pentru a participa

la aniversarea Marii Uniri organizată în Piața Avram Iancu.

După doi ani, pe 10 februarie 1934, a încetat din viață în locuința sa din Arad, care în prezent găzduiește Muzeul Unirii Vasile Goldiș. Guvernul a organizat funerarii naționale.

A fost declarat doliu național în ziua înmormântării lui. În sala mare a Muzeului Memorial „se păstrează într-o vitrină anunțul mortuar care cuprinde cuvintele de apreciere și o fotografie cu catafalcul care a fost depus la Palatul Cultural din Arad (Marius – Ioan Grec, Emanuel-Marius Grec, Muzeul Memorial „Vasile Goldiș” - Muzeu al Marii Uniri, 2023, p. 30).

Concluzii:

Analizând viața și activitatea lui Goldiș, putem spune că principiile și valorile care l-au însoțit au avut o amprentă puternică în învățătura creștină. Religia creștină a avut un rol esențial în formarea și în cariera sa de filolog, istoric și politician.

A fost ajutat și de context, fiind născut într-o familie de preoți, tatăl său a fost preot, unchiul lui Iosif Goldiș a fost episcop al Bisericii Ortodoxe din Arad. Mama sa a fost fiică de preot. De asemenea, educația din clasele primare și gimnaziu și-a făcut-o în școli confesionale ortodoxe și în școli catolice, marcându-i profund personalitatea și cariera.

Cu toate că a fost educat toată viața pentru a fi un teolog, a ales să își pună cunoștințele și darurile în slujba națiunii. Am înțeles că viziunea lui Goldiș despre Statul universal a fost inspirată din Scriptură, statul universal fiind un concept biblic, care se referă la Împărăția universală escatologică a lui Dumnezeu.

Hristos vorbește apostolilor înainte de Înălțarea Sa la Cer despre instaurarea Împărăției lui Dumnezeu pe pământ. Atunci ucenicii L-au întrebat: „Iar ei, adunându-se, Îl întrebau, zicând:

Doamne, oare, în acest timp vei așeza Tu, la loc, împărăția lui Israel? El a zis către ei: Nu este al vostru a ști anii sau vremile pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa, Ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului. Și acestea zicând, pe când ei priveau, S-a înălțat și un nor L-a luat de la ochii lor” (Fapte 1:6-9 ROB).

Goldiș spunea că fără credință viața nu are sens, iar inaugurarea în viitor a statului universal va fi însăși opera lui Dumnezeu. Apoi în Rezoluția pe care a compus-o și a rostit-o la Alba Iulia, el spune că de-a lungul istoriei românii și-au apărât cu sânge țara și credința. De asemenea, cultura românilor a fost clădită pe învățătura lui Hristos și prin jertfă.

Deși a luptat și după aceea cu aceeași dăruire pentru binele națiunii sale, a rămas uneori singur, datorită faptului că prietenii l-au părăsit, și datorită sănătății sale șubrede care l-a marcat întreaga viață. Însă Goldiș a reușit deplin și a rămas în memoria românilor ca un corifeu al Marii Uniri.

Sigilii comune ale satelor Cilul de Cus-Bodești și Seleuș-Cighirel, Comitatul Arad (sec. XIX)

Augustin MUREȘAN
Istoric, Arad

O problemă interesantă în domeniul sigilografiei românești este folosirea unui sigiliu de către două localități, fenomen sfragistic întâlnit, atât în Țara Românească și Moldova, cât și în Transilvania¹. Acest fenomen a fost explicat de către sigilografi prin existența probabilă a unei conduceri locale comune (jude prim)².

În cazul când un sat era prea mic se asocia cu un sat mai mare din apropiere și își confecționau împreună o singură matrice sigilară pe care se gravau numele ambelor sate și era folosită ca atare. Acordarea dreptului de sigiliu propriu a depins și în Transilvania de puterea centrală și a necesitat forme legislative exprese³. Deși în această parte a țării se constată că autoritatea centrală a acordat dreptul de sigiliu pentru unele localități încă din veacurile XIV-XV, preocuparea de a se recunoaște instituțiilor sigiliul propriu dobândește în secolul al XVIII-lea o importanță deosebită.

Dat fiind intensificarea activităților social-economice, fapt ce a dus la creșterea rolului diferitelor instituții, în această perioadă s-a simțit mai mult decât

¹ Emil Vârtosu, „Despre dreptul de sigiliu”, în *Studii și cercetări de numismatică*, vol. III, 1960, pp. 333-346.

² Maria Dogaru, *Colecțiile de matrice sigilare ale Arhivelor Statului*, București, 1984, p. 14.

³ *Ibidem*.

în etapele anterioare necesitatea reglementării oficiale a dreptului de sigiliu⁴. Reformele administrative care au avut loc în veacul menționat, restructurările instituționale au impus de asemenea luarea măsurilor necesare pentru ca noile instituții să-și poată desfășura în bune condiții activitatea, obiectiv imposibil de realizat fără a avea un sigiliu propriu care să probeze autoritatea acestora⁵.

Menționăm că, în acest articol, restrângem prezentarea doar la două vestigii sigilare comune. Este vorba de tiparul sigilar comun al satelor Cilul de Sus și Bodești și sigiliul comun al satelor Seleuș și Cighirel. Aceste localități rurale arădene, au avut și au întrebuințat sigiliu propriu, așa cum rezultă din identificarea celor două vestigii sigilare.

Localitatea Cil este atestată documentar în anul 1369 sub forma Chyl⁶. De-a lungul anilor asezarea este menționată ca denumire în documentele vremii, cu mai multe variante: 1439 Cyl, Alsow-cyl, 1746 Alsó-Csély, Felső-Csél, 1828 Alsocsil, 1851 Alsó-Csil, Felső-Csil, 1913 Alcsil⁷ ș. a.

Localitatea Bodești este atestată documentar la anul 1441 sub forma Bogyafalva⁸. De-a lungul anilor este

menționată ca denumire în izvoarele documentare ale vremii, cu mai multe variante: 1445 Bodyafalva, 1525 Bogesthfalwa, 1746 Bogyesty, 1850 Bogyest, Bogyesty, 1854 Bugyest, Bogesti, 1913 Bogyafalva⁹.

1. *Tiparul sigilar al satelor Cilul de Sus și Bodești*. Acest vestigiu sigilar sătesc se păstrează la Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale¹⁰. El este confecționat din alamă, gravat în incizie. Înălțimea totală a piesei sigilare (rondela sigilară împreună cu mânerul) este de 55 mm. În emblemă care este aproape ștearsă, s-a reprezentat, probabil un arbore, pe o terasă. Se distinge clar terasa și două ramuri ale arborelui. Până la depistarea unui sigiliu aplicat în ceară (sau imprimat în fum sau tuș) pe un act emis de aceste două sate, nu cunoaștem imaginea adevărată a simbolului din emblemă. Legenda s-a scris cu litere majuscule în limba maghiară **F.(ELSŐ) CSILL BOGYESTY PECSÉTJE (SIGILIUL CILULUI DE SUS ȘI BODEȘTIULUI)**. Acest tipar sigilar a fost utilizat în secolul al XIX-lea pentru aceste două sate¹¹.

2. *Sigiliul satelor Seleuș și Cighirel* este rotund (25 mm). În câmpul sigilar o bovină, trecând spre dreapta. În exerga

⁴ *Ibidem*, pp. 14-15.

⁵ *Ibidem*, p. 15.

⁶ Coriolan Suciu, *Dictionar istoric al localitatilor din Transilvania*, vol. I, A-N, București, Editura Academiei R. S. R., 1967, p. 148; Alexandru Roz, Kovách Géza, *Dictionarul istoric al localitatilor din județul Arad*, Arad, Editura Universității „Vasile Goldis”, 1997, p. 86; Radu Hord, „Comuna Almaș”, în Sorin Bulboacă, Doru Sinaci (coordonatori), *Dictionarul istoric al județului Arad*, vol. II, Comunele județului Arad,, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2020, pp. 7-8.

⁷ Coriolan Suciu, *op. cit.*, p. 86; Alexandru Roz, Kovách Géza, *op. cit.*, p. 64.

⁸ Coriolan Suciu, *op. cit.*, p. 87; Alexandru Roz, Kovách Géza, *op. cit.*, p. 64.

⁹ Coriolan Suciu, *op. cit.*, p. 87; Alexandru Roz, Kovách Géza, *op. cit.*, p. 64.

¹⁰ Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale, *colecția de tipare sigilare*, nr. inventar 81.

¹¹ Augustin Mureșan, Ioan Popovici, *Sigilii sătești și comunale din comitatul Arad și împrejurimi (secolele XVII-XVIX)*, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2009, p. 56.

formată dintr-un cerc liniar interior și două cercuri liniare în exterior s-a scris legenda cu litere majuscule în limba maghiară: **SZÖLLŐ[S]: CSYGER EGYES PETS.[ÉTJE] 1837 (SIGILIUL SELEUȘULUI UNIT CU CIGHIREL 1837)**¹². Anul 1837 este data confecționării tiparului sigilar.

Analizate în acest context, aceste două sigilii rurale arădene scot în evidență, bogăția silvică și ocupația locuitorilor, creșterea animalelor.

Tiparul sigilar al satelor Cilul de Sus și Bodești

Sigiliul satelor Seleuș și Cighirel

Poezia

Ioan Alexandru ARDELEAN

Poet, Macea

E ziua ta fata mea!
Ai părul bălai,
Poate negru
Sau poate șaten.
Ești frumoasă,
Poeții te cântă,
Oamenii te ascultă.
Mihai îți este tată
Veronica mama,
Poate alta,
Nu știu.
Se împerechează
Vorbele,
Se încrucișează,
Altădată.
Câteodată,
Sunt libere.
Își strigă dorul,
Iubirea,
Aleanul.
Ești frumoasă!
Ai ie înflorată!
Ești a noastră!
Da, ai ie,
Frumoasă poezie!

¹² În legătură cu sigiliul comun al satelor Seleuș și Cighirel, vezi: Márki Sándor, *Arad vármegye és Arad szabad király város története*, II, 1895, p. 834 (sigiliu reprodus în desen); Maria Dogaru, *Sigilii satesti din fostul Comitat Arad*, în „Cercetari numismatice”, III, 1980, p. 218; idem, *Colecțiile de matrice sigilare ale Arhivelor*

Statului, București, 1984, p. 102; Ioan Motorca, *Cercetari si date monografice privitoare la comuna Seleus cu satele apartinătoare: Seleus, Cighirel, Moroda, Iermata*, Arad, f. a., p. 14; Ioan Valeriu Tuleu, *Seleuș nouă secole de istorie*, Arad, Editura Mirador, 2018, p. 96.

PATRIMONIU

Ordinul „Ferdinand I” acordat în 1931 secretarilor Consiliului Național din Arad

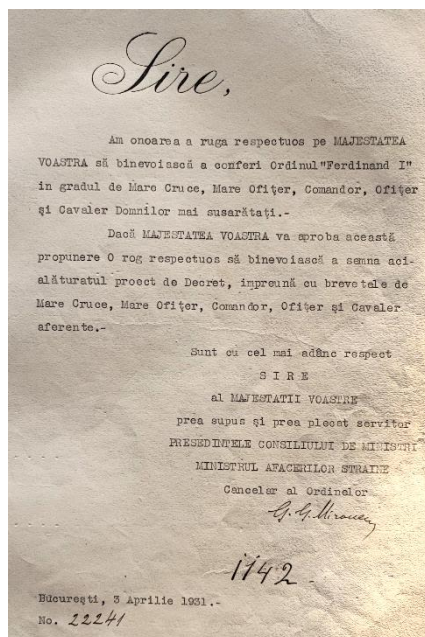
Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS
Arhivist, București

Urmare a raportului lui G. G. Mironescu, președintele Consiliului de Miniștri, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 22.241 din 3 aprilie 1931, regele Carol al II-lea a semnat în București, la 3 aprilie 1931, decretul nr. 1.142, prin care a acordat Ordinul „Ferdinand I” în gradul de Cavaler lui Leucuția Aurel, lui Leucuția Traian și lui Miclea Sever, secretarii Consiliului Național din Arad (Consiliul Național Român Central s-a format în octombrie 1918 și și-a început activitatea la Arad, în noiembrie 1918). Decretul regal de mai înainte, prin care decorația a mai fost conferită și altor persoane atât în gradul amintit mai sus, cât și în gradele de Mare Cruce, Mare Ofițer, Comandor și Ofițer, a fost publicat în „Monitorul Oficial” nr. 90 din 19 aprilie 1931, pp. 3803-3804.

Prezentăm, apelând la faleristică, la heraldică și la sigilografie, descrierea distincției onorifice, precum și reproducerile grafice care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale, Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor, dosar nr. 319/1931 (documentele) și de pe site-ul: <https://www.ordersandmedals.ro/> (decorația).

Ordinul „Ferdinand I” a fost instituit la 10 mai 1929, cu scopul de a perpetua amintirea regelui care a realizat întregirea României. Potrivit *Legii pentru instituirea Ordinului Ferdinand I și a Medaliei Ferdinand I* nr. 1.537 din 17 mai 1929 (publicată în „Monitorul Oficial” nr. 107 din 18 mai 1929, p. 3766), Ordinul „Ferdinand I” s-a conferit numai „românilor care, prin activitatea lor sau prin faptele lor militare, au

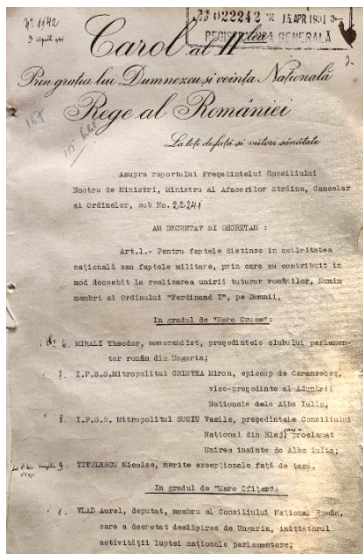

contribuit la realizarea Unirii sau pentru cei care în viitor își vor câștiga merite excepționale față de țară”.

*Raportul lui G. G. Mironescu,
președintele Consiliului de Miniștri,
ministrul Afacerilor Străine, cancelar
al Ordinelor, nr. 22.241 din 3 aprilie
1931.*

Însemnul Ordinului „Ferdinand I” în gradul de Cavaler se purta pe piept și se prezintă astfel: crucea smălțuită, verde, cu patru brațe egale, cu capetele despicate în forma a două litere „F”

adosate și având deasupra coroana regală, cu smalțul roșu vizibil. Panglica este de culoare albastru-închis, având la mijloc o dungă galbenă, străbătută de un fir roșu. Tot la Cavaleri, marginile crucii și coroana sunt de argint.

Decretul regal nr. 1.142 din 3 aprilie 1931 (prima pagină).

Ordinul „Ferdinand I” în gradul de Cavaler (avers și revers).

Iartă-mă

Teodor Pătrăuță PETOMAN
Scriitor, Arad

Iartă-mă, visul meu,
Că nu te-am căutat
În sfânta copilărie.
Fugeai pe câmpul plin
Al verdelui din primăveri.

Iartă-mă, visul meu,
De toate câte ți-am pricinuit
În timpurile petrecute
Departate de tine.

Iartă-mă, visul meu,
De goliciunea zborului
Spre malul necuprins
Al dorințelor nenăscute.

Oh! Am obosit de atâtea
Și atâtea chemări și iertări
Căutate în cădelnița tămâiată
Cu tine, visul meu.

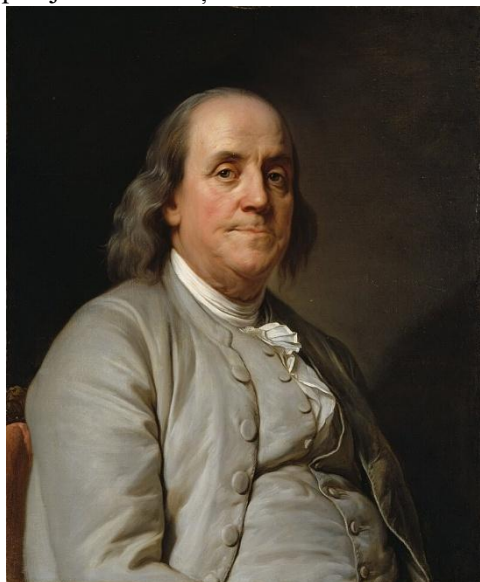
Mari avertizori de integritate ai istoriei

Roxana ISTUDOR

Jurnalist, București

A atrage atenția publicului despre nedreptăți și incorectitudine la niveluri înalte vine din Antichitate. Ceea ce numim astăzi „avertizori de integritate” este o categorie de persoane pline de curaj, care au riscat totul pentru a semnaliza nereguli enorme de toate felurile, de la trădări naționale până la management defectuos în corporații. Nedreptățiți, persecutați uneori, dar conștienți de faptul că aceste demascări îi pot costa, unii dintre acești avertizori de integritate sunt nume mari ale istoriei mondiale.

Unii dintre americanii numiți în diverse funcții de guvernul britanic în preajma revoluției care a dus la

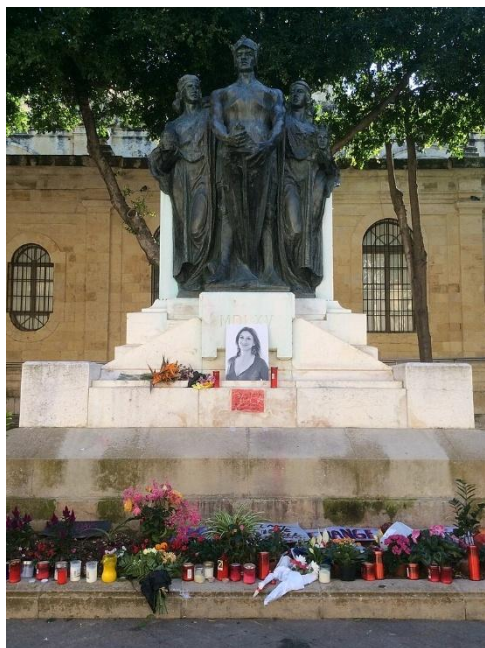

independența SUA nu erau foarte încântați de idee și au simțit că ar putea să nu mai fie relevanți în noua schemă a lucrurilor dacă mișcarea va reuși. Așa că au contactat prompt autoritățile britanice, cerându-le să înăbușe revolta americană împotriva coroanei - guvernatorul Thomas Hutchinson și secretarul colonial Andrew Oliver au scris o serie de scrisori cu privire la unele proteste care erau în desfășurare împotriva autorității britanice pe teritoriul american. Celebrul om de stat și inventator Benjamin Franklin a interceptat unele dintre scrisori, pentru că locuia la Londra la acea vreme, și le-a „scurs” către poporul american. Inițial, cel care avea să devină unul dintre „părinții fondatori” ai Americii a intenționat să păstreze confidențial rolul său de sursă a scurgerii, dar ulterior, atunci când un apropiat al său a fost acuzat pe nedrept, Franklin și-a recunoscut deschis implicarea și a suportat consecințele: a fost nevoit să fugă din Marea Britanie.

Joe Darby, fost rezervist al armatei americane, care a servit în Corpul de poliție militar al armatei SUA, a fost staționat la închisoarea Abu Ghraib, de lângă Bagdad, folosită inițial de dictatorul Saddam Hussein pentru prizonieri politici, apoi de SUA, pentru prizonierii irakieni. În ianuarie 2004, Darby a făcut publice două CD-uri cu fotografii cu sesiunile de tortură care au avut loc în spatele ușilor închise ale închisorii. Fotografiiile au fost publicate, dar Darby a suportat consecințele: a fost ocolit de prieteni, izolat, apoi audiat de Senatul SUA. Pe de altă parte, dezvăluirile sale au declanșat anchete în lanț.

Întreaga lume a rămas șocată când au fost lansate Panama Papers – datele care detaliau informații financiare despre mai bine de 214.488 de entități offshore în care își ascundeau banii de taxe nenumărate

persoane publice de rang înalt. În Malta, jurnalista Daphne Caruana Galizia a cercetat vaste scheme de corupție și spălare de bani legate de un fost prim-ministru. Iar Maria Efimova, fostă angajată a Pilatus Bank, a ajutat-o pe Galizia cu informații semnificative, legând numele lui Michelle Muscat, soția fostului premier al Maltei, Joseph Muscat, de o corupție semnificativă. Galizia a conectat informațiile și a făcut publică povestea despre corupție a lui Joseph Muscat și a familiei sale - la șase luni după ce a publicat materialul, Galizia a fost ucisă într-un atentat cu mașină-capcană. La rândul său, Efimova, soțul ei și copiii lor au fugit în Grecia după asasinarea jurnalistei. Galizia a plătit prețul suprem pentru dreptate în Malta, iar sacrificiul său a contribuit la atenția globală asupra amplitudinii corupției din lume

și din micul stat insular.

Scandalul Watergate este probabil cel mai cunoscut de pe planetă, în ciuda faptului că s-a întâmplat în urmă cu mai

bine de 50 de ani: legendarii jurnaliști americani Bob Woodward și Carl Bernstein au făcut istorie cu investigația lor care a dus, în cele din urmă, la demisia președintelui Richard Nixon – în plus, decenii la rând, jurnalismul a beneficiat de cea mai mare încredere a publicului înregistrată vreodată. Totul a fost posibil datorită unui avertizor

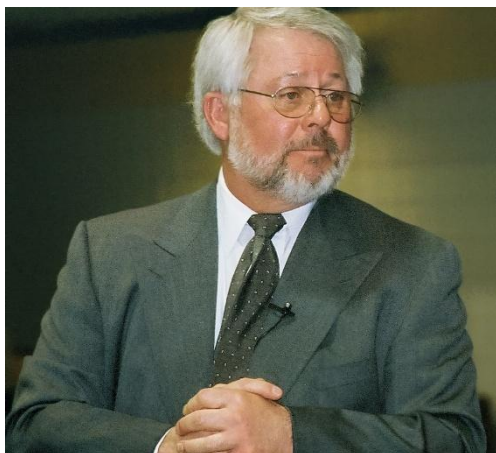

de integritate, Mark Felt, care era directorul adjunct al FBI la acea vreme și a cărui identitate a rămas protejată de cei doi jurnaliști până când Felt însuși a recunoscut, în anul 2005, cu trei ani înainte de deces, că a fost sursa unor informații cruciale.

Terry Bryan era asistentă medicală la Winterbourne View Hospital, din Hambrook, Anglia. Ea a fost martora unor episoade în care personalul agresa și lega pacienții în mod repetat. Femeia a raportat totul conducerii spitalului, dar nu s-a făcut nimic și asistenta a decis să implice jurnaliști sub acoperire. Astfel au fost filmate scene teribile, în care angajații spitalului le făceau pacienților dușuri reci, ca pedeapsă sau le administrau cu forță diverse medicamente. La un moment dat, un pacient a decis să sară de la o fereastră de la etajul doi, pentru a scăpa de chin. După lansarea materialelor, a existat un val de proteste din partea publicului, care a cerut o revizuire a îngrijirii instituționale pentru persoanele cu dizabilități și nimic nu a mai fost la fel în sistemul britanic după acțiunea plină de curaj a unei asistente medicale.

Libor Michálek a obținut un loc de muncă de broker la Fondul Național al Proprietății din Republica Cehă și a lucrat

pe acest post din 1994 până în 1996, când a fost concediat pentru că a... dezvăluit o schemă de delapidare. Michálek a fost concediat rapid după dezvăluiri, dar și-a câștigat slujba înapoi în instanță. Mulți cetățeni l-au salutat ca pe un erou, dar nu toată lumea era încântată de aceste deoalări de corupție la nivelul autorităților de stat. Doar că Michálek nu își terminase misiunea de avertizor de integritate: în august 2010 a devenit directorul Fondului de stat pentru mediu din Cehia și a descoperit o escrocherie prin care se umfla costul unei stații de tratare a apelor uzate din Praga - cu 138 de milioane de dolari. Michálek a dezvăluit totul, iar până astăzi, acesta rămâne unul dintre cele mai mari scandaluri de corupție din istoria țării.

Jeffrey Wigand este un biochimist american care a fost vicepreședinte pentru cercetare și dezvoltare la Brown & Williamson, din Louisville, Kentucky și a lucrat la dezvoltarea țigărilor cu efecte... reduse. Wigand a observat că era manipulat în mod intenționat amestecul de tutun cu substanțe chimice, pentru a crește efectul nicotinei în fumul de țigară și

„Wigand a observat că era manipulat în mod intenționat amestecul de tutun cu substanțe chimice.”

implicit a spori dependența clienților de țigări. Wigand a făcut publice aceste nereguli, dar compania a ripostat dur: Wigand a fost concediat, iar apoi a fost angajat un consultant pentru a realiza un

dosar de 500 de pagini despre el, în care fostul angajat era descris ca un om care nu se putea conforma regulilor și în a cărui opinie nu se putea avea încredere. Practic, gigantul țigaretelor a încercat să-i facă reputația praf

avertizorului de integritate, căruia ulterior i-ar fi fost foarte greu, dacă nu imposibil, să găsească de lucru în altă parte. Iar aceste represalii chiar au avut efect – deși omul salvase mii de vieți atrăgând atenția asupra pericolelor din țigările comercializate de Brown & Williamson, nu a mai putut profesa pe post de cercetător și a trebuit să se mulțumească cu un post de profesor în Kentucky. Dar avertizările sale nu au rămas fără ecou social: Wigand a primit primul premiu National Whistleblower Center Lifetime Achievement Award, în 2024.

Boris Bazhanov era secretar al Secretariatului Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și secretarul personal al dictatorului sovietic Iosif Stalin. În 1928, îngrozit de ororile regimului, a fugit din fosta URSS. Prin dezvăluirile sale, întreaga lume a aflat despre brutalitatea lui Stalin, despre crimele care i-au marcat regimul, despre execuțiile și hărțuirea familiilor celor „neagreați” de regim. Bazhanov a supraviețuit mai multor tentative de asasinat și a continuat să facă presiuni asupra comunității internaționale, rămânând întreaga viață un avertizor de integritate autentic, dispus să riște totul pentru adevăr.

Foto: Wikipedia

Revista **Gutenberg-Universul** cărții la ceas de primăvară

Carina-Anca BABA
Jurnalist, Arad

Cuvânt însoțitor: Se vorbește prea puțin, astăzi, despre revistele culturale apărute la Arad, oraș de pe Mureș, cu urme adânci de cultură, înmagazinată în pagini.

Alegem spre exemplificare un nume de referință, Mircea V. Stănescu (1841-1888), care are meritul de a fi conceput primele reviste (de tip umoristic), precum: *Tutti Frutti*, *Strigoiul*, *Gura Satului*, *Cucu'* (dar și *Almanahul Muguri*). Facem precizarea că avocatul Mircea V. Stănescu a fost coleg de clasă cu scriitorul, de factură maghiară, Csiky Gergely, și redactor, alături de Ioan Slavici.

Gutenberg 62, referințe: Ca semnatar în această revistă încă de la prima ediție (1 decembrie 2009-prezent), dar și în calitate de redactor șef adjunct, vom face o trecere în revistă a sumarului ultimei ediții (martie, 2025).

Facem cuvenita precizare că revista se înscrie în Constelația Gutenberg (editură, tipografie, Salon mozaic arădean și este susținută financiar de Tipografia Gutenberg).

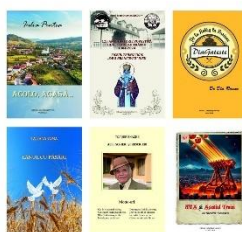
Ediția de martie conține 112 pagini, coperta I are ca simbol un lynotip din 1948, pe care s-a lucrat în instituție, iar coperta IV conține coperte de carte recent editată aici.

Sunt de remarcat câteva generice: *Patrimoniu-Arad*, *Special UZPR*, *Note*

de lector, *Salon Gutenberg*, *La o ceașcă de cafea*, *duminica*, *Personalia-note* și *evenimente*.

Demn de o remarcă prin care „creștem” este faptul că suntem onorați de colaborarea cu membri UZPR din București (Roxana Istudor și Laurențiu Szemkovics), cât și din Arad - de la președintele Filialei arădene, domnul Vasile Filip, până la alte nume (10), dar și din diaspora: Daniela Gumann, Austria, Teodora Smoljan, Serbia.

În concluzie, suntem în anul șaptesprezece al existenței pe plaja editorială arădeană și constatăm un interes aparte pentru colaborare și promovare a conținutului acestei reviste (care numără în prezent: 3402 de semnături și 3471 articole). Semnatarii sunt fie cercetători, fie istorici, fie gazetari, fie muzeografi, artiști fotografi, scriitori debutanți sau consacrați, filologi

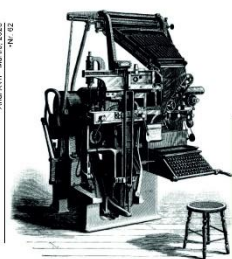

ISSN 2240-900X
ISSN-L 2240-900X

GUTENBERG
UNIVERSUL CĂRȚII

Anul XVII, Martie, 2025
Nr. 62

www.edituragutenbergunivers.ro

ș.a., nume de referință în peisajul cultural și publicistic arădean (cu răspândire în Austria, Australia, America, Germania, Republica Macedonia, Spania, Ungaria).

Gutenberg-Universul cărții, ediția 62, vine odată cu primăvara!

Revista UZP, o publicație cu plus valoare

Carina Anca BABA
Jurnalist, Arad

În spectrul publicistic național, revista UZPR ocupă un raft întâi, de un mirabil conținut.

Cu o apariție frecventă, și ediția cu numărul 37 se bucură de materiale specifice stilului gazetăresc și aduce informații conforme tematicii propuse de semnatari.

Ne vom folosi de un citat de la pagina 31, spre a intra în sfera de conținuturi: *Să ai un nume nu este suficient ca să faci istorie, trebuie să ai identitate, iar renegându-ți trecutul, riști să te ia vântul, pentru că nu mai ai rădăcini!* (interviu de Ruxandra Dumitrescu, cu Doina Frumușelu / Reper).

Considerăm ca o quintesență aceste spuneri, dacă ne raportăm la subiectele propuse în revista recentă, UZPR.

Astfel, atrag atenția teme precum: *Mass media poate contribui la crearea unui spațiu autentic al dialogului; Un parteneriat jurnalistic de succes-UZPR și Balkan Media Association; Misiune pe frontul cuvintelor; Amfiteatru Economic-dimensiunea colectivă a prietenei intelectuale; Anul Cultural 2025, Asociind subiectul cu efectul; De veghe în slujba cuvântului; Șase decenii în presa audiovizuală; Brâncuși la Poiana Gorjului; Magia Luminilor; Avuție nejeftuită.*

Alte subiecte sunt pagini primite din filiale, pagini de istorie ori de artă, portrete de cărturari ori caricaturi de presă, dialoguri ș.a. Cu siguranță că am luat în seamă și două materiale ale colaboratorilor din revista arădeană Gutenberg-Universul

cărții, semnate de Laurențiu Szemkovics, București, și Florica R. Căndea, Arad (pag. 35 și 41).

Cele două coperte, care îmbracă file de revistă, Coperta I (imagini de la parteneriat jurnalistic de succes (apud pag. 4, 5) și Coperta IV (Apariții în Editura UZP) întregesc, pe deplin, conținuturile.

În concluzie, cu un board care susține revista UZPR format din: Dan Constantin (redactor șef), Roxana Istudor (redactor-șef adjunct), Bogdan Cercel (concept grafic), Mădălina Corina Diaconu (secretar de redacție), George Coandă, Marian Nencescu, Benone Neagoe, Valentin Uban (Senior editori), Teodora Marin (redactor), Marius Simion (fotoreporter), ediția cu numărul 37/2025 este una de colecție și cu un conținut variat, drept pentru care îndemnăm la o lectură cu folos, eficientă.

**De ce scriu femeile... (sau) dacă
a fost Eminescu la Arad?
(Pre)texte și note la o lectură...**

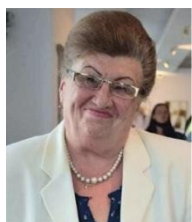
Gellu Dorian, Emil Iordache

„Pașii poetului”

(Editura Sport-Turism, București,
1989, 167 p.)

Florica R. Căndea,
membru UZPR

Cu o Postfață semnată de Constantin Ciopraga, Ilustrații de Spiru Vergulescu, volumul avea să fie reeditat în anul 2000, „Anul Eminescu”, la Editura Timpul, Iași, 365 p.

Context: Doi autori, semnatorii unui volum cu titlul de mai sus, au încercat să reconstituie ipoteticele drumuri făcute de Eminescu în țară și nu numai, și să devină pelerini în urma pașilor poetului. Primul volum conține ilustrații (desene) desprinse (în tuș) din peregrinările poetului (case, grădini, clădiri, parcuri etc. care dau volumului un aspect de album de călătorie.

În ediția a doua, prin Cuvânt înainte, se specifică etapele o așa-zisă devenire a autorilor, în acest demers documentativ: cartea a fost imaginată în 1987, a fost scrisă, în mare parte în 1988 (an în care au început și diligențele de voiaj prin țară ale autorilor ca turiști, atât în țară cât și peste Prut la Odesa și Cernăuți). Trebuie să subliniem că ultima etapă de călătorie s-a realizat abia în 1999 (cu trecerea frontierelor, la Viena, Praga, Berlin, Veneția, Florența, fapt pentru care ediția a doua va fi ilustrată cu fotografii inedite surprinse în pelerinajul autorilor și care vor da o notă de absolut).

Ediția datată 2000 cuprinde treizeci și două de „popasuri” de autor la care se adaugă un Cuvânt înainte și un Argument, o Postfață, Bibliografie selectivă, Poetul și epoca (aceasta din urmă și în limbile engleză și germană). Ediția din 1989 cuprinde douăzeci și șase de „popasuri”, la care se adaugă o Postfață și Bibliografie.

Conținuturi: Ambele cărți, cu același titlu, „Pașii poetului”, conduc ochii cititorului înspre regiuni devenite, de-acum, istorice, la noi sau acolo unde i-au fost găsiți pașii lui Eminescu, la studii sau cu alte treburi. Desigur, toate capitolele incită interes, ne vom îndrepta mai mult înspre Arad și zonele bănățene, dar nu excludem nici celelalte consemnări. Cu privire la Arad, autorii numesc însemnarea „O întâlnire amânată.”

Întru început ni se dezvăluie fața orașului, văzută de scriitorii cărturari: „Priveliștea este înțesată cu clădiri scunde, de numai două-trei etaje, cu coșuri de fum ce le trădează originea mai veche.” Vom afla de primul spectacol în Arad (Eminescu, „un tânăr pletos și romantic”, însoțind trupa Pascaly-20 iulie/1 august 1868), dar și de faptul ca trupa a rămas aici aproape patru săptămâni (cauze fiind doamna Pascaly care a născut îmbolnăvirea lui Pascaly urmată de cea a actorului Gestianu). La Arad s-a jucat reprezentația „Mihai Viteazul după Lupta de la Călugăreni” (Dimitrie Bolintineanu), în care actorii erau îmbrăcați în costume populare (trupa lui Pascaly, venind la Arad cu trenul, dinspre Timișoara). Cum lui Eminescu nu îi plăceau șederile în locuri publice este posibil să fi admirat piața în zilele de târg (vineri) sau să hoinărească prin priveliști alese și să se desfete cu limba locurilor ori să își noteze câteceva din frumusețile exprimărilor: „Frunză verde de bujori/are maica doi feciori/veni carte și

poruncă/din doi unul să se ducă/pe drumul Aradului/cătană împăratului.”

Spectacolele de teatru (la cinema Urania, clădit în 1817, cf. Mircea Micu) aveau ca actori distribuiți nume celebre (actrița maghiară Dèrine sau actorul german Treumann). Eminescu iubea teatrul și cușca de sufleur, iar

întâlnirea cu Iosif Vulcan (mentorul revistei „Familia”, cel care îl publicase, fără să îl fi cunoscut, pe Eminescu) s-ar fi petrecut în Grădina Hotelului „Crucea Albă” și în casa avocatului Ioan Popovici - Desseanu, născut la Bichiș, Ungaria, 1831-1892, acesta „îmbrăcându-l pe Eminescu din cap până în creștet”, întâlnirile ar fi fost scurte (mai mult de protecție din partea lui Iosif Vulcan). Astfel, după reprezentanții, „Eminescu era liber ca pasărea cerului.” Astfel, ieșirile la Mureș sau Cetatea Aradului, Teatrul Vechi și Hotel Ardealul, fost „Crucea Albă”, strada Domnească-Eminescu și „Cornul Vânătorilor” 1860, fostul sediu al ziarului „Tribuna”, 1871-1881, unde își avea sediul „Gura Satului”, ca revistă umoristică, condusă de Mircea Stănescu, cu siguranță îl vor fi atras (ca adevărate mărturii arhitectonice. Cum de altfel se presupune că ar fi fost în Micalaca la Biserica Ortodoxă prin „vama Micalaca” (per pedes).

Autorii volumului vorbesc, privind eternizarea lui Eminescu la Arad, de un frumos parc și de un bust, aflat în interiorul unei instituții (spital, de care, noi, azi, nu avem cunoștințe.)

De la poetul Mircea Micu, cel care va consemna în „Pentru Patrie”, nr.11, 1989, despre șederea lui Eminescu la Arad, sunt de știut câteva precizări: dacă Eminescu ar fi fost în satul Micalaca, ce datează din 1135 (azi cartier arădean), suntem datori să explicăm etimologia numelui-satul lui

*„Eminescu era
liber ca pasărea
cerului.”*

Mica, un țăran român (după consemnările lui Gheorghe Căvășdan), care a durat după casa lui încă douăzeci și șase de porți-case (devenind astfel o așezare umană, pe defileul Mureșului). Astfel, micălăcenii au început ridicarea (în 1841) a unei cetăți spirituale, lăcaș de biserică (timp de patru

ani). Au fost constituite interiorul și pereții, bolta, picturile (prin Vasile Dereasca, aurariul, cu forță de aur), din dorința micălăcenilor de a fi un lăcaș scump de aurit (pictorul

Nicolae Alexici-cursant la Belle Arte din Viena-fiind plătit cu echivalentul a 70 de „boi grași” să picteze până și „cerimea” bisericii).

Eminescu la Timișoara, autorii venind dinspre Șiria... Lipova... (Eminescu își întinde împărăția sufletului său asupra românimii întregi). Eminescu a ajuns la Timișoara cu trupa lui Pascaly în vara anului 1868 (se presupune că Eminescu ar fi trecut în 1866 prin acest oraș, în căutarea unui frate). Au fost jucate trei piese cu săli arhipline (pe afiș figurând și Poetul), dar se jucase și la Lugoj înainte. Acesta ar fi putut vedea Primăria Veche, Spitalul și Biserica Mizericordierilor, Casa cu Copacul de fier ș.a., cert este faptul că teatrul în care a fost Eminescu astăzi este Liceul Lenau (la 24 iulie 1868 a fost botezat copilul familiei Pascaly, Andrei Claudiu, naș fiind Andrei Mocioni; 1812-1880, la botez participând și Eminescu. Însemnul memorial se află pe frontispiciul Bibliotecii din Cartierul Fabric, în apropiere de Biserica sârbă din zona Traian a Timișoarei). „În fața Casei Memoriale Ioan Slavici ne-a întâmpinat Bustul de marmură al Poetului.” (Romul Ladea,1961).

„Continuându-ne drumul spre Timișoara, ne-am oprit pe strada Eminescu din Lipova, unde, intrând în vorbă cu un

localnic, am simțit emoția unei posibile surprize, aflând că în satul Șoimuș ar exista un document care atestă trecerea lui Eminescu prin Lipova.”

Lugoj (în orașul celor mai înflăcărați iubitori de teatru): „Rămânând la Lugoj de la 4 iulie la 28 iulie (trupa lui Pascaly n.n.), actorii români și-au rulat cam întreg repertoriul.”; „Din locul său de sub avanscenă, Poetul asculta freamătul entuziast al spectatorilor, se simțea și el părtaș la bucuria actorilor (...) bănuind-l îndrăgostit de actrița Maria Vasilescu, ne închipuim că o urmărea (...) probabil Poetul va înmâna la Arad cele două poezii lui Iosif Vulcan („La o artistă” și „Amorul unei marmore”).

Oravița (orașul sensurilor unice): „Poetul a poposit aici în ziua de duminică 18/30 august 1868, venind cu trenul dinspre Arad (la gară au fost întâmpinați de 12 căruțe și cazați la Hotel „Coroana” sau la unii localnici).”

Baziaș (acolo pe unde intră-n țară bătrânul Danubius): „La Baziaș, Eminescu a sosit cu trenul, venind de la Oravița, unde, după cum am văzut, trupa lui Pascaly își încheiase gloriosul turneu.”

Considerații și concluzii: Acest volum are un titlu pe cât de poetic, pe atât de circumscris în aria unei documentări deloc neglijabile, devenind o hartă narativă, mai mult ori mai puțin încifrată ori încadrată auspiciilor vremurilor de atunci. Scopul Poetului în pașii săi nu a fost unul distractiv, ci unul argumentativ, de a bătea țara în lung și în lat și de a cunoaște în profunzime și pe viu, chiar și unele subiecte transpuse, mai apoi, în vers ori proză. Același lucru l-au avut și acești doi autori, care au urmărit a umple alte goluri din alte cercetări, (pe baza acestui subiect, Eminescu și popasurile lui). De sorginte botoșăneană, autorii au fost scriitori și cu alte preocupări culturale: redactori,

traducători, lectori universitari, critici literari.

Gelu Dorian (1953); Emil Iordache (1954-2005) și, asemeni unor mari literați români, Mircea Ivănescu, Ștefan Augustin Doinaș, Irina Mavrodin ș.a., au făcut parte din Pantheonul spiritului literar al timpului. Rostuind, rostind... rostul Poetului, au adăstat (deloc ușor) și în alte mas(uri) de topos, dintre care enumerăm (exceptând geografia culturală care a pornit dinspre Arad și din care am extras pasaje): Botoșani, Ipotești, Cernăuți, Blaj, Suceava, Târgu- Mureș, Bistrița Năsăud, Brașov, Sibiu, Rășinari, Alba Iulia, Drobeta Turnu Severin, Giurgiu, Ploiești, Brăila, Galați, Constanța, Praga, Viena, București, Florești, Iași, Berlin, Vaslui, Neamț, Italia (Veneția, Florența), Odesa (aceste locuri de carte abundă de fotografii și inundă de urme în patetic). Numele de locuri, ca spații deschise ochiului și cernelii (de carte) sunt însoțite subtitluri, prin cuvinte în propoziții ale autorilor, ca leit-motive sau Arte poetice (de urmărit).

În primul volum, 1989, imagologia (aprox. 40 segmente) este una ilustrativă, dar inspirată din real, în cel de-al doilea volum imagologia (aprox. 220 segmente) este extrasă din real, prin clădiri, documente, chipuri, instituții etc. (până și volumul se încheie cu ultima fotografie a Poetului realizată la Botoșani, 1887, de Jean Bielig).

„Pe scurt, autorii acestei cărți, botoșănenii Gellu Dorian și Emil Iordache, au înțeles să confrunte mărturiile (lacunare) cu timpul în mers, nu fără a lăsa cale liberă fanteziei și undei lirice. Pe urmele lui Eminescu, ei au mers nu numai mental, dar și la modul real, în ipostaze de călători fără grabă în perimetrul pământesc al Poetului național. În sfera de interes a autorilor intră statui, busturi, așezăminte muzeale, parcuri, tablouri și alte elemente care

păstrează memoria poetului cf. Postfață, Constantin Ciopraga).”

Înceiem, oarecum, peste subiectul cărții, dar necesar de concludiv, cu privire la atât de controversata „ședere” la Arad a poetului: „Mama povestea că numai pe vremea turneelor teatrale ale lui Millo și Pascaly era o întâlnire a întregului județ, ca la bal. Atunci, actuala Piață Avram Iancu, până la Podul Mureșului, era plină cu trăsurile celor veniți să asiste la reprezentările teatrale, toți îmbrăcați în haine de sărbătoare.” („Caietele Herminei”-scoase la lumină și adnotate de Rodica Țabac și Adriana Popescu, Editura Peter Pan, 2010, p.122, Câte ceva despre Reuniunea Femeilor Române din Arad).

P(r)iza zilei: Pictat de Dali într-o terifiantă ședință de spiritism

P(r)izeur: Vasile SĂRĂNDAN
Jurnalist, Arad

Iată portretul pe care mi l-a făcut Salvador Dali (AI) în ședința de spiritism din cursul nopții trecute și la care ședință menționez că am fost obligat să particip oarecum împotriva voinței mele.

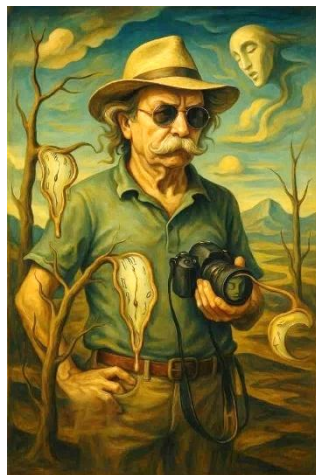
Toată ciudățenia a pornit de la un inel de argint coclit, pe care l-am tot păstrat într-un sertar în amintirea vremurilor (de aur!), când eram paznic de noapte la Cimitirul Pomenirea și într-o zi prietenii mei, groparii, ce dărmaseră o criptă construită pe vremea Imperiului austro-ungar și pentru care nu mai plătise nimeni chirie după Revoluție (înainte de 1989 cineva de la Budapesta trimitea în fiecare an un cec administrației cimitirelor arădene), groparii deci au dat printre dărâmături peste scheletul femeii

pentru care se ridicase pe vremuri edificiul funerar și pe falanga degetului mic de la mâna dreaptă au găsit un inel de argint, complet oxidat de umezeală.

Știindu-mă pasionat de parapsihologie, căci în zilele când nu aveau de săpat gropi, sau în serile când beam câte ceva împreună pentru odihna vreunui proaspăt răposat, le povesteam tot felul de întâmplări ezoterice, groparii mi-au dăruit mie inelul cu pricina și eu l-am păstrat întocmai vreme de exact 20 de ani și numai un impuls obscur m-a împins săptămâna trecută să-l duc la Bijuteria PHOENIX de pe B-dul Revoluției, unde nu numai că mi-a fost curățat, dar bijutierul arab a reușit și deschiderea capacului inelului și am văzut înăuntru chipul gravat al femeii aceleia melancolice, ce și-a pus capăt zilelor la sfârșit de secol XIX dintr-o dragoste neîmpărtășită iar sub portret scris minuscul Erji.

Ei bine, de ieri, de când port inelul cu Erji în deget(-ul mic de la mâna dreaptă), mi se întâmplă tot soiul de lucruri ciudate.

Ca întâlnirea de-a dreptul suprarrealistă de azi-noapte cu Dali, bunăoară!

SPECIAL UNIUNEA SCRIITORILOR ARAD

Ioan Matiuț: Portret liric

Anton ILICA
Critic literar, Arad

Sosit în Arad de prin părțile Chișineu-Crișului și ale Mișcăi, Ioan Matiuț poartă în sine urmele unei copilării libere. Hoinărind pe urmele vânătorilor și pescarilor, colindând pădurile și câmpurile ample, înțelege farmecul naturii și beneficiile unei copilării fericite. S-a născut la ”granița” zodiacală generoasă dintre Săgetător și Capricorn, din părinți cu nume biblic (Samuilă) și nume de împărăteasă (Ecaterina), care dau copilului nume de apostol (Ioan).

Dispune de înzestrările native ale săgetătorilor care au cutezanța de a vâna vreun capricorn exotic, dispărut din lume încă de timpul potopului biblic al lui Noe. Inventiv și seducător, orgolios și creativ, Ioan Matiuț poartă, în sine, infatuarea săgetătorului și gracilitatea capri-cornului. E frumos și naiv, e tolerant și iubitor, se lasă încântat de spectacolul naturii și îndrăgește cartea. Omul acesta cu păr creț și ebeniu, cutreieră cu bicicleta sa ucraină cărări și singurătăți, care devin sursă de poeticitate și de nărviri emoționale. Scrie cu zgârcenie, fără sonoritate, fără narativitate și fără ornamentații stilistice.

Un public pretențios judecă cu exigență și nu suportă improvizația rostirilor. De altfel, cu emoția nu se cuvine să trișăm. Scriitor al Aradului, I. Matiuț s-a îndeletnicit cu înfrumusețarea cuvintelor adunate în **peste 14 volume de poezie**, purtând fiecare un titlul răvășit de subînțelesuri: **stâlpi de sare, umbre,**

priviri, déjà vu, între ceruri, respiră să nu uiți, contraatacul de panică Între acestea, două sunt antologii. Preocuparea sa este de a scrie, de a edita pe alții, de a-i informa despre cultura arădeană, pe lângă revista literară **Arca** și a lunarului **Monitorul cultural**.

E foarte dificil să se scrie despre poeticitatea lui Ioan Matiuț, fiindcă nu are

repere, nici modele. E ca un lup singuratic, nepăsător, orfan și fără gând de a-și arăta frumusețea în lumina cea pură a dumbrăvilor. Nu aparține unei ”găști literare”, deși unii critici literari l-au rânduit între ”optzeciști”.

Ce șansă are un creator singuratic de poezie atipică să urce pe ”stâlpi de sare”, să lase ”umbre” în ”priviri” și să respire ”între ceruri” ca să nu uite să se protejeze de ”contraatacul de panică” ?!

Spre a înțelege stilul său inimitabil, adică a percepe și pricepe lirismul matein, este nevoie de a fi un cititor răbdător, capabil de umplerea unor goluri între/dintre cuvinte. Sunt texte cu nuclee lirice miniaturate și aromizate cu parfumurile tari ale sufletului său predispus la abstractizări. Poeziile sale au nevoie de un cititor tulburat de emoție. Căci, zice Ioan Matiuț,

”aerul / nu ne mai / ține
cădem din lume în / lume”.

Ascultând, auditorul are sentimentul esențializărilor aforistice, fiind captat într-o meditație filosofică, după modele **haiku**.

Văzând organizarea textului în cinci rânduri (versuri ?), cuvinte izolate ("aerul", "ține", "lumea"), altul grupat fără sens ("nu ne mai"), iar altul – unu singur – ("cădem din lume în") suspendă mesajul, risipind semnificația ce părea, la un moment dat surprinzător de clară.

Ambiguitatea rămâne o caracteristică a stilisticii autorului, capabil de delir discret și de miniaturi scrijelite în aerul tare al cuvintelor nerostite, dar cu ecou sonorizat între coardele lirei.

Ioan Matiuț mai lansează câte o provocare: "Nu mai am / cer / să sprijin privirea / nici pământ în care / să cad / doar respirarea / de care atâră".

"aerul / nu ne
mai / ține
cădem din lume
în / lume".

Între pământ și cer, drumul intră pe o poartă deschisă de **icoana de deasupra capului său**. Consecvent cu sine, în lirica 27, cea mai recent scrisă, respiră în vorbe subțiri și confirmă că Ioan Matiuț provoacă cititorii, îndemnându-i să-i îmbogățească "respirația" (o, da, respirația din cuvinte, căci nu autorul respiră, ci vocabulele): "mai lasă-mă cât să / șterg greșeala / din ultima respirație / cea fără de tine / oricine / ai fi"

Nu mă grăbesc, încă, să pun punct acestor considerații în concluzii pripite, dar mă apropiu de ele.

Ioan Matiuț este liricul nostru contemporan care justifică râvna poeziei spre a fi încorporată în **idee fără cuvinte**. Nichita Stănescu ar fi dorit să folosească "necuvintele", să scrie cu propriul sânge, așa cum ar înmuia penița într-o călimară. De la cuvânt spre necuvânt, de la idee la suflet, de la poveste la sentiment, de la versuri la respirări. Matiuț își agresează pielea să curgă sânge, dar nu se arată vreo picătură, ci altă piele, apoi alta, apoi alta "care e cea dintâi". Se transformă într-"o pasăre neagră/ cu aripi de piatră/ care

zgârâie cerul /"însângărându-l / în gheare cu / inima mea"/.

Poeții generației sale sunt în căutarea unei formule de depășire a poeticității. Deja numărul celor care scriu "poezie" este inflaționat, de "scrietori" și "scriitori".

Ioan Matiuț, spuneam, este zgârcit cu cuvintele, cu verbele și substantivele, și nu s-a împiedicat de metafore. Nu are aproape nimic din caracteristicile poeticității clasice, moderne ori postmoderne. nici semne de punctuație, nici ortografie, nici titluri; altfel spus, textele n-au identitate, ruperile de discurs logic induc absurdități gramaticale, iar "versurile" devin ciudate făptuiri în pliurile capcanelor. Nimic din poezia clasică, foarte puțin din poezia modernă și destul de rare însemne ale stilisticii consacrate.

"Contraatacul de panică" (recentul volum antologic) confirmă că Ioan Matiuț intră curajos în sondarea lăuntricului și se apropie de originalitate prin argumente ce întrețin **poeticitatea**. Din textele sale picură sentimente, iar cuvintele răsucite îi poartă ascensiunea spre cer cu o relevanță semantică. Matiuț nu (mai) prețuiește cuvântul fastuos combinat în figuri de stil (metafore, alegorii, comparații, epitete). Cuvântul și-a risipit funcția narativă, iar textele sale exclud ideea de poematizare. Evită să umble descălțat prin literatură, iar acestea sunt calități ne determină să nu fim indiferenți față de textualizările sale.

Concluzia mea este că Ioan Matiuț dispune de un stil propriu, inconfundabil, dificil de înțeles și de explicat. Pune la temelie scrisului emoția și mizează pe o coparticipare binevoitoare a cititorului la spectacolul "contraatacului de panică". Liricul mânuiește cuvintele cu o admirabilă

finețe, eliberându-le de semnificații cotidiene spre a le reda frumusețea suavă, catifelată și expresivă. Arhitectura frazării, tăierile de ritm, integrarea spațiilor albe prin utilizarea imprevizibilă a conjuncțiilor și prepozițiilor, puținătatea verbelor și substantivelor lasă impresia unor stări de panică lucitoare și volubilă. Un cititor își ascute simțurile alertate, de suportul vulnerabil al ”stâlpilor de sare”, iar panica gândului și teama de neputință devin surse pentru neliniștea cuvintelor. O panică agresivă, care contraatacă.

Lirica lui Ioan Matiuț contribuie la creșterea valorilor autentice ale literaturii poetice, prin inteligența sa lucitoare, admirabila finețe și prin originalitatea lirismului său datat cu mirodenii orientale.

Poetul Gheorghe Mocuța din Curtici

Anton ILICA
Critic literar, Arad

Gheorghe MOCUȚA a fost scriitorul din Curtici, poet odrăslit dintr-”o fecioară și un leu”. Avusese un bunic, care se întorsese din război, într-o noapte, iar întâi își mângâiasse caii, iar apoi și-a îmbrățișat părinții. Celălalt bunic, printre schije din Rusia, scria într-o condicuță, impresiile sale de război. Tatăl poetului, atunci când mergea pe câmpurile curticeane în timpul colectivizării, își varsă durerea din suflet în vorbele ”aici a fost pământul nostru”. În huma Curtici-ului, se află ”oasele mocuțeștilor”, așezate în lutul câmpiei, iar GHEORGHE scrie despre ”istoria emoțiilor mele”, devenind un cronicar liric al toposului curticean, acolo unde nu se

întâmplă mai nimic important în viața oamenilor. Vorba lui Preda, romancierul din ampla câmpie dunăreană, cum că aici viața se scurgea (pentru moromețieni) fără conflicte mari, iar ”timpul avea cu oamenii nesfârșită răbdare”. Sadovenizând, era ”locul unde nu se întâmplă (mai) nimic”. Și totuși, Gheorghe Mocuța ia ”viața în piept” și seamănă ”în provincia provinciei” poezie și, altfel spus, dă lirism locului și întâmplărilor, punând Curtici-ul pe harta literaturii române.

Gheorghe MOCUȚA s-a ivit (5 iunie 1953) și a răposat (28 nov. 1917) în Curtici. Fidelitatea sa este specifică zodiei Gemenilor, fiind ”înzestrat din naștere cu o mare curiozitate, un interes potențial energetic și o vădită creativitate, stăpânit mereu de neastâmpăr”. A dobândit licența în filologie – română-franceză –, predând franceza și directorând peste un deceniu Liceul ”Ion Creangă” din Curtici (care ar putea prelua numele ”Gheorghe Mocuța”), primar postnouăzecist, redactor la revista culturală a Aradului, cu numele de *Arca*, înființată în februarie, 1990 și, pe lângă atâtea munci, citește și scrie neconținut, cultiva prietenii literare, participă la boema scriitoricească, alături de Florin Bănescu,

Francisc Vinganu, Dorel Sibii, Cornel Marandiuc, Paly Alassu, Romulus Bucur, Vasile Dan, Horia Ungureanu, Ovidiu Pecican, Gheorghe Schwartz, Viorel Gheorghiuță, cărora le dedică prietenește câte un poem, ca ”amendament la instinctul imaginii”. A mai oferit literaturii (și Curtici-ului), prin Andrei, un fiu care i se aseamănă, scriind monografia (romanțate oarecum) doctorală despre J. D. Salinger, romanul **Transfer** (”o poveste de familie, un roman al vindecării”, 2023), precum și ”un **Portret al artistului după moarte**, 2020, poeme de citit în lacrimi:

”cum m-am putut gândi vreodată/ că aş fi în stare să scriu/ la fel de bine ca tine/ când nici măcar/ în haine nu îţi încap ?// (XL). La plecarea/ stingerea lui Gheorghe, poetul Ioan Matiuţ anunţă că ”ne-a părăsit dragul şi bunul nostru prieten şi coleg”, iar Robert Şerban scrie astfel anunţul de condoleanţe: „S-a stins un om şi un scriitor admirabil, de a cărui prietenie m-am bucurat şi a cărui amintire o voi duce cu mine până când ne vom reîntâlni: Gheorghe Mocuţa.”. Dumnezeu să-l ierte, ar fi zis cineva, dar regretatul poet Petru M. Haş i-ar fi răspuns: ”- Nuuu! El nu a făcut rău nimănui, ca să aibă nevoie de iertare. Dumnezeu să fie iertat, pentru că a luat de lângă noi un asemenea om minunat!”

În semn de apreciere a activităţii sale pentru comunitate (primar, consilier, scriitor), autorităţile curţiciene i-au înălţat un bust din bronz şi au atribuit Casei de cultură numele ”Gheorghe Mocuţa”.

”Om de litere cu viaţa de hârtie”, Gh. Mocuţa ”a fost [poet](#), [critic literar](#), [traducător](#), redactor la revista de cultură [ARCA](#) şi profesor”. În acest eseu, ne vom referi la POET, pentru că Gheorghe Mocuţa dispune ”de vocaţia lirismului”, dispunând de spirit ludic - calamburist, autoironist, umorist, irigat de confesiune lirică spontană (apud V. Dan). În plus, proful (care predă elevilor gramatica) scrie fără a se folosi de ortografie şi punctuaţie, valorificând impresiile sale cotidiene, caricaturizând, cu cea mai gravă, dar suavă, naivitate, experienţe dintr-o secvenţă consumatoare de ilustre banalităţi. Însemnările **silnice** ale omului de litere consemnează ciudăţeniile prosteşti ale acestei lumi în care ”toate-s praf lumea-i

cum este”. Nu mă pot lăsa, spune Poetul, ”de fumat şi de poezie”, iar, în pachetul său bibliografic, am numărat opt cărţi de poeme şi poezii: *Îngerul ridică lespede* (1992), *Zăpada anului unu* (1994), *Om de litere/ Viaţa de hârtie* (1998), *Pregătiri pentru marea călătorie* (2002), *Călătorie. exil* (2007), *Istoria emoţiilor mele* (antologie bilingvă română – franceză, 2008), *Balada profului de francă* (antologie lirică, Opera Omnia, 2011) şi *Salutări din Piaţa Reconcilierii* (2016). Se adaugă activitatea sa din itinerariul parizian, unde a tradus din Verlaine şi din sine (alături de Linda Bastide). Plusul de volume este alcătuit din cărţi de critică literară, monografii, jurnal, dicţionar, traduceri.

Poetul are numeroase referinţe critice relevante. Laurenţiu Ulici, în **România literară**, identifică stăruinţa sa de a obţine ”efecte poetice din asocierea elementelor de univers material cotidian, în special citadin, cu o perspectivă textuală”, iar Radu Călin Cristea, în **Familia**, scrie despre ”lirica de o rafinată distincţie, tragică, seducătoare” şi despre ”temperamentul foarte energic”. Romulus Bucur, el însuşi poet şi coleg de redacţie, descoperă ”un proiect poetic extrem de ambiţios”, în care se descifrează ”o poetică a deschiderii, a dezmărginirii”. ”Gheorghe Mocuţa, susţine criticul Dan-Silviu Boerescu, îşi iubeşte originea cu un soi de ură atroce, cioraniană, care îl predispune la sclipitoare paradoxuri”. În acelaşi sens, scriu despre identitatea poetică a lui G. Mocuţa, V. Gheorghiş, Al. Cistelean, L. Alexiu, M. A. Diaconu, M. Bârsilă, D. Chioaru, D. Corbu, I. B. Lefter, H. Gârbea, Cornel Ungureanu, Ioan Moldovan, T. Urian, G. Tartler, P. Aretzu, I. Boldea, Vasile Dan,

toți cu vocația de critici literari, care atrag atenția asupra evoluției complexe, cf. volumului antologic **Balada profului de francă**, opera omnia, din anul 2011. Cel mai lung text selectat în antologie, spre a sprijini înțelegerea poeziei lui Gheorghe Mocuța aparține lui Vasile Dan, și el poet și bun analist de lirici contemporane, care punctează evoluția sa de la ”novice în ale literaturii” (în 1990) până la ”rafinată exerciții hermeneutice” (2016). Scrie despre ”contaminarea de mitologizare prin topos a originii poetului”, de creșterea ”tensiunii existențiale, de emoție și idee”, în ”poeme eclatant construite”, considerând că, în esență, ”Gheorghe Mocuța e un poet nu doar foarte bun, ci și unul cu o amprentă personală inconfundabilă”. Alte referințe critice premere spre identificarea valorii, originalității și identității discursului poetic și a stilului ”mocuțan”. O emoționantă evocare aparține fiului, Andrei MOCUȚA,, în **Portret al artistului după moarte** (2020), i.e. textul **Garderoba tatălui**: ”tata nu a lăsat în urmă/ doar cărțile pe care/ le-a scris/ ci și o garderobă plină/ cu haine/... familia, după tradiție, i-a dăruit hainele, ”până când/ încetul cu încetul/ în garderobă/ n-a mai rămas decât/ umerășele goale/ ca niște poeme suspendate/ și neterminate//. Da, mai avea multe de spus. a lăsat scrierile sale, urmele amintirilor, selfi-urile din aparatul de fotografiat și melancolia soției învățătoare, Florica și a fiului lor. Andrei îi continuă opera, profesiunea, înfățișarea și ... totul & toate. Romanul lui Andrei Mocuța, cu titlul **Transfer** (Humanitas, 2023), este dedicat tatălui, fiind personajul discret care veghează și protejează devenirea romancierului.

„Din când în
când, alegoriile
cuprind întregul
evantai al

Vă invit, distinși cititori, să intrăm împreună în textele poetice ale lui Gheorghe Mocuța. Ne vom folosi de antologia **Balada profului de francă**, în care se realizează o selecție, supravegheată de autor, a textelor din toate volumele anterioare. După antologie, a mai scris placheta **Salutări din Piața Reconcilierii** (Arad, ed. Mirador, 2016).

Îngerul ridică lespede e volumul jocului de-a versificarea și punerea cuvintelor în armonii muzicale, în sonete, încercarea metaforei de a nu speria sensurile, probarea rimelor, organizarea pieselor într-un puzzle, acomodarea cu scrierea fără gramatici,

chiar și încercarea silabelor în aranjamente versificate, gruparea poemelor în ”*I. mic tratat asupra naufragiului*”, ”*II. spectrul liricii negre*” și ”*III. scriere după natură*”. E un fel de deprindere a alfabetului scrierii în multe din formulele sale posibile. Unele alcătuiuri seduc prin banalitate, ca inspirație și ca expresivitate, ironiile se împletesc grațios și suav în măștișoare de suflet, altele au ștaif și rezonanță de clopot acordat în gamă majoră. Citim ca titluri: ”*mergerea sufletului pe ape*”, ”*interogarea vâzduhului*”, dar și ”*interogarea adâncului*”, ”*balada profului de francă*”, apoi ”*încercare asupra emoției*”, ”*îngerul ridică lespede*”, ”*tăietura visului proaspăt*”, ”*spectrul muzicii negre*”, ”*despre o pasăre moartă*”, ”*istoria emoțiilor mele*” etc. Fiecare poem liric provoacă cititorul la reflecții, atât pentru căutarea sensului, cât și pentru identificarea expresiei. Scrie, în ”*arta de a muri*”, că ”s-a topit ca un fir de in/ în țesătura albă a cămășii/ într-o zi de duminică”. Când ”*îngerul ridică lespede*”, crede că ”/dacă ne-am ține respirația/ îngerul ne-ar vâri pe gât/ însuși

necunoscutul.” Superbă și matură este proza lirică ”*aperto libro (istoria emoțiilor mele)*”.

Volumul de debut îi încurajează încercările, astfel că al doilea volum, intitulat ”*zăpada anului unu*” (1994) devine o confirmare, deși hârtia oarecum mângălită de semne cu steme îngreunează lectura și descurajează un cititor exigent. Dar textele sunt frumoase, atât în ”*scrisori provinciale*” cât și în ”*euromahia*”. Provincia e orașelul de câmpie Curtici, domiciliul stabil, profesoral și oficial al lui Gheorghe Mocuța. Veșnicia, zice autorul, se naște – parafrazând invers pe Blaga – tot mai rar în mediul sătesc, iar oamenii se ironizează strigându-se ”măi, țărane”. Ruralul e obosit ”ca trupul de ibovnică”, dar oamenii fac răsaduri de varză și ”paradise”. Sătenii și satul, adică orașul Curtici fără orașeni, își trăiesc idilic vechile metehne ale bunicilor și străbunicilor. Așteptând autobuzul spre orașul cel mare, navetiștii aud baterea coaselor, boncănitul berzelor, răgetul vitelor, cotcodăcitul orășeniilor, zumzetul muștelor la bălegar, iar birocrații anunță că ”primăvara a ajuns la hotarele satului/, unde a fost primită cu pâine neagră și sare”, ironizează Gheorghe. Din când în când, alegoriile cuprind întregul evantai al cuvintelor: ”o pasăre în văzduh/ surprinsă de fiorul morții/ îți cade pieziș pe pagină” (*poemul*). Scrie despre *bolboroseala (z)eului*, despre ”bocanci îmbrățișați” puși la uscare, și transmite, asemeni voievodului Neagoe Basarab, ”învățăture către fiu”: ”fiule zicea tata după miezul nopții/ nu-ți mai strica ochii cu tot felul de cărți/ că prea multă învățătură strică/ te-i face și tu acolo un pedagog de școală nouă.../ mai pune și tu mâna pe coasă sau pe sapă/ că le prinde rugina...”: ”mocuștii ne mai omorâm și noi timpul/ doar-doar s-o mai urni odată roata istoriei.”/. Sunt texte idilice, aranjate în

expresivitate liberă, despre întâmplări din realitate imediată.

Începând cu volumul ”*omul de litere/ viața de hârtie*” (1998), maturitatea poetul capătă dimensiunile identității și originalității. Dascălul ”depeizat”, un sămănătorist melankolic, a fost scos de prieteni din bibliotecă și l-au făcut primar în micul orașel de câmpie. Vorbea mulțimii, pe care o electriza ”*cu discursuri de decepție*”. Constată că lumea e întoarsă pe dos: fiecare ”pauză la școală e o pauză mare”, inspectorul general e profesor de mușchi, cel de matematică citează din Hassel, proful de istorie urmărește seriale cu adolescenți, fostul activist e lider sindical, iar vorba unui poet sârb e citată: ”vom intra în secolul XXI cu cincisprezece kilometri de morți”. Ironist exemplar, ”ia în tăbărcă”, după cuvântul inspirat al lui Vasile Dan, sub formă de calambur, prostia decidenților și stupiditatea poporului, amăgit de fack-news.

Unele texte sunt pur poetice: ”ochiul meu e o larvă/ care ziua/ se hrănește nesățios/ cu existența dumneavoastră/ doamnă-/ iar noaptea îi cresc aripi/ și îmi zboară nestingherit / prin trup// (*cocon*). Alteori își reafirmă apartenența la glia curticeană: ”rădăcinile ființei mele/ au intrat adânc/ în lutul câmpiei/ odată cu oasele mocuștilor”...Odele dedicate prietenilor sunt admirabile portrete literare, incluzând în contururi amicale aroma ironiei colegiale. Apoi lirismul crește sub stimulentele tragismului (*la vie este brève/ un peu de rêve/ un peu d'amour/ et puis bonjour*), anticipând pregătirea pentru marea călătorie, ultima trecere mare către tărâmul lui Hades.

Cartea ”*pregătiri pentru marea călătorie*” (2002) începe cu un eseu liric amplu (jumătate de volum), o meditație explicativă (și impresivă) a propriei biografii. Nașterea, copilăria, adolescența,

școala și lecturile, prietenii și studiile, preocupările literare, călătoriile, familia și apoi "cu limba îngroșată și ochii împăinjeniți" privești spatele vâslașului, mirându-se fără glas: "doamne ce călătorie mai e și asta/ să nu vezi malul cu verdeață și să nu guști din plăcerea anilor tinereții ...". Titlul altui poem anunță un eveniment dureros: "levitația corpului astral în timp ce doctorul îți umblă prin trup". Amintirile întrețin frica de "convalescență" în "locul de pierzanie".

Exilat medical, scrie "*balada parisului nocturn*", un poem ritmat parcă de bătăile inimii, după care, în 2007, dă tiparului "*călătorie. Exil*": "mie prietenii îmi spun mocuzini/ și am venit la paris/ să amân moartea/ cu o zi/ o săptămână/ un an"/ notând în jurnal "*si tu es jeune beau et riche tu es mort*". Poetizează despre "*colțul meu de par(ad)is*, despre așteptarea metroului în *place des fêtes*, spune adio la *pont neuf*, se miră de "oșenii de la *clichy*, vede sirene negre și mierle negre, elaborează "un reportaj despre parisul în flăcări". E cronica mirată a unui Paris împesărit de imigranți, cuprins de dezordine și descumpănit de permanente stări de urgență. El, poetul român suferind de dor după "laponia mea din pustă dar ce blestem străbat/ eu regele ciupească-n exilul meu caduc/ m-am depărtat de fire (corectat cu creionul – de *tine*) de om m-am lepădat."// Suferință și viața amenințată de risipirea speranței încropește o lirică depresivă, tragică, încrustată în vise deșarte.

Iar poemul *strigoi* e al fricii de necunoscutul marii treceri: "privesc ore în șir pe geam fără rost/ scriu ore în șir fără să deslușesc nimic/ asemeni pictorului care se încuie în atelier/ cu himera sa dansează fac dragoste și se lasă/ încolăcit de mâinile nefirești de lungi –/ așa și eu mă las străpuns de caninii nefirești de/ ascuțiți ai

fricii devin livid și încep să scriu cu sângele/ albastru tot mai albastru al nobilei victime./ tot astfel și sufletul meu:/ moaie pana în culoarea morții latente/ fuge de lume ca un strigoi:/ am visat c-am murit cititorule/ și m-am cutremurat în somn/ dar de mă voi scula pre mulți/ am să bântui și eu cititorule//.

Spre a intra, împreună cu tine, cititorule, care-ai avut răbdarea să-l descoperi pe poetul Gheorghe Mocuța, încheiem aceste considerații cu o glăsuire despre "*salutări din Piața Reconcilierii*". Coperta volumului (autor Viorel Simulov), în culori sumbre, e dominată de o mână întinsă spre umanitate, ca un salut de despărțire. Reconcilierea Poetului cu toți cei dragi, cu versurile, cu familia, cu Parisul și Sena, cu elevii și globalizarea, cu iluziile din panoplia lui Don Quijote, cu prietenii, deci reconcilierea pare un semnal de despărțire. Mai spune El, că "azi noapte cucuveaua a cântat/ atât de frumos pe acoperișul spitalului județean...". Ei și cei cu Piața Reconcilierii ? Sfidând "cu moartea pre moarte călcând", din grupul statuar al pașoptiștilor iese o umbră și scrijelește în banca de lemn: "*Ildiko ș-al ei dragutz sa-u iubit p-acest lemnutz*". Alte poeme sunt despre Arad și arădeni.

Enunțativ și descriptiv, prozaic și glumeț, idilic și sentimental, inspirat din frânturi de viață cotidiană, cinic, parodic și critic al vremurilor sucite, Gheorghe Mocuța și-a afișat, prin cuvinte rânduie fără gramatică, distincția de a fi seducător. Scrie despre orice-i tulbură starea de normalitate, ironizează prietenii de condei, omagiază familia, bunicul plecat din Curtici spre America ori cel însemnând o condicuța de pe frontul rusesc. Folosește o inteligență a scrisului tras înspre originalitate. Nu este preocupat de modele, el râvnește spre un stil (numit chiar de el, mocuțian), alcătuind texte plăcute, stărnind

curiozități și răspândind opinii sociale și politice mascate de o versificare voit prozaică.

Atmosfera provincială și limbajul tradițional, grotescul din jur devin suporturi estetice, pline de rafinament intelectual, care-i conturează identitatea. Poezia lui Gheorghe Mocuța a devenit referință pentru lirica românească actuală.

Gheorghe Mocuța, lecturi critice și *Pasiuni la capătul noptii*

Anton ILICA

Critic literar, Arad

Când ARCA, revista de cultură a Aradului, înființată în 1990, sub coordonarea redactorului-șef, poetul VASILE DAN, a avut nevoie de un critic literar, Gheorghe MOCUȚA a acceptat să scrie cronici despre cărți. Nu a încetat să scrie poezie, dar presiunea elaborării de texte despre textele altora îl acaparează cu pasiune. Cronicile și recenziile literare (apărute în reviste, *Arca*, *Poesis*, *Orizont*, *Vatra*, *Luceafărul*, *Familia*) vor fi adunate în volum, transformând articolele de presă în carte de rânduit în bibliotecă. Menționăm volumele de critică literară, care-i îmbogățesc biobibliografia: *La răspântia scriiturii* (1996), *Pe aceeași arcă* (2001), *Sistemul modei optzeciste* (2004), *Pasiuni de la capătul nopții* (2008), *Printre nouăzeciști* (2013), *Lecturi libere într-o țară ocupată* (2015) și monografia dedicată *Schwartz contra Schwartz* (postum, 2018). Mai menționăm *Dicționarul bibliografic al scriitorilor arădeni* (2014), precum și *Întoarcerea lui Ulise* (2007), despre

receptarea teatrului lui Eugen Ionescu în critica românească.

Criticul literar și poetul Gheorghe Mocuța, născut și stabilizat în Curtici, a predat elevilor limba română și limba franceză (licențiat al Filologiei timișorene), a fost primar și director liceal în localitatea natală. Și-a afirmat virtuțile scrisului în jurul revistei de cultură a filialei Arad a UR, *Arca*, înființată în februarie 1990. În explicația la volumul *Pasiuni la capătul nopții* (2008), G. Mocuța pomeneste de rolul ingrat al cronicarului literar de a fi "un cititor blestemat", "obligat" să lectureze nu doar ceea ce i-ar face plăcere. Scriitori valoroși, dar provinciali, sunt "exilați și uitați", deci ignorați. De aceea, ca "cititor de la margine", "într-o fundătură a provinciei", după expresia lui I. Bogdan Lefter, e îndemnat să renunțe la "complexele provinciale" și să scrie cu obiectivitate despre colegi, iar textele sale să zburde "pe aripile (cu)vântului". Nu e comod să scrii despre cunoscuți, după cum judecățile sale au o suficientă doză de părtinire.

Mărturisirea sa pare un regret: "*dacă eram om serios nu renunțam la politică, pe când ajunsesem primar*". Dar încăpățânarea sa, râvnind "la nuri literaturii", îl readuce printre cărți, între timp mai îndeletnicindu-se cu cultivarea verzei și a păradăicilor. Ce-ar zice de un asemenea critic un cititor cu coate bătătorite în bibliotecile universitare? Câtă încredere se poate investi într-un profesor de limbă românească din sat care cultivă zarzavaturi și îngrijește de pomi fructiferi ? Numai că "la capătul nopții", adică dimineața, pasiunea cititului îl ademeneste spre scris, grădinărind în "inepuizabila și păguboasă literatură".

Criticul literar Gheorghe Mocuța și-a consumat lecturile (și scrierile) în bună parte din scriitorii acestui vest de țară, fie din pricina curiozității de a diagnostica "literatura de pe margine" (se afla la frontiera limbii române), fie pentru "lecturile de la capătul nopții", cu preferințe pentru Florin Bănescu, Gheorghe Schwartz, Lia Alb, Angela Marinescu, Vasile Dan, Francisc Vinganu, Mihai Traianu ori Vasile Leac. Scriitorii consacrați, prin revistele din marile centre universitare, au devenit preocuparea criticilor literari consacrați de scrisul redactorilor acestora, iar publicarea unor cronici în *România literară*, *Steaua*, *Tribuna*, *Convorbiri literare* și alte câteva este considerat un semnal al valorii și un certificat de accedea între scriitorii Uniunii, la premii și prestigiu, la traduceri și lansări la turguri de carte.

Critica literară provincială are de luptat cu o mentalitate: nu poți să scrii nepotrivit (și rău) despre un coleg care ți-e prieten literar, îl întâlnești la activitățile culturale. Așa că adeseori cronicile de carte sunt părtinitoare, encomiastice și amiabile. Provincialismul creează un complex de informare și de boemă literară, aderența la un sistem coerent de atitudini. Scriitorul ori criticul literar, esteticianul ori filosoful beneficiază de avantajele promovării în centrele mari universitare, la revistele literare ori în juriile de acordare a premiilor.

Profesorul Gheorghe Mocuța avea pasiunea cititului și scrisului, iar aceste două aptitudini îi stimulează opiniile. Dimineța, "la capătul nopții", odihnit și cu mintea sedusă de curiozitate, autorul citește în vederea elaborării cronicilor de carte. La Curtici sau Arad, sosesc cu întârziere cărțile proaspete, adeseori după ce alți critici publică deja cronici, în

revistele din capitală ori în celelalte capitale de "țări" (Cluj-Napoca, Iași, Timișoara). Atenția acordată scriitorilor din "partium" și "banatium" este întreținută de cunoștințe, prietenii pe bază de locație: Bănescu a locuit în Arad, Schwartz și Iuliana Petrian ocupau un apartament în Piața Catedralei, Lia Alb, Vasile Dan, Ion Corlan, Ligia Holuță, Cătălin Lazurcă, D. Damaschin, V. Leac sunt arădeni, Vinganu (dascăl în Curtici) și Mihai Traianu (tot pe-acolo), Robert Șerban e timișorean, Angela Marinescu s-a născut în Arad, Petre Stoica face grădinărit prin Jimbolia, Ciocârlie e universitar timișorean, Bodiu - brașovean, Pora - timișorean, Evu - din Hunedoara, Paulina Popa, poetă născută în Ciunțești (Arad), stabilită în Deva etc. În plus, Gh. Mocuța își face un exercițiu de excelență, scriind despre români din diasporă (Țepeneag, Miloș), despre Cărtărescu, Nichita, Buzea etc.

Ar mai fi o problemă, dedusă din profesură. Predând literatura, curriculum îl obligă să fie riguros, sistematic, să respecte programe, să elaboreze analize literare pe baza unei structuri "recomandate" de îndrumări ministeriale. În discursul său se instalează un anumit canonism, care se manifestă – vrând-nevrând – mai ales în critica literară. Am observat-o și la alți profesori care scriu pentru cărți, în ciuda efortului lor conștientizat de glisare spre un alt tip de stil, estetic, după modelul manolescian, de ex. Mai mult, fiind solicitat să fie un cronicar/ critic literar la revista *Arca*, deși vocația îi este poetică, *trebuia* (accentuez) să scrie contratimp, să-și asume sincraziile publice și să cumpănească atitudinea dintre amicitie și obiectivitate valorică. În scriere, multe se învață scriind neconținut.

În *Pasiuni la capătul nopții*, titlurile esențializează ideea: Andrei Codrescu: *o saga a aventurii americane*; Andrei Șerban: *Viața între dialog și monolog*; Ion Miloș: *Ipostaze ale iubirii și exilului*. Lui Schwartz i se atribuie o viziune a istoriei prin anti-eroii săi (cu referire la romanul *Cei O Sută*), iar Florin Bănescu recuperează mitul prin povestire; Cătălin Lazurcă se găsește *”în căutarea celebrității”*, iar Petre Stoica e *bătrânul poet într-o margine de lume*. Vasile Dan scrie despre *”poemul viu”* și *”urcarea treptelor”*, apoi descrie *erezia modernă a lui Vinganu, levitație și asceză la Ligia Holuță, Mihai Traianu e tălmăcitorul zodiacal, iar Vasile Leac e junele Don Quijote*.

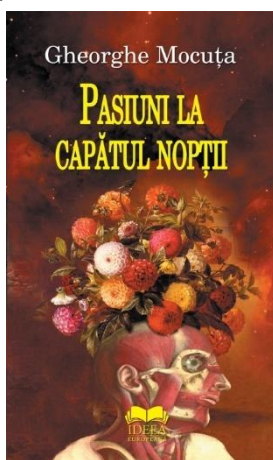
În eseurile de prezentare a volumelor, esențializează contextul, particularitatea și stilistica, folosind un limbaj cumpănit, argumente prin citare, dar în care harul poetic înfrumusețează discursul cu elegante sinteze verbale: *”Cărtărescu e arheolog al ființei”* și *”creator de viziuni”*; Negoită are *”obsesia modernă”*, Cimpoieșu e *”mare iubitor de paradoxuri”*, Ciocârlie configurează *”un centru al marginii”*, Schwartz e *”un creator fericit”*, construind *”o utopie a umanității”* (în *Cei O Sută*), Pora are *”fibră gogoliană”*, Bănescu traversează *”o strategie a gugulanului”* dinspre *”magia povestirii”*, Ov. Pecican elaborează *”o proză cinstită și directă”*, schimbând *”realitatea vieții cu realitatea literaturii”*, Stoica e *”patriarhul din Jimbolia”*, Foarță e *”redutabil vânător de iluzii stilistice și un fericit colecționar de himere imprimate”*,

Angela Marinescu propune *”un lirism sălbatic, brutal și crud, negru și chirurgical”*, Vasile Dan e poet *”cu o lirică subțire ca un laser”*, *”modern cu vigoare și prospețime”*, Vinganu e *”poetul risipitor, înzestrat cu talent și noblețe”*, Evu a avut un destin *”înnobilat de strălucirea metaforei și verbului”*, fiind *”trubadur al generației sale”*, iar Leac scrie și un asemenea vers: *”mă bucur și eu ca prostul când cineva îmi citește o poezie”*.

Cronicile literare au fost scrise pentru revista de cultură *Arca* din Arad. O anumită grabă stă sub semnul pasiunii și presiunii de a încheia multumitor recenziile până la începutul zilei. Folosește citate ca argumente pentru idei, fiind determinat să esențializeze și să comprime expresia în sintagme relevante, adeseori cu grație căutată. Gheorghe MOCUȚA a avut preponderent har de poet. Cunoscând activitatea din atelierul lirismului, a dobândit știința interpretării textelor altora.

În ceea ce mă privește, să nu credeți, stimați cititori, că e chiar lesne de a scrie despre un volum de critică literară. E un fel de critică a criticii, iar dificultatea derivă din potențialitatea confuziei planurilor de idei. Critica literară nu excelează prin a fi operă de creație, ci una de eseistică, de evaluare, comparare și rânduire în cel mai potrivit loc din ierarhia literaturii.

Gheorghe MOCUȚA consumă multă sânguință de a fi deopotrivă creator de poezie și analist eseistic, de a fi un excelent cititor, precum și un critic literar tenace, pasionat și explicativ.

NOTE DE LECTOR

Ce mai citim... Bunica mi-a zis să-ți spun că-i pare rău Fredrik Backman

Mira ODAGIU
Eseist, Arad

Fredrik Backman este editorialist, blogger și unul dintre cei mai populari scriitori suedezi contemporani, deși are doar 36 de ani. Cărțile sale au fost traduse în peste treizeci și cinci de limbi. Trăiește la Stockholm împreună cu soția și cei doi copii ai săi. Romanul său de debut, "Un bărbat pe nume Ove", a cunoscut un succes mondial, iar ecranizarea lui a fost nominalizată la Oscar pentru Cel Mai Bun Film Străin (2016) și a fost desemnată Cea mai bună comedie a anului (la Premiile Academiei Europene de Film – 2016).

Romanul "Bunica mi-a zis să-ți spun că-i pare rău" aparut în 2017, la editura Art, și propus la Clubul de lectură pentru liceeni, este o carte tulburătoare care are de toate: dragoste, ură, frustrare, singurătate, suferință, vină, măști, indiferență, frică și nesiguranță- tot ce e uman și greu de explicat în cuvinte, tot ce e firesc și imposibil de împărtășit cu ceilalți și mai ales cu copiii.

Fredrik Backman ne oferă cea mai frumoasă și mai cuprinzătoare definiție a bunicii, sau a ceea ce ar trebui să fie o bunică adevărată: "O bunică e sabie și scut și e o iubire cu totul aparte, pe care niciun capsec n-o poate înțelege. Când i

se zice Elsei că-i "altfel", de parcă asta ar fi ceva rău, când vine acasă cu vânătași, iar directorul spune că "trebuie să se adapteze" și că "îi provoacă pe ceilalți copii", bunica e de partea ei. N-o lasă să-și ceară scuze. Și nu o lasă să ia vina asupra ei. Bunica nu-i zice niciodată Elsei "să n-arate că-i pasă, că atunci o s-o necăjească și mai mult" și nici "să plece și să nu-i bage în seamă". Bunica știe mai bine. Bunica înțelege mai multe. Bunica e una dintre aceia pe care să-i iei cu tine în bătălie."

Pentru a o ajuta să facă față mai ușor realității imperfecte (bullyingul la școală din cauză că era "altfel", lipsa mamei carieriste, părinți divorțați și recăsătoriți, apariția unui frate vitreg) bunica trăznită cu "superputerile" sale creează limba lor secretă, șifonierul care le transportă pe animale -nori în Tărâmul-Aproape-Treaz cu cele cinci ținuturi: Miamas (înseamnă "iubesc"), Miploris ("plâng"), Mirevas ("visez"), Miaudacas ("îndrăznesc") și Mimovas ("dansez")...un întreg univers secret, bun și sigur ...doar pentru ele...

Dar bunica se stinge și Elsa înțelege pentru prima oară superputerea morții: "nu era despre durerea pierderii, ci despre a mai găsi dorința de a mai trăi după pierdere, sau măcar de încerca să o accepți."

Dincolo de moartea bunicii jocul continuă cu "vânătoarea de comori", un fel de bildungsroman menit să o ajute pe Elsa să se maturizeze și să se integreze în realitatea dură cu ajutorul poveștilor din Tărâmul-Aproape-Treaz, a căror personaje sunt, de fapt, locatarii ciudați ai blocului în care trăiește. Aceștia îi vor deveni prieteni povestindu-și viețile: "dacă nu ne-am spune poveștile, ne-am sufoca cu toții" și înfruntându-și demonii propriilor neputințe și eșecuri: iubiri ratate, violență conjugală, copii atipici,

durerea, războiul, moartea, alcoolismul, dragostea față de animale, tulburările obsesiv-compulsive, alegerile făcute în viață și consecințele lor, preconcepțiile, sacrificarea familiei spre binele apropiatului, etc.

Emoția cărții, anticipată în titlu, crește dureros la moartea bunicii și a orsului dar e contrabalansată de umorul debordant și derutant al autorului, pentru că sunt momente în care nu știi dacă să râzi sau să plângi.

Deși pare o carte fantasy pentru copii care descurajează din prima datorită celor 475 de pagini, romanul e unul profund care se citește în multe chei de lectură: *” Omul vrea să fie iubit. În lipsa iubirii, admirat. În lipsa admirației, temut. În lipsa fricii, disprețuit și urât. Vrea să trezească un sentiment, de orice fel. Sufletul se cutremură în fața uitării. Vrea contact cu orice preț.”*

O lectură acaparantă, dulce-amară și obligatorie pentru elevi, părinți și bunici!!!

Adrian Păunescu – Poet de curte sau dizident cenzurat?

Valeriu ILICA
Prozator, Arad

Mulți, foarte mulți dintre noi, eram pe deplin convinși că atunci, imediat după acel decembrie – 89, sertarele secrete ale unor adevărați sau preținși dizidenți vor fi desfecate – ca la un semn și-n mare grabă – pentru a scoate la lumină tomuri întregi de creații literare, toate de mare valoare, de

noutate și autentic talent. Nu mică mi-a fost mirarea, dar mai ales dezamăgirea, văzând că timpul trece, iar „capodoperele” de care vorbise cu atâta patos zvonistica vremii întârzie să apară. În ce mă privește, recunosc cinstit, mă vedeam deja alergând de la o librărie la alta, în speranța că voi prinde cartea – și, de ce, nu – cărțile, despre care, admirativ și elogios, încă se mai vorbea. Cărți bune, cu personalitate și verbu-n peniță. Cărți scrise de maeștri cu ștaif, toate în mare taină, adesea cu perdelele trase și poarta zăvorâtă. Manuscrise puse la păstrare, cu grijă multă, sub cheie, la loc sigur, ca pentru timp îndelungat. Dar și cu speranța că vor veni vremuri mai bune, vremuri când vor putea fi scoase la vedere. Pe raft, în librării. La chioșcuri, pe tarabă. Din păcate, n-a fost să fie! Dar, ca întotdeauna, încă nu-i vremea pierdută. De aceea, eu, unul, le mai aștept. Calm, impasibil, fără prea mari speranțe, e foarte adevărat, dar hotărât și tenace. Ca odinioară, Vladimir și Estragon, vagabonzii din piesa lui Beckett, pe indefinitul, indescifrabilul și enigmaticul, pe puțin probabilul și veșnic întârziatul Godot.

Din fericire, nu același lucru se poate spune despre „cenzuratele” lui Păunescu. Poet prolific și de mare talent, spirit faustic și mușcător, autoritar și abraziv, orator desăvârșit, șef de revistă și de cenacul, în fine, un erudit cu minte multă și ascuțită, replică tăioasă și cu o memorie de temut, Adrian Păunescu a fost, ani la rând, adulat și aplaudat, ascultat și admirat ca nimeni altul. Prezență puternică, cuprinzătoare și copleșitoare deopotrivă, a fost mentorul și modelul, idolul și idealul, feblețea și speranța generației tinere. Cea a anilor '80 – fac cuvenita precizare. Pentru ei, poetul însemna alternativa. Vedeau în el soluția, salvarea, succesorul. Liderul în pas cu vremea și cu lumea: energic și autoritar, dar

realist și luminat. Dar, tot de dragul adevărului, mă simt dator cu un mic și , totuși, important detaliu. Poetul a plătit scump, atât atenția și interesul crescând de care se bucura, cât și încrederea cu care era urmat și înconjurat de tineri. Acestea au fost considerate de puternicii zilei un afront nepermis, o deviere de la linia cauzei precum și un potențial atac periculos la democrația noastră proletară și la valorile ei. Ca atare, a stârnit mânia olimpienilor dâmbovițeni care, deranjați în confortul lor psihic și în siesta gerontocratică în care vegetau, au reacționat în stilul lor. Dur, ultimativ, cerând luarea de îndată a „celor mai adecvate măsuri”. Și s-au luat. Poetul „a fost intrat” într-un con de umbră și tras imediat pe linie moartă. S-a dispus, și i s-a impus totodată, o eclipsă de imagine. Totală, umilitoare și greu de suportat. Una, atent, agresiv și foarte de aproape monitorizată. Au urmat interdicții, șicane și tracasări. Și, uite-așa, ușor, ușor, puțin câte puțin, poetul a cam dispărut din librării și biblioteci. Din edituri, de pe ecrane. Și, totuși, cu toate acestea, ca poet, a cunoscut un succes de public, de piață și de librărie, greu de egalat. Pe merit și pe bună dreptate. Și asta, chiar dacă unii – și nu puțini – fie din invidie, poate din ranchiună sau din răutate, îl etichetaseră „poet de curte” sau „bard de cabinet”. Atât și nimic mai mult.

Apariția în 1990 a „**Poeziilor cenzurate**” – volum masiv, de 780 pagini, între copertile căruia adunase peste 340 de poezii „neconforme”, a fost un șoc. Pentru mulți, o mare surpriză. În ceea ce îl privește, cartea a presupus și a impus o schimbare de paradigmă. De atitudine și de percepție. Nu e mai puțin adevărat că, în cercurile puterii și ale anumitor instituții, se știa că „Titanul” – numele său de cod – coace și croșetează, clocește și pune la cale

ceva, asta, ca unul ce-i în stare să facă o nefăcută, dar nimeni nu-și imaginase că la asemenea dimensiuni și atât de asumat contestatare. Nimeni nu se așteptase – repet – deși în *Analfabeților* – pamfletul care deschide volumul – o spune deschis și declarat, „cu subiect și predicat”, că nu va accepta să trăiască și să scrie într-o țară în care „se scoate arma când se aud cuvinte”. O spune răspicat, convins fiind că legea legilor este libertatea: „*V-am spus că sunt un om periculos/ Și nu mi-ați luat avertismentu-n seamă,/ V-am spus s-aveți pentru persoana mea/ Un plus de îngrijorare și de teamă./ V-am spus că fac teribil de urât/ De sunt călcat puțin pe libertate,/ V-am spus că sunt oșteamul credincios/ Dar care doar cu inamici se bate.*”

„Scrise într-un stil rece și indignat, între grindinos și vulcanic...”

Scrise într-un stil rece și indignat, între grindinos și vulcanic, „cenzuratele” demantează un poet rebel și răzvrătit, dar, mai ales, o realitate tristă și un adevăr dureros. Privită ca un tot unitar, recolta literară a volumului are mesaj și materialitate. Denotă cunoaștere și profunzime, precizie și putere evocatoare. Și asta, chiar dacă sunt poezii triste, în marea lor majoritate, poeme cu epitetul în bernă. Trebuie spus – și o spunem acum și aici – de la prima la ultima „cenzurată”, poetul trăiește un zbucium interior terorizant. Continuu și cumplit. Mecanica verbului vine și o confirmă. Este, mai mereu, la timpul prezent, dar, mai ales, la modul imperativ.

Prezent, aplicat și implicat în tot ce se întâmplă în România acelor vremi, pe poet îl îngrijorează tăcerea zgomotoasă a timpului său. Delirul dement și divagațiile sforăitoare îl neliniștesc și îl revoltă. În viziunea sa poetică, țara era pe tobogan. Devenise o sită spartă prin care se scurgea

pedepsitor nimicul. Așijderea, mizeria, slugărnicia și minciuna. Peste tot, propagandă și persecuții, goană și prigoană, cenzură și control. De la o zi la alta, se anunța la orizont furtuna. Și-o perspectivă fără perspectivă. Una de un negru întunecat, cu intarsii și nuanțe de oacheș - tuciuriu. Cât despre omniprezența și absolut obligatoria indicație de partid, lucrurile sunt și mai clare: sună aberant și absurd, pervers, parșiv și perfid, demagogic, fals și ipocrit. Ca o fabulă fără morală. Totul, dar absolut totul, degenerase într-un bau – bau bolnav și obosit. Într-un strigoi de speriat copiii. Comparația inedită, plastică și sugestivă de altfel, cu presupusa și misterios dispăruta Atlantidă – și asta cale de un capitol întreg – trădează obsesia și disperarea crescândă a poetului, dar, mai ales, gravitatea situației în care ne aflăm din cauza drumului greșit pe care apucasem și mărșăluiaș. Sinucigaș, iresponsabil și inconstient. Cu „prostul din capul satului” la cârmă. La hățuri, cravașă și butoane – vorba de duh a nemuritorului Amza Pellea, prietenul la bine și la greu al poetului nostru. Și culmea! Ca tacâmul să fie complet, peste acest mare și generalizat zero absolut, în toată această tot mai sinistru mulțime vidă, tronează la loc de mare cinste dezinformarea și demonizarea dușmanului de clasă. Divizarea și deruta. Partidul însuși, politica și politrucii deveniseră sub pana sa o hardughie damblagită. O rablă poluantă, pe combustibil fosil, iar cârmaciul, marele cârmaci – întruchiparea donchijotismului dintotdeauna. Trăim în plin absurd!- se lamentează în disperarea lui poetul. Suntem pe lobodă și leuștean. Încă puțin – ne avertizează vizionar poetul – și vom fi reduși cu toții la un dispozitiv exploziv, nesigur și ușor de detonat. Între noi fie vorba, ridicarea noroadelor și schimbarea

de macaz din decembrie 1989, iată, i-au dat poetului dreptate!

Categorisite tematic în opt capitole, „cenzuratele”, în ansamblul lor, sunt un strigăt colosal. Puternic și prelung. Sunt un rechizitoriu, dar și o sentință definitivă. Dreaptă, meritată și necruțătoare. Un j' accuse pedepsitor, dacă vreți, și totodată, un ultim și sever avertisment. Scrise pe parcursul a peste două decenii, mai exact, între august 1968 și decembrie 1989, „cenzuratele” lui Păunescu atacă răul comunist în totalitatea sa totalitară. Nedreptele vremi, încercarea de confiscare a artei și culturii, deși în viziunea sa „cultura nu-i ceva ca o anexă”, istoria națională, cenzorii și cenzura, politrucii și culturologii, măreața decădere, megalomania faraonică, nevoia de purificare, țara, țarina și țăranul, apetitul cinegetic criminal, setea bolnavă de sânge nevinovat și plăcerea sălbatică de a ucide pește, pasăre sau animal – toate se regăsesc și găsesc în poet fie un crainic ori un profet, o instanță sau un portdrapel, fie o trompetă, un acuzator temut și, adesea, cel mai adesea, un maestru avocat – firește – după caz. Poezie de atitudine, la început, scrisă cu rol de corecție și îndreptar, pe măsură ce lucrurile se înrăutățeau în România, „cenzuratele” deveneau o tribună de luptă și un denunțator în serie al răului economic, politic și social. Un proiect, dar și o poetică alternativă. Tiruri de artilerie poetică grea îndreaptă, îndeosebi și cu precădere, împotriva trepădușilor anodini, incuți, ridicoli și veroși sau a culturologilor gulerati care, prin manevre și mașinațiuni oculte, încearcă aservirea artei și culturii comandamentului politic de moment. Multe, foarte multe fiind, și toate de mare actualitate și cu puternic impact în epocă, vrând, nevrând, iată, mă voi restrânge și mă voi referi, în principal, la cele incluse în capitolul 2 al cărții, intitulat simplu, dar

sugestiv, „problema țărănească”. Da, țăranul, ceapistul, vai de viața lui (!) devenise problema problemelor în România acelei vremi. Redus la tăcere, era un strigăt pe care nu-l aude nimeni.

La o lectură atentă, observi din prima că țăranii epocii de aur îndură cu toții aceleași mizerii și umilințe, abuzuri, nenorociri și nedreptăți. Cu toții, se regăsesc și se recunosc în iobagul lui Bolliac, în clăcașii lui Goga, Coșbuc și Vlahuță, ba, până la urmă, și-n răsculații lui Caragiale, Rebreanu și Argezi. Ferecați în „lanțuri de aramă”, cum bine zis-a Eminescu, tânjesc după un petec de pământ sau aleargă bezmetici și temători prin orașe după o bucată de pâine „potrivită”. După o barabulă, un blid de linte și o baniță de păpușoi, c-ajunseseră, bieții de ei, să n-aibă de toate. Pe ansamblu privite, imaginile sunt de iad. Scenele, de infern. Aidoma, de apocalipsă. Câteva exemple se impun și se oferă din oficiu: „*Miroase în oraș a pâine caldă/ E semn de prospețime și noroc./ Dar capul meu în lacrimă se scaldă/ Țăranii pâinea n- o mai au deloc./ Miroase în oraș a pâine nouă/ Eu totuși cu efort o mai gălesc./ Dar la țărani n-ajunge decât rouă/ Și vai de ei și traiul lor cânesc.*” Titlul poeziei: **Ecou**, scrisă în 1986. Același spectacol trist, dar în altă gamă poetică, este surprins în **Peroanele cu pâine** : „*Peronu-i plin de pâine care pleacă./ Sunt saci de pâine care se întorc/ Spre-a fi împărțiți între țăran și porc/ Și cumpăna e tristă și săracă/ Plecați de ieri, or să ajungă mâine/ Și drumul pâinii iar va fi pe drum./ Ce bine le miroase lor acum./ Când dorm trântiți pe-un relief de pâine!*”

Criza de alimente în lumea satelor și îndeosebi lipsa pâinii devenise atât de gravă și de generalizată, încât mă văd obligat să o exemplific cu câteva versuri din tulburătoarea **Trenurile foametei**, poezie scrisă în 1988. „*Vin de prea demult*

și prea departe./ Cu desagi și plase mari în mâini./ Ei, prin foame, condamnați la moarte./ Ei, clăcașii nemiloasei soarte./ Vin în capitală după pâini/ Nu sunt mii, sunt poate milioane./ Care n-au fâină de ajuns./ Dorm fără speranță pe peroane./ Scoală-te și ia-ți pământul, Ioane./ Ca să-i dăm și foametei răspuns.” Fără a exagera, situația era gravisimă și părea fără ieșire. Imaginile văzute și redată sunt de coșmar, ceea ce l-a făcut pe poet să întrebe și să se întrebe în **Rugăciune pentru satul românesc**: „*A cui este țara aceasta?/ Ce monștri voiesc să o vândă?/ Strămoșii, copiii, nevasta./ Sunt ultima noastră izbândă.*”

Pelerin pasionat și fin observator a tot ce se întâmplă în jurul său, într-un ciclu întreg de poezii, Păunescu demască și demontează criminala inițiativă de demolare a satelor, sub pretextul sistematizării lor. Satul – ne spune cu durere și cu tristețe-n metaforă poetul – devenise pe-atunci un poligon de tragere, iar țăranul, ținta-piept numărul unu. Impactul dureros, de-a dreptul tragic asupra „sistematizațiilor” este surprins cu multă artă, cu empatie și cu suport emoțional în poema **A venit aseară mama**, din care vom cita doar patru versuri: „*A venit aseară mama, n-a mai apucat să-ți spună./ Dacă vrei s-o iei la tine, pentru cât va mai trăi./ Că o dau afară din casă, că la dâșii în comună/ Fac curat, dărmă totul, lasă brazdele pustii.*” Este o poezie specială! Trebuie neapărat să remarc solemnitatea, seriozitatea și sinceritatea sentimentului exprimat. Între noi fie vorba, dacă n-ar fi venit vântul schimbării, praful, pustiul și paragina s-ar fi ales de satul românesc și de oamenii lui. „Cârmaciul” era pus pe fapte mari. O apucase rău pe arătură. Voinicul și viteazul era de neoprit! Se vede că-și pierduse GPS-ul.

Deși despre povestea nepovestită a satului românesc în comunism, așa cum a văzut-o poetic Păunescu, ar mai fi multe de spus, din motive lesne de înțeles mă mai opresc la un ultim, dar cutremurător episod. Scenele cu copiii satelor noastre așteptând în parcuri sau la margini de șosele, în speranța ca din mașinile polonezilor care, întâmplător, s-ar putea să treacă pe acolo, li se va arunca din mers o gumă sau un bombon, un biscuit sau un rest de ciocolată, sunt revoltătoare. Sunt demne de penelul lui Goya. Și, Doamne, mulți le-au văzut, dar câți le-au consemnat, ca pentru a rămâne?! Și pentru ca să se știe. Ei, bine, Păunescu a făcut-o! **Popor pe șosea**, din care vom cita ceva mai mult, este cea mai concludentă dovadă: „*Sărac popor pe margini de șosele,/ Unei bucăți de pâine te închini,/ Copiii tăi s-au învățat la rele/ Cu mâinile întinse spre mașini./ Prea sărăciți cu fiecare clipă,/ Prea dezvățați de traiul cel normal,/ Când văd o simplă ciocolată, țipă/ Și sunt perversi în cel din urmă hal./ Sărac popor pe margini de șosele,/ Au nu cumva chiar tu-ți îndemni tacit/ Copiii în aceste clipe grele/ Să iasă în parcare la cerșit?/ Eveniment al zilei – o bomboană,/ O gumă – sărbătoare de Crăciun!/ E-atât de jos condiția umană,/ Că de-aș pricepe-o, n-aș putea s-o spun.*”

Închei succinta și modesta mea pledoarie, exprimând un punct de vedere care s-ar putea să-i irite pe contestatarii și pe denigratorii marelui poet. Cu cât mai mult i-ar irita, cu atât mai bine pentru adevăr și pentru măreția poeziei sale. Așadar, nu-i drept și n-au dreptate cei care văd doar micile concesii făcute și pierderile colaterale pentru poezie, tributul și zeciuiala, ploconeala ieftină și supușenia prefăcută – după părerea mea – toate inerente și imposibil de evitat într-o dictatură lovită de demență, delir și demonism distructiv. Dar și bolnavă de un

cult al personalității, ajuns pe aparate și ... la metastază. Ode la comandă, hăulite ieftin la drâmbă, alăută și țambal, au fost scrise între două șprițuri, de regulă, pe genunchi. În grabă, la ordin venit de sus și sub presiune. La fușăreală, pe repede înainte, din bardă, custură și ciocan. Dar tot de dragul adevărului o spun, au fost recunoscute și regretate, dar și justificate de poet. Sincer, credibil și lesne de verificat. Perisabile, de gust estetic îndoielnic și absolut de unică întrebuințare, imediat după îndeplinirea misiunii lor de o clipă, au fost casate, clasate și aruncate apoi la coșul uitării. Toate! Și-acolo au rămas. N-a mai auzit nimeni de ele niciodată. Multe, puține câte au fost, sunt oia neagră și pariul pierdut. Sunt copacul uscat din pădurea poeziei sale. Din fericire, însă, turma, lozul câștigător și codrul au rămas. Au fost, vor fi și vor rămâne.

Unde – mă veți întreba – a păstrat Păunescu atâta poezie de sertar? Răspunsul e simplu și-l am la îndemână. De fapt, o spune chiar el în **Avertismentul lămuritor** de la sfârșitul volumului: pe la biserici, mănăstiri și sihăstiri; pe la duhovnici și starețe; la măicuțe și clerici luminați; la rude, prieteni ori colaboratori apropiați. Pe la români patrioți, oameni de încredere, cu dragoste de țară și de neam, de limbă și de poezie. Nu e mai puțin adevărat că unele scăpau sau erau premeditat scăpate și-atunci circulau clandestin în foi volante - bătute la mașină și multiplicare, dar numai la persoane cunoscute, mă rog, care știau să-și țină gura. Una dintre „cenzuratele” care s-a bucurat de cea mai mare căutare și difuzare fusese intitulată de poet „**Vânătoare regală**”. Poem al revoltei, al durerii nemăsurate și al tristeții, poem de amplă incandescență verbală, „regala” lui Păunescu este un denunț și, totodată, un rechizitoriu. O sentință dreaptă și definitivă împotriva prăpădului cinegetic din pădurile

României. Că era sălbăticiune cu pene sau cu păr, cu coarne ori cu colți, nimeni și nimic nu scăpa de durda și de pornirile ucigașe ale primului trăgaci. Și acum, o mică precizare! După fiecare această crudă, blestemată și condamnată „regală”, frumoasa pădure, pădurea lui Păunescu, devenea un templu al suferinței. O biserică pângărită. Un Eden ireal. Pustiu, însângerat și trist. Citite pe furiș, savurate și date pe sub mână mai departe, „cenzuratele” erau leacul cel bun, gura de oxigen și dăra de speranță. Erau – dacă vreți – o dovadă că adevărul există, dreptatea e pe-aproape, iar binele triumfă. Erau dovada, dar și convingerea deplină că răul, beția puterii și minciuna, fanatismul politic și absurdul vor fi, într-o zi, demascate și pedepsite. A făcut toate acestea în cunoștință de cauză, asumându-și toate riscurile de rigoare. Le-a făcut cu convingere, pentru că era poetul care a crezut toată viața în adevăr și dreptate. În prietenie, pace și progres. În buna rânduială și în libertate. În genii, genialitate și talent. În Eminescu, Vieru și Nichita. În oameni, omenie și valori. Credința în toate acestea i-a fost atât de puternică și conștiința așa de trează, încât, atunci când a sunat ceasul, a lăsat cu limbă de moarte ca, pe piatra funerară, în loc de obișnuitul epitaf, să-i fie încrustate doar trei cuvinte. Cuvinte în care a crezut dintotdeauna și care să-l reprezinte pentru totdeauna. A cerut și dorința i-a fost îndeplinită: **El a iubit valorile.** Acestea sunt și pot fi văzute de către toți cei care intră în Bellu și trec, se opresc ori se reculeg în fața mormântului său. Acolo, în figura 9, pe alea poetului național, acolo, la „picioarele lui Eminescu”, așa cum îi plăcea să spună și cum, cu superioară modestie, s-a considerat o carieră literară întreagă. Pentru omul și poetul Păunescu, a fi în viață și în veșnicie „vecin” cu Eminescu era un crez și o dorință, un merit,

un favor și o onoare. Așadar, să-i dăm poetului cele ce sunt ale poetului: recunoștința noastră și gloria postumă, locul pe care-l merită și nemurirea sa. „Restul este sau nu este poezie” – ne spune de dincolo de timp poetul. E punctul final. E testamentul poetic și filosofia sa de viață. E rațiunea de a fi și crezul său artistic. E Păunescu însuși – poetul poeziei.

Așa stând lucrurile și luând de bune datele și probele din cartea cenzurată, ajungă cu bârfa, băgatul de vină și bla-bla-ul! Gata cu meritușii și meritocrația! Cu mitul condeii providențial. Cu elitiștii, veleitarii și esteții. Cu deontologii, misecuviniștii și deontologia! Să-și publice și ei mai întâi „cenzuratele” dacă, bineînțeles, le au, căci noi le așteptăm. E și normal. „Interzisele” lui Păunescu le avem, iar mult lăudatele scrieri de sertar să zicem că-s pe vine. Să vină, că-s bine venite. Încă de pe acum. Le vom studia după toate regulile și rigorile scrisului. Cu toată dragostea, deschiderea și disponibilitatea. Cu atenția, respectul și prioritatea cuvenite unor cărți cu căutare și cu personalitate. Cărți scrise la temperatură ridicată. Puternic personalizate. Cărți cu vânt bun în pânze, cu armator la timonă și cu catargul sus.

PS: Dacă totuși, cineva va găsi, care – cumva, în mulțimea de volume semnate de Adrian Păunescu, un amărât de vers, o biată strofă sau – și mai grav – o rătăcită și regretabilă poemă, închinată partidului, cârmaciului sau cabinetului 2, declar solemn că, „în secunda 2”, de bună voie și nesilit de nimeni, eu, subsemnatul, îmi detonez condeiul și-mi sfărtec epoleții! Fără să mi se ceară, îmi voi prezenta cuvenitele scuze și-mi voi depune declarația de intenție și dreptul la părere, „onorabilitatea” și (că tot se poartă) demisia de onoare.

OASPETELE NOSTRU

Agroturismul între putință și realitate

Aurel DRAGOȘ
Istoric, Arad

MOTTO,

*Sat al meu, ce porți în nume
sunetele lacrimiei,
în ce noapte te-am ales
ca prag de lume
și poteca patimei*

*Spre tine cine m-a-ndrumat
din străfund de veac
în tine cine m-a chemat
fie binecuvântat
sat de lacrimi fără leac.*

„Veșnicia s-a născut la sat”, spunea atât de frumos dar și foarte adevărat marele nostru poet și filozof, L. Blaga. Satul românesc este însăși istoria poporului român, cel care păstrează în el atât trecutul istoric cât și tradițiile etnofolclorice și culturale.

Agroturismul reprezintă locul unde ne putem întoarce la natură, unde generațiile care se succed păstrează tradițiile locului, este casa cu familia unde se pot mânca acele produse proaspete și ecologice specifice fiecărei comunități, așa cum ni le oferă mama natură.

Agroturismul este structura de primire (gospodăria țărănească), satul cu spațiul său rural, unde turistul să găsească „acel ceva” pentru a-și petrece vacanțele la țară. Motivațiile pentru care turistul dorește o vacanță pot fi:

- sate păstrătoare de tradiții
- sate care au trecut istoric
- sate care dispun de zone pitorești

Alegerea unei vacanțe într-o pensiune agroturistică este determinată de anumite cauze și dorințe:

- reîntoarcerea la natură
- dorința de cunoaștere
- inițierea în meșteșuguri tradiționale
- curiozitatea
- evadarea de la sfârșit de săptămână
- petrecerea unei vacanțe la (fermă) țară.

Ideal ar fi ca gospodăria agroturistică să dispună de un teren cu o suprafață minimă de 500-10000 m.p., amplasată într-o zonă cu potențial turistic. Dacă suprafața gospodăriei este mare, se pot amenaja locuri de recreere, terenuri de baschet, locuri de joacă pentru copii, piscină, etc. Un element foarte important este drumul de acces, care să fie accesibil și autoturismelor obișnuite. Există o serie de cerințe la care trebuie să răspundă pensiunea agroturistică, dar peste toate să predomine ospitalitatea proprietarilor.

Din punctul meu de vedere – și nu numai – pensiunea agroturistică și oricare altă structură de primire, trebuie să-i asigure turistului un sejur care să îndeplinească trei condiții:

- să fie civilizat
- să fie securitar
- să fie comod

Turismul poate fi unul din ambasadorii României, care să mijlocească cunoașterea și apropierea de cei care vin la noi să ne cunoască așa cum suntem. Pentru că turismul înseamnă cunoaștere, educație, comportament civilizat în relațiile interumane, în raport cu natura și cu totalitatea obiectivelor turistice vizate.

Pentru sociologi va fi foarte interesant de urmărit impactul dintre turist și intimitatea comunității sătești și evoluția relațiilor lor ulterioare.

Județul Arad, situat în partea de vest a țării este – cred – principala poartă de

intrare în țară. Din punctul meu de vedere ca lucrător în turism (pe vremuri), este inadmisibil să lăsăm ca turiștii străini să tranziteze județul Arad fără a le da posibilitatea să dea măcar „Bună ziua”.

Orice turist știe că într-un oraș – mai ales reședință de județ, - va găsi structuri de primire de mai multe sau mai puține stele. Ideea și dorința mea este de a le oferi altceva. De sticlă și beton ne-am săturat și noi, darmita turistul vestic. Haideți să-i oferim o lume nouă pentru el, să-i dăm posibilitatea să se simtă liber, în contact direct cu natura, să-și ia acele produse naturale și ecologice după care duc dorul.

De aceea cu sprijinul Consiliului Județean și al dumneavoastră, aș vrea să ne implicăm în a inventaria – dacă se poate spune și așa – acele gospodării din satele și comunele județului Arad, care se pretează și pot fi omologate ca pensiuni agroturistice.

Odată cu Registrul patrimoniului turistic (Hot. Guv. din 25.01.2000, publicată în M.O. nr. 27) la nivel de fiecare comună se vor înscrie:

- resursele turistice
- structurile de primire turistică.

Vom cunoaște atât structurile de primire cât și obiectivele turistice din fiecare localitate și împrejurimi, pe care lucrătorii din turism să le propună a fi vizitate de către turiști.

Visez acel moment în care încă de la intrarea în țară prin punctele de frontieră auto și CFR, turistul străin să fie bombardat cu informații despre potențialul turistic al jud. Arad și în special oferta despre pensiunile Agroturistice.

Pașii de parcurs ar fi:

- inventarierea și propunerea spre omologare a gospodăriilor
- omologarea pensiunilor

- editarea unui catalog la nivel de județ cu pensiunile agroturistice care să conțină toate informațiile necesare.

Aceste cataloage vor sta la dispoziția agențiilor de turism, în punctele de frontieră, la recepțiile hotelurilor și la toți cei care au tangență cu turiștii și oamenii de afaceri.

Aceste deziderate vor prinde viață dacă:

1. Va exista cooperare, o bună conlucrare între autorități, atât cele locale cât și județene și proprietarii de structuri agroturistice.

2. O politică de dezvoltare pe termen mediu și lung în domeniul agroturismului la nivel de județ.

3. Investiții în infrastructură care să servească și interesele agroturismului.

Planează o întrebare. Cine câștigă din toată treaba asta? Ce câștigăm noi sau dvs? Per total câștigăm cu toții. Bani rămân în județul Arad. Azi vor veni doi turiști în localitatea dvs., mâine vor veni șase, iar poimâine vor veni optsprezece. Dezvoltăm relațiile interumane care vor aduce cu sine și o dezvoltare economică.

Acestea ar fi câteva date generale, gânduri și idei despre ce ar putea fi și ceea ce trebuie să însemne Agroturismul, urmând ca aceste idei și datele tehnice să fie punctual dezvoltate și dezbătute cu dumneavoastră și proprietarii de gospodării propice agroturismului în viitoarele întâlniri ce se vor organiza în zonele cu potențial turistic.

P.S. Acest material a fost prezentat la întâlnirea cu primarii din Județul Arad organizat de Prefectură în Stațiunea Moneasa în ziua de 09.02.2001.

SALON GUTENBERG-POEZIE

Cenușă pe arborele vieții mele

Grațiana IENĂȘEL

Student, Timișoara

urăsc plecarea ta,
dar odată cu tine au căzut
și frunzele copacilor ruginii.

ploaia și-a făcut cărare spre inima mea,
iar negura am simțit-o tot mai tare.

te-am lăsat să pleci pentru că știam că o
să îmi greșești și mai tare,
dar n-am să mă întorc vreodată din drum,
ca să îmi iau rămas bun.

pentru că atunci când ai plecat,
m-ai lăsat goală,
lipsită de puteri,
jucându-te cu puritatea mea,
jonglând cu iubirea.
creând un război neîncetat cu mine
însămi.

n-am să te iert vreodată,
pentru tot haosul pe care mi l-ai adus de
când ai plecat.
așteptam cu nerăbdare un semn de la tine,
să știu că ești bine,
dar tu...
dar tu ai fost și ești în continuare un laș.
nedemn de mine,
nedemn de iubire.
lăsându-mă spulbere,
după ce glonțul a lovit.

n-am să te iert vreodată,
tocmai pentru ca ai plecat,
lăsându-mă lipsită de credință.
n-ai să poți face nimic,
tocmai de teama că nu te-am iubit.
erai opera mea de artă,
care reflecta lumea mea toată.
vor veni vremuri sticloase,
când ai mei ochi îi vei căuta
și glasul meu va răsună ca un vis
continuu,
prin mintea ta înghețată.
a mea sărutare o vei simți în toate nopțile
plânse fără de iertare.
te vei uita în ochii oricărei femei
și îmi vei vedea ochii neuitării.
vei striga și nu te va auzi nimeni,
pentru că nici tu nu ai știut
să ascuți inima mea care te admira fără
încetare,
pe care ai ales să o trimiți la războaie
dând cu ea de toți pereții.
nu vei putea fi niciodată fericit cu
adevărat,
pentru că nu-ți poți clădi fericirea,
pe ramurile arborelui meu.
pentru că ești un laș,
un om cu chip de sculptor
și ramuri murdare în sânge.
îți doresc drum ușor în viață,
păsările să îți cânte dimineața,
soarele să îți zâmbească
și să iubești așa cum te-am iubit eu.
știm amândoi ca asta este imposibil.

Noi trei – haos

Ioana CRIȘAN

Student, Timișoara

În ceața amintirii –
Trei statui sub ploaie,
Sub torentul vieții
Ce-ncearcă să le îndoiaie;
Trei probleme diferite,
Trei lumânări ce au fost stinse
De multe ori
Înainte să fie aprinse,
Trei suflete ce-au pierdut
Înainte să câștige;
Privind înapoi,
Privind înainte,
Lumea e o loterie
Unde nu ai multe
Șanse de reușită.
Cum am rezistat
În acest haos însetat?
Cum am pus cap la cap
Atâtea particule de materie,
Încât nu încap
În piepturile noastre
Pline de feerie?

Cu ielele...

Adina (Lăpăduș) MATEI

Poet, Arad

Poate că odată
Ielele te-au prins
în jocul lor amețitor,
când rățăceai singur

prin codrii tăi de dor;
te-au îmbătăt
cu parfum de roze
sau cu flori de tei,
să simți adânc, tulburător,
dulceața din vraja ispitei.
Ai fremătat
când atingeai
cu buzele tale
străveziile lor veșminte,
știind că va trebui să alegi
între viață și oseminte.
Pământul lor ars
l-ai frământat în pumni
și ți-ai făcut mătânii
pentru rugăciuni.
Apoi te-au ridicat
în vârtej zănatic
și-n fiecare ritm,
se desprindeau, din tine,
clipe ce au fost
sau ce încă n-au venit.
Te-au lăsat la un altar
din care curge, încă,
verde crud
și-ntr-un ritual
arhaic, barbar,
ai rămas ofrandă unor zei,
să sculpteze-n tine
nemurirea,
ca în lumina
care-ncet se lasă,
tu să te întorci
mereu acasă.

Seva omeniei

Aida VOIVODICIAN

Poet, Timișoara

Mai lasă ceva fructe coapte pomului,
nu-l goli
de rodul înfloririi lui!
să poată și el omeni
vreo cântătoare ce va poposi
pe creanga sa,
ori vindeca de foame vreun suflet
chinuit.
Mai lasă ceva roade-n pom,
bunule om!

Stupul nu-l goli,
mai lasă fagurilor miere!
împarte-o cu cele ce-au trudit
și au urzit pe-altarul florilor,
minunățind nectarul,
caligrafia sufletelor lor.
Mai lasă, omule, mai lasă miere
pentru ele!

Lasă sufletului seva omeniei!
pomului, măriei-sale,
fă-i colier din brațele tale,
domniilor lor, albinelor,
fă-le din acest pământ
sfânt altar al florilor.

Când vei păși
înspre amvonul veșniciei,
lasă-ți, omule, drept urmă,
seva omeniei!

Mă mistuie

Adriana WEIMER

Poet, Lugoj

Mă mistuie
dorul
vieții trecute

-mai ieri
alergam spre
Timpul-Iubire,

mai ieri împlăteam
timpul duios,
Timpul-Amintire!-

Visării
i-am dat aripi
să poată zbura
dincolo de ființă.

Mă mistuie
dorul
cărării spre tine,
spre mine,
spre noi

-mai ieri
speranțele toate
înălțau
zmee de lumină
pe cerul sufletului,

mai azi
de-am visa,
de-am crede,
de-am iubi!

SALON DIASPORA

Tu vis frumos

Renate DONE

Poet, Germania

Și priceput-am eu că-a sorții vrere
te-a ales tocmai pe tine ca un leac
pentru a mea singurătate și durere,
chiar făr'să mă fi întrebat.

Nu-i pun destinului meu întrebări...
de ce și cum de te-a ales pe tine
când sufletul îmi spune liniștit
căci numai tu ești cel dorit de mine.

Al tău răspuns mi l-aș dori mereu
deschis și sincer, fără întârziere,
de nu-l poți da, aș crede zău
că nici tu nu-mi vei fi o mângâiere.

Și inima-mi tresaltă când te ascult,
în versuri sau în grai, cum se nimere
și cum la tine nu pot să pătrund,
rămâi un vis frumos plin de mistere.

Frühlingsgedanken

Hans DAMA

Scriitor, Austria

Der Spätfrost pirsch zaghaft sich heran,
will wüten trotz schwindender Kraft,
sich rühmen vereinzelt dann und wann,
dass er es im Taumel nochmals schafft.

Doch absterbend nun seine Macht,
das Wollen und Können erblassen;
Vorbei die Zeit, was vormalis er gebracht
jetzt kann er sich keinesfalls fassen.
Der Osterfrühling streicht durch Lüfte
am Himmel Vogelkompanien,
ringsum steigen wohl'ge Düfte,
in uns wachsen Steigenenergien.

Auf Felder Menschenabwesenheiten,
doch dröhnend Traktorengeratter:
geändert in jetzigen Zeiten,
in Teichen bloß Entengeschnatter.

Menschen sonntags kühn enteilen
dem kühlurst'gen Altgemäuer,
in zaghaft Sonnenstrahlen weilen ...
Der Atemzug steigert sich freier.

Aus Weimar ein Frühlingsgedanke
vom Verskaiser bestens empfohlen:
Beim Osterspaziergang man tanke
die Jungluft zum besten Erholen.

Gânduri de primăvară

Hans DAMA

Înghețul târziu pândește timid, vrând
să bântuie-n ciuda puterii-n scădere,
lăudându-se din când în când,
c-o prinde din nou în delir de putere.

În stingere fiindu-i puterea acum,
voința și capacitatea-n paloare;
Plecat timpul, dezlănțuiri oricum...,
propria neputința acum îl doare.

Prin sfere primăvara pascală adie
companii de păsări se-nalță spre cer,
împrejur se ridică arome-n feerie,
în noi crescânde energii învie.

Pe holde absența oamenilor e vădită,
doar zarva tractorului e auzită:

a noilor vremurilor schimbare pe față,
în iazuri doar pălăvrăgeală de rață.

Oamenii duminica ies la plimbare
părăsind ziduri vechi umezite-n răcoare,
refăcându-se în razele timide de soare ...
chiar respirația mai liberă pare.

De la Weimar un gând de primăvară
a împăratului versurilor recomandare:
Realimentează-te la o pascală plimbare
în aerul proaspăt spre bună relaxare.

Traducere: Renate Done

Menirea

Daniela GUMANN

Scriitor, ASRA

Cu fiecare rând scris,
pun iubire și dor,
Cuvintele-mi sunt raze de soare,
mângâieri de nor,
În casa mea, armonia domnește,
căldura ne-nvăluie lin,
Totul e împăcat și sufletul plin.

Fiecare zâmbet al copilului meu
e o floare ce-nflorește,
Fiecare moment cu soțul meu,
o poveste ce crește,
Fiecare prietenie,
un legământ nestrămutat,
Cu respect și demnitate,
am construit ce-am visat.

Scriind și trăind,

pun suflet în tot ce-i al meu,
Lăsând o moștenire,
un drum către Dumnezeu,
Sunt eu, cu inima deschisă,
un spirit creativ,
Prin cuvinte și fapte,
Trăiesc mereu pozitiv.

Ziua poeziei

Sifora SAVA

Poet, Austria

Poezia, în roba ei de sărbătoare
plutește-n Univers...
Vă rog primiți un vers!
Un fir de floare întreaga
Primăvară... Viața!
Un fir de adevăr cuvântul Lui!
Din veșniciei ne luminează pretutindeni!
Un fir de poezie și mama mea
Purta o preafrumoasă ie!
Un fir de înțelepciune „SCRISUL
OMENIRII” cuprins în necuprinsuri!
Un fir de dor... plăcerea de-a citi!
Un fir... eternul dor plăcerea de-a
IUBI.... o lume de copii!
IUBIND, respectând, apărând
PACEA, scrisul să vă învețe...

SALON MOZAIC GUTENBERG

Greutatea unui poem

Ioan Vasile MARCU

Poet, Pecica

Poemul meu e mai greu
decât aerul...
se așează ușor pe inima ta
și nu vrea să mai plece
oricâte viscole și ploi
ar veni...
el rămâne acolo
umbrela și scutul tău
nevăzut
neștiut
dar simțit,
rugăciunea mea
pentru tine...

Poemul meu e mai greu
decât orice durere...
privirea ta e mai ușoară
decât un fulg de zăpadă
ce se topește
în ochii mei umezi
de-atâta iubire...

Dumnezeu mă privește
prin ochii tăi spunându-mi
"IUBEȘTE-O"!!!

Aforisme

(vol. Roi de fluturi)

Ioan MARTA

Eseist, Arad

- Nuanțele sunt culorile care au părăsit curcubeul.
- Tot ce primești peste puterile tale dovedește că niciodată nu ești singur.
- Dacă vrei să faci ceva pentru cineva, trebuie să o faci în felul lui, dar să iasă în felul tău.
- Suntem urma cuiva, dar în final rămâne amprenta noastră.
- Întotdeauna ești la înălțimea pe care o acorzi celor care sunt sub condiția ta.

Sufletul meu...

Nicolae NICOARĂ-HORIA

Poet, Arad

Sufletul meu, al meu să fie oare?
Răspunsul niciodată n-o să-l știu,
L-am primit în dar, ca fiecare,
Nimic sub soare fără el nu-i viu!

Trăind în cea mai sfântă libertate,
Întotdeauna m-am simțit ca el,
Sufletul e peste tot și-n toate
Și Poezia lumii e la fel!

Copil, cu bucuria-ncinsă-n brâu
Cum alergam cu mieii pe coline,
Prindeam cu mâna stelele din Râu
Și-l auzeam pe Dumnezeu cum vine...

.....
Bătrân acum, așa să fie oare?
Nemărginit și-n veci voi fi mereu,
Ce-i sufletul? Năvalnica suflare
Sub care se înfioară lutul meu...

Adâncuri

Lucian GEVELEGIAN

Cantautor, Bătănia

În adâncuri tăcute, sub valuri domoale,
Se-ascund lumi necunoscute, povești
colosale,
Acolo unde lumini abia mai pătrund
Secretele mării în taină se-ascund.

Corali ca niște castele, în culori de vis,
Peștii dansează-n jur, într-un balet
nescris,
Meduzele plutesc, ca niște umbre de
ceață,
În adâncuri, timpul parcă nu mai are
viață.

Epave uitate, cu povești de demult,
Odihnesc pe fundul mării, în tăcere
ascult,
Comori de aur și argint, de ochi
neatinse,
Așteaptă să fie descoperite, ca niște vise.

În adâncuri, liniștea e un cântec mut,
Un loc unde misterul și-a găsit un loc
plăcut,
Acolo, în întuneric, se naște o lume
aparte,
O lume de vis și magie, dincolo de
moarte.

Geve 21 martie 2025

Nu aș fi sesizat trecerea timpului

(vol. Infecțați de iubire)

Toma ENACHE

Poet, Constanța

Nu aș fi sesizat
trecerea timpului
dacă un vers alb în
fiecare dimineață
nu s-ar așeza
definitiv la tâmplă.

În curând capul meu va fi un întreg
poem alb pe care îl
va înțelege oricine.

Inima nu mai funcționează cu sânge, ci
cu poemele de
dragoste transformate într-o magmă pe
care o
pompează ritmic.

Așa mă simt circulat de toate iubirile
și de adevărul lor:

Ce se naște din dragoste, dragoste
ajunge.

Ce se naște din inimă, în inimă va muri.

Puterea cuvântului

Iulia PINTEA

Eseist, Arad

Din izvorul gândirii Domniilor Lor, țâșnit-au idei de analiză și interpretare, de apreciere și imbold pentru mai mult și mai bine.

Și fiindcă toate cele publicate sunt adevăr scaldat în valuri de cuvinte cu mireasmă de profundă me-ditație, pornite din lira cântătoare a cuvântului măiestru, ce învie și deșteaptă suflete dornice de cunoaștere, coarda inimii vibrează într-un mulțumire.

Cu răbdare și desăvârșită cugetare s-au aplecat asupra celor simțite și gândite de o modestă profesoară-mamă și un fiu intrat în joc de cuvinte, ca să brodeze prin meșteșug elevat propriul cuvânt.

Au așezat pe fețele lor lumina, iar în suflet, sfânta, dumnezeiasca liniște pentru un vis împlinit.

Din acel noian „Acolo, acasă...” și din acest „Aici, acasă...”, cânt de mulțumire pentru cuvântul ce cântă:

„Mamă și fiu?

sau fiu și mamă?!

Un nou val în literatura actuală.

Corespunderi... dar cine a făcut legătura?

- dragostea!

(...)

O teoremă a reciprocității, un talger cu talant și taler de talant.”

(Florica R. Căndea - Gutenberg - 62, p. 6)

„Acolo, acasă...” devine rând pe rând un discurs, un monolog și un orologiu al timpului care, în curgerea sa imperială,

implacabilă și neîntreruptă nu uită și nu iartă!”

(Valeriu Ilica - Gutenberg - 62, p. 47)

„Chibzuit ori nu, înlăcrimat ori îmbujorat, finalul cărții, induce privirea spre inversarea de titlu „Aici, acasă...”, adică reduce reîntoarcerea unui „prezent” nedevenit „în trecut”, ci în liniștea lui de acasă... 6 august 2024...”

(Carina A. Baba - Gutenberg - 62, p. 49)

Cânt de mulțumire - Atotputernicului, Celui care avea la El Cuvântul!

M-a așezat alături de Cei cu care am împărțit minunata atmosferă a creației „Acolo, acasă...”.

15 Iunie 1889

**Steaua s-a stins, a apărut
*Luceafărul!***

Un nume înfruntă timpul, iar aripile lui cresc, cresc acoperind pământul cu raze de *Luceafăr*, că doar lui „i-a fost încredințată sarcina de a ne reprezenta în fața lumii întregi”.

Grăi-va EL

„în veci de veci

Și rânduri de vieți”

de-ai noștri „codri de aramă”

de-ale noastre „doine și povești”.

Căci toate ale lui sunt nestemate, nestematele sufletului neamului său!

DEBUT GUTENBERG

Primăvara

Nataly ORZ, clasa a IV-a,
Școala Primară Nr. 1 Pecica

Primăvara vine, vine
Cu nectar și cu albine,
Brândușe sau ghiociei,
Poți culege tot ce vrei!

Totul e împodobit,
Înverzit și înflorit.
Păsările vin în zbor
Pe la cuiburile lor.

Primăvara e frumoasă.
Hai, întoarce-te acasă!
Hai pe câmp și prin livezi
Să vezi ramurile verzi!

Zi și tu de nu-i magie!

Primăvara-i o splendoare!
Multe farmece ea are!
Zâna Primăvară vine
Și la mine, și la tine!

Zâna mea

Daniela Ioana BÂSCĂ,
elevă

Dealuri goale,
frunți de crai,
îngeri din rai,
priviți în jos
și-o veți vedea
pe zâna mea, pe zâna mea!

Frumoasă-i ea
cu păr împodobit cu flori,

lalele la subsiori,
cu pasul lin și ochii ageri,
cu o rochie lungă, verde-pal!

Și pe unde trece ea,
salcâmii înfloresc pe dată!

Dealuri goale,
frunți de crai,
îngeri din rai,
priviți în jos
și veți vedea
natura renăscând,
lacuri răbufnind
pădurea înmugurind,
iepurii fugind!

Căci miracol este ea,
Primăvara, Zâna mea!

Și anul ce-a trecut grăia:
„Timpul trece, trece
și pe noi ne ia
la cules de flori
prin păduri și prin poiene
îmbrăcate-n brândușele
galbene și vinețele.”

„O graniță se apără cu un corp de armată sau cu statuia unui poet alături de inimile tuturora”

Liviu NADIȘ
Scriitor, Pecica

După Marea Unire din Decembrie 1918, revenirea provinciilor românești la patria mamă a adus multe greutăți și o muncă imensă de organizare a țării atât administrativ cât și juridic. Totuși, în anul 1921, ministrul Cultelor și al artelor, Octavian Goga, a lansat un apel către toții românii pentru strângerea unei subscripții de interes public național în vederea ridicării unui monument cu bustul poetului Mihai Eminescu. Apelul nu a rămas fără răspuns. Teodor Bucurescu, atunci deputat, directorul școlii gimnaziale din Sânicolaul Mare, alături de ceilalți profesori ai școlii și prin intermediul revistei „Primăvara” a lansat apelul de strângere de fonduri pentru construirea monumentului. El a deschis o colectă publică cu suma de 600 lei, sumă ce reprezenta salariul său pe trei luni. Populația din peste 50 de sate și orașe au donat bani, alături de C.F.R.-ul și unele bănci.

Din paginile revistei „Primăvara” descoperim câteva rânduri scrise de Petre Pascu, atunci elev la ARAD „Cetind mult prețuitul Dumneavoastră articol din nr.28 al revistei: „Ne pregătim a ridica Monument poetului Mihail Eminescu ” și fiindcă simt și eu la fel... m-am hotărât să colectez și eu de prin sat, cât voi putea, pentru a ajuta și eu puțin la împlinirea acestui act măreț. Fiindcă oamenii sunt pe timpul acesta la lucrul câmpului, voi începe a colecta de la 1 august.” Răspunsul lui

Teodor Bucurescu este: „Nici nu putea să lipsească de la împlinirea acestui fapt măreț și fruntașa comună Semlac. Dorim însuflețitului student Pascu succes, pentru că la dezvelirea monumentului să fie și Semlacul sufletește și materialicește așa cum li-se cuvine unor harnici și buni români”.

Mai târziu, Petre Pascu, în volumul de memorii „Aproape de ei” consemna: „Elev la liceu, petrecând vacanța dintre a treia spre a patra, strînsesem bani pe o colectă frumos liniată . Trimiterea ei la destinație a fost urmată de participarea, cu invitație, la dezvelire.”

Directorul Bucurescu a lansat apelul de strângere de fonduri la 1 mai 1921 și a durat până în anul 1925. Bani se strîngeau greu, listele de colectare erau publicate în paginile săptămânalului „Primăvara” și ele cuprindeau, „ nume de plugari, de mici intelectuali ai satelor, de elevi punând la o parte un leu de la cornuri – pentru Eminescu”.

Bustul poetului a fost realizat de sculptorul I. Dumitru Bârlad din București, a fost turnat în bronz la Fabrica și turnătoră artistică V.Răscanu din București și pus pe un soclu de granit, întregul monument

având patru metri înălțime, amplasat în fața gimnaziului din Sânicolaul Mare.

Dezvelirea bustului a avut loc în 21 octombrie 1925. Marea sărbătoare națională prilejuită cu această lucrare a fost organizată sub patronajul Academiei Române, al Asociației Astra din Sibiu, al Ministerului Cultelor, al Societății scriitorilor din București și al Fundației „Principele Carol”. Alături de cei peste 10.000 de oameni din provinciile românești au participat următoarele personalități: poetul Octavian Goga, membru al Academiei Române, Vasile Goldiș, președintele Asociației „Astra” din Sibiu, poetul Ion Minulescu, director general în Ministerul Cultelor, romancierul Liviu Rebreanu, președintele Societății scriitorilor Români.

La dezvelirea monumentului s-a ținut o slujbă de sfîntire a acestuia cu apă adusă din Râul Iordan, iar șase coruri renumite au cântat Doina pe versurile marelui nostru poet. Tot monumentul este împrejmuț cu patru stâlpi de marmură albă, legați între ei cu lanțuri. Satele din jurul Sânicolaului au contribuit cu cele necesare pentru marea masă comună care a avut loc după festivitate și serbare, s-a petrecut până a doua zi în zori, s-au ținut discursuri, s-au cântat romane pe versurile Eminescu, s-au recitat poezii, au fost înmânate insigne, ilustrate cu chipul lui Eminescu, peste 500 de volume cu poezii de Eminescu. Direcțiunea C.F.R.-ului a vândut mii de bilete cu reducere de 75%.

Iată ce scrie Petre Pascu, participant la evenimentele de la Sânicolaul Mare:

„Îmbelșugatei mese cu „pâine din Beba”, „cu vin din Nerău”, cu găște, pui, rațe din Igriș, Cenad, Pesac, i-a urmat, după o pauză de trei ore, întrecerea de coruri ținută în curtea hotelului „Vulturul Negru”.

Un cor dirijat de Sabin Drăgoi, celălat, de țaranul Nistor Miclea din Igriș. Multe formații de coruri au participat la concurs. Între două cântece, mi-aduc aminte, Goga din scaunul său a sărit pe scenă, ca împins ca un puternic resort. Lauda țaranului român prinse și de data aceasta viață, sub vraja cuvântului rostit de Goga. La sfârșit s-au acordat distincții de comisia : Octavian Goga , Ion Minulescu, Sabin Drăgoi, Constantin Nedelcu. Fiecare cor se făcu vrednic de a fi premiat, căci fiecare a „cântat frumos” și pentru Eminescu.”

Cu ocazia acestui eveniment, Petre Pascu l-a cunoscut pe poetul „pătimirii noastre”, Octavian Goga.

„Modestia de astă dată nu mă poate opri să spun, că după cuvântul de bun venit al oficialităților, după protocolul prezentărilor, mă văzui pus înaintea marelui poet, și recomandat cel mai tânăr colecționar de orfande pentru Eminescu...Profund agitat, cu chipul făcut sul, am simțit că îmi fuge pământul de sub picioare, când mâna caldă, moale a poetului îmi atinse obraji. O mișcare seismică de mare intensitate avu loc...”

Atunci, în urmă cu o sută de ani, la Sânicolaul Mare, poetul Octavian Goga, față în față cu bustul poetului Mihai Eminescu spunea:

„Cea mai curată sărbătoare se desfășoară astăzi sub ochii noștri. Pentru întâia oară într-un petic de pământ românesc desrobot, cade vâlul de pe chipul de bronz a lui Eminescu.

... Am căuta să desleg în mintea mea rostul tainei: de ce anume prima consacrare de acest fel o dă lui Eminescu tocmai Banatul ?

Mai întâi Banatul e țara simțământului artistic, unde cântecul e la el

„...*Banatul e țara
simțământului
artistic.*”

acasă, și unde un suflet cald palpită la toate atingerile, ca o minunată harfă”.

Dezvelirea monumentului a fost pe larg oglindită în toată presa vremii din toată România. Poetul Aron Cotruș o considera „o adevărată minune”: Ce n-au putut face Bucureștii României întregite, ce n-a putut încă face Clujul Românesc, a făcut fără gălăgie, comuna bănățeană Sânicolaul Mare”.

Au trecut o sută de ani, se cuvine să aducem o înaltă cinstire pentru toți cei ce s-au implicat în realizarea acestui frumos monument. Dumnezeu să ocrotească România și pe toți fii săi!

Tanrenga*

Livia CIUPAV / Maria TIRENESCU

umbră de-o clipă
pe cumpăna fântâniei –
o libelulă (LC)
derutată de vântul
stârnit parcă din senin (MT)

noapte senină –
fete împletind cununi
din sânziene (MT)
și râde ștregărește
din când în când bunica (LC)

o ciocârlie
țâșnește dintr-un tufiș -
singură pe câmp (MT)
în lumina apusului
bătrâna cu caprele (LC)

după furtună –
cerul și magnolia
în aceeași baltă (LC)

am timp să fac o poză
pentru un fotohaiku (MT)

cer fără nori –
cicoarea stăpânește
vechiul cimitir (MT)
cu greu descifrez
numele aproape șters (LC)

uitat pe bancă
bucetul de trandafiri –
trenul pornește (MT)
risipind în vânt
parfumul celei dragi (LC)

deasupra mării
puzderie de stele –
bătrânul singur (MT)
se-ntoarce acasă
cu privirea-n pământ (LC)

pană de curent –
un crin alb luminează
toată camera (MT)
inventez un nou joc
pentru fiul meu (LC)

* Tanrenga este o formă de poezie tradițională japoneză formată din două strofe scrise de autori diferiți.

SALON MOZAIC DIASPORA

Vârsta de aur Ileana Ocolișan Baba din Novi Sad

Teodora SMOLEAN
Jurnalist, Serbia

Ileana Ocolișan Baba este o personalitate marcantă a muzicii populare românești din Voivodina, cu o carieră artistică impresionantă care se întinde pe mai multe decenii. Născută la Torac, în 1949, a crescut într-o atmosferă muzicală, fiind influențată de tradițiile și cântecele populare din Banat.

De-a lungul carierei sale, a fost solistă vocală și membră activă a unor ansambluri renumite, precum SCA „Flacăra” din Torac și SCA „Petru Albu” din Vârșeț. După absolvirea Școlii Pedagogice Superioare din Zrenianin, a continuat să promoveze muzica

*„Am muncit
din plăcere, cu
elan și mare
dragoste.”*

românească pe diverse scene din țară și din străinătate, iar în paralel, a activat ca redactoare muzicală la Postul de Radio Novi Sad, unde timp de patru decenii a contribuit la realizarea unor emisiuni importante dedicate muzicii populare, ușoare și culte. Este o voce cunoscută și apreciată în domeniul folclorului românesc, cu o vastă experiență în înregistrări și concerte, cu frumoase premii, dar și un promotor al tezaurului folcloric din Voivodina.

Totul a pornit din familie

Ileana Ocolișan Baba povestește despre influența decisivă pe care copilăria petrecută la Torac a avut-o asupra evoluției sale artistice. „Fără îndoială, ambianța mirifică și activitățile culturale din pitorescul meu sat natal, Torac, dar în special, starea de fapt care domina în familia noastră, a avut o enormă influență în ce privește viitorul meu. Cu alte cuvinte, nu știu cu ce altceva aș fi dorit să mă ocup? Când eram mică mi-am spus că o să fiu învățătoare. Însă împrejurările ca atare m-au îndreptat în altă direcție. Înlănțuind minunatele amintiri aș începe cu emoționantele seri petrecute acasă, la Torac, în cercul familiei. Seri, în care deseori am avut plăcerea să ne distingem sufletele cu fermecătoarele cântece românești și ale popoarelor din ex Iugoslavia, interpretate la patru voci de mămica Nușca, ticu Lazăr, sora mea Anișoara și de mine. O splendoare de sonoritate muzicală care a sălășluit peste noi și a dominat în căminul nostru modest, dar înnobilit de această

încântătoare artă a sunetelor. Încă de la grădiniță, educatoarea Cornelia Frișcan a remarcat talentul surorii mele Anișoara și al meu. Dânsa a fost colegă de clasă cu tatăl nostru Lazăr,

un cântăreț de mâna întâi, precum și fratele lui Ion Ocolișan Bibu, fiul Ghiță, și fiicele lui Ghiță, Georgeta și Mariana Ocolișan. La serbările de la Torac (pe vremea aceea au fost foarte multe) de obicei mă aflam în primele rânduri: cântam, dansam, recitam... Sfintele sărbători erau prilej de bucurie pentru toți sătenii, dar pentru sora mea Anișoara și pentru mine, prilej de însușire a străbunelor colinde pregătite pentru serile de Ajun când mergeam cu colindul,

mai întâi la Casa Parohială, apoi la preotul Todor Baloș, care pe atunci oficia slujba arhierască în lăcașul sfânt de la Toracul Mare și pe urmă pe la vecini și rudenii. Sarcina mămicii a fost să ne învețe colinde, dar și să întocmească cea mai frumoasă și evlavioasă melodie pentru „Apostolul” pe care urma să-l „citesc” în timpul Liturghiilor de sărbători, împreună cu prietena mea Lia Baloș, fiica preotului.

O etapă premergătoare în sigilarea vocației mele a fost și colaborarea cu renumita Orchestră de muzică populară „Lira” și cu vestitul lăutar Vichentie Petrovici Bocăluț care, pe lângă părinții mei, m-a călăuzit în alegerea cântecelor pe care le-am interpretat”, mărturisește ea cu un zâmbet nostalgic. Aceste prime încurajări i-au deschis drumul spre o carieră care urma să îmbine muzica tradițională românească cu un angajament de a păstra și promova această moștenire culturală. Activitatea profesională a început-o în învățământ, la Școala Generală „Ivan Goran Kovačić” din Stanišić, o localitate de lângă Sombor, unde a predat Cultura muzicală.

Peste patru decenii în fața microfonului

Deși de mică s-a obișnuit cu microfonul în mână, recitând sau prezentându-se ca solistă vocală, totuși marea sa realizare a fost, însă, activitatea la Radio Novi Sad, unde a lucrat aproape patru decenii ca redactor și producător muzical. Aici a avut un rol esențial în păstrarea și promovarea tradiției muzicale românești din Voivodina. „Radio Novi Sad, instituția în care am fost angajată aproape patru decenii, a avut reguli, unele scrise altele nescrise, dar care trebuiau respectate cu

strictețe de membri redacției muzicale alcătuită din redactori muzicali care aparțineau programelor celor cinci limbi: sârbă, maghiară, română, ruteană și slovacă, în care se transmitea postul respectiv. Astăzi, Radio Novi Sad transmite programe în 16 limbi. Într-o emisiune muzicală, în primul rând trebuia să fie selectate doar melodii și cântece populare autentice, interpretate de Orchestrele de muzică populară ale Postului de Radio Novi Sad (existau o perioadă lungă, două orchestre de coarde și una de tamburași) și imprimate în studiourile acestei instituții prestigioase. În ce privește muzica populară românească selectarea a fost făcută de redactorul muzical și producătorul, la început Ion Laza, apoi Trandafir Jurjovan. Foarte repede pe postul de producător a venit Petru Popa. S-au înregistrat în general cântece și melodii de joc culese de interpreți, din culegerile lui Trandafir Jurjovan și mai târziu din colecția de culegeri ale lui Niță Frățilă. Astfel putem spune că redactorul muzical a avut la dispoziție materialul muzical bine selectat pe care l-a promovat oferind ascultătorilor noștri muzică calitativă și autentică. Venind cu un bagaj bogat de cântece și melodii pe care le-am adus de acasă, adunate în sânul familiei și în satul meu natal, ușor mi-a fost să alcătuiesc o selecție de muzică populară instrumentală în ordinea următoare: horă, ardeleană, joc de doi, învărtită, succesiune pe care am știut-o încă de la vârsta de 6 ani, de atunci când împreună cu părinții am mers duminica în curtea bisericii unde cânta faimoasa Orchestră de muzică populară „Lira”, condusă de Vichentie Petrovici Bocăluț. Ținând seama de toate acestea cred că am reușit ca prin intermediul emisiunilor muzicale transmise la Postul de Radio Novi Sad să

ocrotim, să păstrăm și răspândim aceste bunuri spirituale care aparțin poporului nostru”, explică interlocutoarea. Un alt proiect semnificativ al Ileanei este „Lexiconul soliștilor vocali și instrumentiști ai Postului de Radio Novi Sad la 60 de ani”, publicat la Editura „Libertatea” în anul 2013, o carte care

cuprinde date biografice și înregistrări ale celor mai importanți artiști ai muzicii populare românești din Banat.

Pe scena Marelui Festival de la Torac

Întrebată ce dificultăți a întâmpinat la crearea lui, am primit următorul răspuns: „La această publicație personal am lucrat ani în șir cu mare plăcere. Am consultat toate dosarele existente, vechi, în care erau introduse înregistrările încă de la înființarea Postului de Radio Novi Sad. Sprijinul, îndrumarea, lectura completă, ajutorul oferit cu toată dragostea de regretatul meu soț Mircea Baba, a dat lexiconului o însemnătate și o corectitudine incontestabilă.

Înșiruirea prețioaselor date documentare despre muzica populară românească și creatorii ei la Postul de Radio Novi Sad, timp de 70 de ani (perioada anilor 1950-2020), consider că este o dovadă importantă pentru noi românii din Voivodina ce adevărește, îndeletnicirea, activitatea membrilor acestei instituții în cele șapte decenii de existență.

Vastitatea și varietatea domeniului și cercetării m-au determinat să includ soliști vocali și instrumentiști, dirijori, aranžori, compozitori, etnomuzicologi, folcloriști, producători muzicali, maeștrii de sunet, redactori muzicali și formații de amatori de la noi, din Banatul voivodinean, care au realizat imprimări muzicale în studiourile acestui post de radio. Prin urmare acest volum cuprinde în ordine alfabetică, în fotografii și cuvinte, date biografice ale acestor făuritori, titlul pieselor și anul când au fost imprimate (pe care le-am adunat foarte anevoios), precum și notele mele critice despre unii dintre acești artiști muzicali.

Acest compendiu care cuprinde culegerea, aranžarea, înregistrarea, păstrarea, valorificarea bijuteriilor folclorului românesc, o muncă, o activitate fructuoasă realizată de angajații Postului de Radio Novi Sad, timp de șapte decenii, trebuie răspândit și făcut cunoscut peste tot.”, mărturisește autoarea Lexiconului și adaugă că ideea de a publica o asemenea carte valoroasă a pornit de la Ioan Baba, iar la sugestia directorului Institutului de Cultură al Românilor din Voivodina, Doru Ursu, de a o reedita și completa cu date recente, „fiind un omagiu adus acelor care prin harul lor creator ne-au dăruit comori muzicale, timp de mai bine de jumătate de secol”.

Cu acest prilej interlocutoarea noastră mulțumește colegului și producătorului Petru Popa, care a asigurat biografiile și înregistrările realizate în producția sa, între anii 2010-2020, material cu care va fi completată ediția adăugită a acestui lexicon, care poartă titlul „Lexiconul interpreților și al creatorilor muzicii populare românești la Postul de Radio Novi Sad. Șapte decenii de program muzical la Radio Novi Sad.”

Astăzi multe amintiri frumoase îi captează atenția și cu nostalgie își amintește de anii de glorie: „O revelație aparte a constituit-o interpretarea unor cântece populare românești acompaniată de ansamblul vocal-instrumental „Veseli vojvodani“ și Lucian Petrovici în fața președintelui Tito, în anul 1978, când acesta, împreună cu minunata și apreciată lui soție Jovanka, a petrecut noaptea de revelion la Novi Sad.

Printre înfăptuirile care aș dori să le mai scot în evidență se află înregistrarea la Radio Novi Sad a baladelor, apoi, transmiterea primei emisiuni de muzică bisericească, Liturgia de Paște înregistrată la BOR din Toracul Mare, atunci, participarea mea în recital la festivalurile „Maria Tănase” de muzică populară de la Craiova și cel de române „Crizantema de aur” de la Târgoviște, România, la festivalul „Zvuci Panonije” de la Osijek, când am ocupat locul trei împreună cu cvartetul „Studio” de la Zagreb, apoi emisiunile „Ecouri muzical-folclorice”, și „Peisaj folcloric sud-dunărean” premiate la concursul „Plaiul meu natal” de la Ujgorod, Ucraina, realizate împreună cu Mircea Baba...”

Ileana Ocolîșan Baba este mândră de faptul că și cele două fiice ale sale au moștenit talentul pentru muzică și s-au orientat spre artă. Împreună au evoluat toate trei pe scena Festivalului de la Torac (2012) și la Paris și Chartre, în Franța, când a cântat cu formația vocal-instrumentală „Dor” și cu ginerele său Daniel (2011), despre care afirmă că au fost trăiri magice, indescriptibile.

„Decizia fiicelor mele, Mirela și Alina, de a se ocupa cu arta sunetelor a fost cumva știută, hotărâtă parcă dinainte. Dispunând de auz muzical desăvârșit ar fi fost mare păcat să se orienteze spre altceva, decât spre muzică. Pe lângă bunicul Lazăr

din Torac și celălalt bunic al lor, tatăl lui Mircea, Trifu Baba, a cântat și a condus corul și fanfara de la Seleuș și pentru aceste ansambluri a compus piese corale și melodii populare, marșuri etc. Astfel, Mirela și Alina au fost înconjurată de muzica care a dominat în căminele noastre. Arta ca atare, apoi talentul lor înnăscut pentru muzică și atmosfera muzicală dominantă dimprejur, au avut mare influență asupra deciziei aduse”, mărturisește Ileana.

Activă și în cel de-al optulea deceniu

După retragerea din activitatea profesională în 2005, Ileana Ocolîșan Baba a continuat să participe activ la evenimente culturale și să colaboreze cu diverse publicații din domeniul muzicii și culturii, fiind recunoscută pentru realizările sale cu premii importante, printre care Marele Premiu Europa și titlul de Cavaler al Ordinului „Eminescu.1868.Oravița” (ianuarie 2025) al ediției XXVII a Festivalului internațional „Eminescu la Oravița”, oferit de Centrul Cultural și Complexul Muzeal „Teatrul vechi Mihai Eminescu”, la secțiunea Relații culturale internaționale; precum și deținătoarea „Peniței de aur” pentru realizări excepționale în domeniul ziaristicii și contribuția la dezvoltarea și îmbunătățirea generală a acestei sfere de activitate, din partea organizației „Društvo novinarov Vojvodine” al cărui membru sunt.

Dar, cea mai mare satisfacție în ultima etapă a vieții mele este rolul de bunică. Tresar de bucurie, de însuflețire când sunt în preajma mea nepoții mei dragi Ema (12 ani), Nina (11 ani), Zoé (8 ani) și Félix (4 ani). Relația noastră este profundă și plină de afecțiune. Puritatea, gingașia, inocența iubiților mei nepoți, acelor ființe dragi mă copleșește, îmi oferă forță, vigoare și îmi

intensifică viața de zi cu zi. Ei sunt o sursă de bucurie și împlinire, iar eu le ofer darurile iubirii și ale timpului, ale scurgerii succesive de momente pe care le-am trăit. Pe de altă parte sunt foarte tristă și îndurerată că nu pot să împărtășesc aceste splendide experiențe sufletești cu Mircea, care ne-a părăsit prea de vreme”, mărturisește Ileana.

Deși regretă că nu a înregistrat mai multe cântece pentru Postul de Radio Novi Sad, este mândră de impactul pe care l-a avut asupra promovării muzicii populare românești, lăsând o moștenire durabilă pentru generațiile viitoare. „Având un post de muncă de vis, am muncit, nu din obligație ci din plăcere, cu elan și cu mare dragoste. Totul ce făceam am făcut cu multă bucurie și fiecare moment l-am trăit emoțional în întregime”, încheie interlocutoarea.

Rămâi (Armâni)

Vanghea MIHANJ – STERYU
Scriitor, Republica Macedonia

Toamna te înșeală,
Iar tu te duci.
Rămâi!
Priveste frumusețea izvorului.
Soarele născut dimineața
Cu razele lui fierbinți ca focul
Încălzesc viața.
Rămâi, să dibuim
Parfumul primăverii,
Să așteptăm primul fluture...
Să căutăm căldura lunii.
Și, împreună cu stelele
În liniștea nopții
Să căutăm căldura lunii.

Rămâi!
Împreună cu vântul
Să cântăm și să găsim
Drumul cel tainic
Spre inimile noastre.
Rămâi, rămâi!

Fragment din cartea recent publicată, „Între sărut și durere”, de Anișoara Laura Mustetiu Cugetări...

Laura MUSTEȚIU
Scriitor, Australia

Dacă aș fi scris această carte când aveam treizeci de ani, cred că ar fi fost diferită. Pentru că atunci aveam o perspectivă diferită asupra vieții și asupra oamenilor. Eram încurcată în acele valuri dulci și amare de iubire, pasiune și suferință. Dacă aș fi scris atunci această poveste, v-aș fi mărturisit de cele mai fierbinți nopți, de cele mai calde lacrimi, de cele mai zguduitoare strigăte de fericire sau de durere. V-aș fi povestit despre ambițiile care mă determinau să depășesc aproape orice obstacol. Dar, în

acele timpuri, îmi lipsea liniștea... și o privire de ansamblu.

Totuși, până în ziua de astăzi, esența ființei mele a rămas neschimbată. Încă păstrez aceeași forță, aceeași vulnerabilitate. În timp, a apărut și claritatea. Acum știu ce a avut însemnătate. Și ce nu a avut. Și cred că am acumulat multe lecții prețioase din viață, cu toate că sunt conștientă că încă voi mai avea de învățat, până în ultima zi din viață.

În această vară australiană, înfocată cu soare și furtuni, am început să reflectez asupra trecutului... Să las glasul femeii din mine să strige, să cânte, să-și răsfire emoțiile printre tufișurile de liliac, să-și destăinuie gândurile negrăite, sieși, la Dumnezeu și păsărilor călătoare. Un stol lung de gânduri s-a scurs și în povestea care va urma.

Nu am crescut sub privirile blajine ale mamei, de aceea nu am avut un model de femeie după care să mă fi îndrumat. Să fi înțeles modelul femeii din filme sau din cărți? Poate. Însă m-am simțit întotdeauna incompletă. Pentru că eu credeam că voi fi completă doar atunci când voi fi împlinită în iubire.

Lista durerilor unei femei pare nesfârșită, atunci când nu a învățat ce este iubirea de sine, când nu este conștientă, în fiecare situație a vieții, cine este ea.

Durerea ei este provocată mai puțin de lume și mai mult de propriile gânduri, de modul cum se privește, de profunzimea percepțiilor ei.

Sunt acele dureri izvorâte din puținul pe care îl primește, fie în iubire, fie din aprecierea celor din jur. Și nu va fi în stare să-și aline singură suferința, căci în inima ei există iubire doar pentru alții, dar nu și pentru ea însăși.

Va alege o inimă rece, crezând că e caldă și va plânge din nou, în secret, doar pentru a păstra o boare de armonie și speranță în acea relație.

Femeia care nu se iubește, își percepe valoarea prin modul cum o tratează cei din jur. Iar cei din jur o vor răni cu indiferență. Va continua să-și deplângă căderile, uitând de propriile

victorii. Și își va detesta slăbiciunile, ignorându-și în același timp calitățile.

Și tot ea, se va strădui să fie o femeie puternică, deși ea a fost puternică dintotdeauna. Acea femeie va rămâne hăituită de dureri, atâta

timp cât nu realizează cine este ea cu adevărat.

Dar în ziua în care va simți acea căldură intimă, când se va scălda în propria iubire și va privi din fereastra inimii spre exterior, totul se va schimba. Durerea se va transforma în lumină. Și acea lumină o va călăuzi spre o nouă stare de bine, spre un nou drum. Și atunci, va înțelege că ceea ce a căutat o viață întreagă, a fost întotdeauna în ființa ei.

Cred că o femeie trebuie să se urce pe cele mai înalte trepte, spirituale și sufletești, pentru învinge. În viață și în iubire.

Personal, cred că am cunoscut cele mai intense momente de fericire atunci când mi-am simțit puterea și când am folosit-o pentru a-mi transforma visele în realitate. Nu mi-am pus niciodată limite. Le-am căutat.

Și, uneori, am rămas uimită cât de departe m-au dus propriile vise, propriile puteri.

Dacă aș da un sfat acelei adolescente care am fost odată, i-aș spune...

„Femeia care nu se iubește, își percepe valoarea prin modul cum o tratează cei din jur.”

„Să nu uiți să iubești cu înțelepciune...”

În viață, pare un miracol să vezi cât de prețuit ești uneori de străini, o mică durere să simți că cei din apropiere uită adesea să te aprecieze. Dar este o binefacere divină să simți permanent cât de mult însemni Tu pentru tine.

Această carte este mărturia triumfului asupra cruntelor încercări ale vieții. Indiferent cum sunt experiențele vieții, tandre sau aspre, ele pot fi versatile, unice și prețioase. Consider că evoluarea și cizelarea identității este legată în cea mai mare parte de noi înșine. Dar, bineînțeles și de mediul în care trăim.

Povestea care va urma este inspirată din întâmplări reale. Caracterul protagonistei, Ana, deși este format într-un anumit mediu, se revoltă împotriva normelor și vitregiilor, răspunzând prin fapte, întrebărilor etice de a trăi decent, într-o lume uneori nedreaptă și inegală.

Sub influența diverselor forțe, interioare sau exterioare, victoriile și înfrângerile ei sunt rezultatul unui lung lanț de evenimente cauzale.

Este lupta identității de a se dezvolta într-un mod autentic, apropiat de menire și adevăr.

ÎNTRE SĂRUT ȘI DURERE, de
ANIȘOARA LAURA MUSTETIU
Editura: Romanian-Australian
Book Club 2025,

Poem

Daniela GUMANN
Scriitor ASRA

Scriu fără teamă, fără vină,
Pe foaia vieții ce se duce,
Nu-i vina mea că-n rădăcină
Cuvântul meu tot vrea să urce.

Scriu despre umbre și lumină,
Despre tăceri ce ard mocnit,
Despre speranța clandestină
Ce-n suflete s-a rătăcit.

Nu-mi spune mâinii să se-oprească,
Ea știe singură când scrie,
Când să-și aștearnă-n vers durerea
Sau când să cânte-n poezie.

După corrida-roman autobiografic

Ovidiu CORNILĂ
Scriitor, Spania

Capitolul întâi - Răscoala simțurilor

-Și dacă...ce-ar fi dacă... Poate că ar fi mai bine așa. Nu știu. Măcar trebuie să încerc. Nu mai pot să rămân. O casă...

Și fraza se opri într-o tăcere gri. Dinu nu mai știa ce să spună mai departe. Ca și când toate gândurile, întreaga armată de planuri pe care și-o făcuse într-un an se loviseră pe neașteptate de un bolovan nevăzut. De un zid al nimănu.

Poate casa dărăpănată, aproape să cadă pe el în care locuia de ceva vreme, poate ideea de a schimba, de a nu mai merge pe jos zece kilometri în fiecare zi, de luni până vineri, pe jos, la școala polonezilor, poate că singurătatea, pâinea lui acră din fiecare moment al fiecărei ore, al fiecărei zile și an din tot ce compunea viața... poate că toate astea l-au hotărât să plece.

Acum însă, Dinu era aproape de nou, de inedit, de neașteptat. Traian, un fost maior în armată, un tip care îi fusese prezentat la o petrecere de un coleg profesor, se ocupa cu vizele de plecare în străinătate. Pe la începutul anilor două mii, îi ceruse aproape o mie de dolari pentru o viză de trei luni în Karlsruhe. O sumă mică, zâmbi ironic din BMW-ul său luxos, Traian. Pentru Dinu, o mie de dolari era o avere. Ca profesor, nu câștiga mare scofală, iar din orele particulare de

română și engleză pe care le dădea prin comuna Y nu putea economisi aproape deloc. Noroc de niște oameni de bine care îl cunoșteau de câțiva ani. Acei bani însemnau cheia spre libertate, plonjarea în marele vis de departe care nu avea să se mai termine...

În două săptămâni avea interviul la București, la Consulatul german. Așa era procedura. Un fals de două parale, o meschinărie decentă a sistemului. Auzise că era necesar să vorbească în engleză. Să învețe pe de rost un scenariu schițat înainte de Traian. Să impresioneze cucoanele de la ghișeu, să mintă atât de frumos încât să-i dea și lui lacrimile de atâta „adevăr”. Și, odată presupus ajuns în Karlsruhe, trebuia să rămână acolo trei luni. Nu conta unde. După aceea, avea să treacă la francezi sau să ajungă cât mai clandestin posibil în țara lui Shakespeare. Ideea de a pleca îi încolțea în minte mii de germenii ai visării. În puțin timp avea să adune banii de casă, mai muncea un an sau doi, după care se putea întoarce la aceeași școală din comuna Y, să dea în continuare ore. Era atât de simplu, încât numai gândindu-se la fiecare detaliu, lui Dinu îi intra în corp o căldură neobișnuit de plăcută, o moleșală care îi izola simțurile de lumea reală, prefăcându-l într-o statuie perfectă de carne și oase.

Nu mai conta că, atunci când avea să deschidă din nou ochii, se va vedea înconjurat de patul vechi de paie, de plita spartă, de apa înghețată din cele două găleți de lângă ușă, de șoarecii morți pe care îi scotea în fiecare dimineață din ele, de haita de singurătăți-stafii care bântuiau casa veche, cu două camere, un hol și o magazie exterioară unde tăia lemne pe întuneric, în fiecare seară, să facă focul... Visul de a fi departe omora lent realitatea apropiată. Ar fi dormit și în zăpadă numai să plece. Auzise de la

niște vecini ai căror rude emigraseră în Anglia cu vreo doi ani înainte cum că ar câștiga șaiszeci de lire sterline pe zi. Claie peste grămadă, cu sâmete și duminici, șaiszeci ori treizeci însemna o mie opt sute de lire. O sumă sinonimă cu un delir. Ce bine suna...

A doua zi, marți, pe la șapte și un sfert, Dinu trebuia să fie la intersecție, în vale. Isabela, Ancuța, învățătoare amândouă, doamna Anelia, actuală directoare și profesoară de limbă polonă în prag de pensionare și Mihaela, directoare și profesoară de geografie, însărcinată în luna a șaptea îl așteptau să meargă la școala de la Novy Solonec. Isabela obținuse permisiunea lui taică-său să conducă dacia galbenă a familiei până la școală, contra cost, bineînțeles. Venea bine tuturor chestia asta, la drept vorbind. Așa că o chetă era făcută de la toți ceilalți chiar înainte de a se urca în mașină.

În luna martie, zăpada era aproape de a se topi. Se simțea în aer că iarna nu prea mai avea atâta putere. Nu mai intimidă. Cu toate astea, diminețile erau reci, iar poleiul încă dădea bătăi de cap șoferilor și pietonilor.

-Neața bună, ură Dinu vesel.

-Bună să îți fie și ție, pane Dinu, întâmpină pe un ton cald doamna Anelia. Cum ești azi, continuă femeia cu ochi negri și mici, cu nasul acvilin și cu o figură care aducea mai mult a bufniță. Celelalte scaosera un „neața” fad, plictisit. Dec, marțea nu prea are nimeni chef de muncă.

-Sunt perfect, veni replica.

„Cum ești” însemna de fapt „ce mai faci”. Cu toate că trăia de mulți ani în mijlocul românilor, directoarea încă în funcție a școlii din Novy Solonec (ocupase acest post timp de treizeci de

ani) vorbea stălcit românește. Cu toate astea, Dinu se avea bine cu ea. Era o femeie influentă încă, deși îi cam apuse puterea. Dom Anton, învățător (mare șprițar) și el la aceeași școală, îi spusese lui Dinu după o ședință niște lucruri destul de surprinzătoare despre Anelia: ba că își băgă în buzunar fonduri europene (la noi, la români nu e ceva anormal), ba că fusese amanta fostului primar, ba că uneori era curvă, despot blabla... Treburi de-ale voastre, gândi în sinea lui Dinu. Eu mai am de stat puțin aici.

Cu toate astea, Dinu se simțea bine în mijlocul lor. Nu erau multe cadre didactice, dar era un colectiv unit. De fiecare dată după ore sau în pauze se bea o cafea în cancelarie, se mânca pe nerăsuflăte coliva adusă de Mașca, o educatoare tânără și proaspăt văduvă, cu gura plină de dinți de gaudent, îmbrăcată mereu în negru, cu un batic pe cap, și el negru, care o făcea să pară mai degrabă o babă absolută decât o femeie tânără.

De ce dracu le place femeilor să își pună baticurile astea pe cap, se întrebă aproape furios Dinu... La biserică, la școală, peste tot. Balcanisme ieftine, gândi apoi împăcat. Pe urmă, ca un leac dorit, îi veni în fața ochilor fotografia ștersă din veceul profesorilor de afară, din curte, a faimoasei top model din anii nouăzeci, Cindy Crawford. Cineva o lipise pe ușa din interior. O admirase și el în câteva ocazii...

În drumul spre școală, care, în mod normal, nu putea dura mai mult de un sfert de oră, fiecare își făcea un rezumat al serii anterioare. Fleacuri, nimicuri cu care se încălzea cât de cât atmosfera congelată din dacia Isabellei. Drumul strategic din beton armat curgea șerpuint printre dealurile împădurite, acoperite de

zăpada grea a dimineții în care un soare rotund, minuscul, încă își arăta dinții.

-Măi băiați, voi știți că, la vreo cînșpe kilometri de aicea e o bază militară sub pământ? scoase din senin doamna Anelia, căreia îi plăcea la nebunie să vină cu ceva în plus.

Noi, ceilalți, ridicarăm din umeri.

-Nu mai spuneți, doamna Anelia, o provocă Ancuța.

-Da, măi, pe soțu l-au întors din drum într-o zi și l-au somat militarii cu armele. Să se întoarcă de unde a venit. Pe aicea nu se trece, continuă cu o sclipire istorică în ochi fosta directoare. Niște săteni au văzut într-o noapte avioane de atac ieșind de sub deal. Țștia sunt periculoși, măi!

-Mai periculos e Marius Droszceak, dintr-a șasea B, replică Dinu ca un spirit de glumă.

-Uahaha, uaha, hahahahah rîse cu o rafală de mitralieră și cu capul pe spate doamna Anelia.

-Da, așa e, Dinule, îi dădu dreptate Mihaela. E un fenomen Droszceak ăsta. N-am văzut în viața mea un bătaș și un drac mai mare ca ăsta. Eu l-aș mânca pe pâine, mai adăugă.

Celelalte se mulțumiră să zâmbească discret. Individul în cauză nu era elevul lor, așa că rîseră de complezență.

La școală, toți veseli. Parcă era vineri. Mașca aduse niște cozonac, iar dom Anton pregăti cafeaua.

-Pane Dinu, începu prin surprindere doamna Anelia, mi-a șoptit o pasarica ca nu mai stai la anu' pe la noi. Mihaela merge la o școală din oraș, iar tu o sa fii director aci, la noi. Ai definitivat, te inscrii la gradu' doi și gataaa, continuă frecându-și mâinile.

-Am o ofertă, da, minți timid, abia susurat Dinu. Mă duc în afară să fac niște bani pentru o casă, să pun ceva deoparte. Nu era adevărat, ar fi fost de vis să fi fost o ofertă. Umblase aproape jumătate de an după Traian... și mai erau încă formalități de făcut...

-Nu stau la voi nici să mă plățiți în aur. Nu e viitorul meu aici. Sat de bețivi și de corcitură ce sunteți, explodă Dinu în sinea lui.

Și îi veni în minte scena de la magazinul din centru, al babei Ianka, care în prima zi când îi vizită cașcarabeta nici nu vru să îi vorbească. Probabil că mirosea a o poștă a român, de asta...

-*Pragniesz?* îl sfidă bătrâna cu o privire piezișă.

-Ce vreți, pane profesor, îi traduse pe nerăsuflăte o fetiță mărunță care chiar atunci intră. Baba Ianka nu vorbește română.

-Spune-i, te rog, că vreau un pachet de biscuiți, îi răspunse Dinu.

-*Daj mi paczkę ciasteczek*, traduse vesel fetița.

Baba înșfăcă banii, rîcîindu-și unghiile pe tejgheaua neagră de mizerie, îi trînti pachetul de iscuți, apoi boscorodi ceva cu ură și se așeză pe scaunul de lemn din spatele ei, frecându-și picioarele unul de altul.

-Unde să pleci, băiete, nu e bine la tine în țară? îl trezi din gânduri doamna Anelia. Găsești și tu o fata acatării, primăria îți dă o casa, te muți la noi. Vei fi director, ce mai vrei?

De parcă a fi director într-o comunitate de polonezi ar fi însemnat fericirea pură, sensul vieții împlinit.

-Uite, o iei pe Ancuța de nevastă, continuă surîzând. E fata de gospodar, e frumoasa, tânara, uite la ea.

Un hohot de rîs general izbucni în cancelarie. Dom Anton se înroșise ca un

ardei, Mașca își arată gaudentul în toată deplinătatea, iar Ancuța se ghemui lângă sobă, ca în niște brațe invizibile și zâmbi într-un dinte. Toți știau că vorbește cu fratele Isabellei. Așa că planul doamnei Anelia rămase la nivel de glumă între pauze...

Luna mai aduse cu ea o vreme agreabilă, caldă. Lui Dinu îi aducea aminte de acele luni mai din copilărie. Cerul avea un albastru special în perioada aceea a anului. Și aerul mirosea diferit. A nou, a senzual parcă, a schimbare... Un melanj de altă viață.

Dinu se împrieteni cu toți la cataramă. Se simțea parte din școală, din oamenii din sat. Ieșea în fiecare zi în pauza mare să joace fotbal cu elevii. Dacă nu ieșea el de bunăvoie, îl chemau elevii. Solul bătea încet la ușa cancelariei și cerea să vorbească cu pan Dinu. Dacă nu avea nimic important de făcut, Dinu onora cu entuziasm cererea.

Într-o vineri, toate cadrele didactice primiră invitație la banchetul clasei a opta. Se făceau deja pregătirile necesare. Lui Dinu i se înmână invitația chiar în cursul unei ore.

Copii buni, dar tare slabi și mici de statură, de parcă ar mânca o dată pe săptămână, și atunci vreascuri, medită Dinu pe jumătate vinovat de descrierea instantanee care îi trecu prin minte. Știa că beau, că fumează, băieți și fete, fără nicio deosebire. Prin pauze, ascunși prin boscheți, cu sticla de bere lângă ei.

-De unde naiba or avea ăștia bani să bea încontinuu? îl întrebă Dinu pe dom Anton la o partidă de table.

-Iau pe datorie de la baba Ianka, îi zâmbi cald învățătorul. Toți fac la fel, clipi din ochi nevinovat...

Dinu îl văzu de câteva ori pe dom Anton ieșind de la Baba Ianka împleticindu-și picioarele. Avea cam o oră de mers pe jos până acasă. Pe ger, pe căldură, pe ploaie, dom Anton avea mereu la bord licoarea dionisiacă.

Într-o după-amiază, dom Anton îl invită pe Dinu la o partidă de pescuit. Cunoștea un vecin care avea în proprietate un iaz plin cu crape și carasi de un an. Se știa bine că Dinu era un pescar înrăit, atât de înrăit încât, de dragul statului pe baltă, al pregătirilor pe care întotdeauna le făcea cu mare sfințenie cu o zi înainte, ar fi fost capabil să arunce undița și în fântână. Numai să simtă undița în mână. Dinu cunoștea toate iazurile satelor și comunelor dinprejur. Pe la toți pescuise. Numai un sătean posac, cu casa chiar lângă gară, numai la acela nu reuși să ajungă la pescuit. Se încăpățâna să îl lase. Motiva mereu că are reproducători și că nu are voie nimeni acolo. Dinu încercă de mai multe ori să îl convingă, dar degeaba. Eh, un ochi de baltă în spatele casei. Mare fleac, încerca să se consoleze, ori de câte ori se gândea la iazul cu pricina.

-Bine, bine, mergem, dar ce-i luăm omului? îl întrebă Dinu pe dom Anton.

-O sticlă de ceva. Am înțeles că-i place romul, veni răspunsul rapid.

Da, cum să nu... era destul de simplu, râse Dinu în sine. Cum de nu mi-a trecut prin minte... Moneda de schimb care nu dă niciodată greș.

După-amiaza aceea se dovedi a fi de *neuitat*. Dinu pescuia, iar dom Anton stătea așezat la umbră, cu romul și pachetul de Monte Carlo lângă el. Vorbiră ore în șir despre marii oratori greci, despre renaștere, despre Beatles, pe urmă trecură la subiecte mai lumești, la școală, la viața de zi cu zi, la ceea ce

nu se vede. Până la urmă, toată lumea își deschide sufletul în fața unui pahar.

-Am iubit-o mult pe Mașca, dar ca pe o fată, mărturisi dom Anton cu vocea tremurândă. Acum face numai miștouri și uită că am ajutat-o când i-a fost greu. Dar nu e nimic. Nu e nimic, repetă ca pentru el.

Dom Anton locuia cu mama sa detul de în vârstă. Nici el nu prea mai era tânăr, la o adică. Împlinise, cică, cincizeci de ani, vorbea lumea prin sat. Nimeni nu îi știa adevărata vârstă. Niciodată nu vorbea despre asta, iar dacă cineva încerca să aducă subiectul în discuție, pleca. Nimeni nu înțelegea de ce.

-Acum douăzeci de ani am fost logodit cu Anna, Justyna, o asistentă medicală din Varșovia, reluă. Trebuia să avem un copil. Îi pusesem deja numele: Marta.

Urmă o liniște de câteva minute. De la roșul caracteristic, fața lui dom Anton se făcu albă, ca și cum tot sângele s-ar fi scurs afară din corp printr-o gaură nevăzută. Părea că nici nu respiră.

-Într-o dimineață, am ieșit la o plimbare prin centru, să facem o plimbare pe bulevardul *Krakowskie Przedmieście*. Am luat un taxi, să ajungem mai repede. La o intersecție, a intrat un tramvai în noi. Mașina a luat foc. Eu abia am ieșit, șoferul a murit pe loc, iar Justyna a rămas înăuntru. Nu am putut face nimic altceva decât să o privesc cum moare. Cum mor pe rând... Și privirea ei...

-Justyna, Justyna, Jus... murmură dom Anton. Buzele continuă să se miște, ca într-un spasm, repetitiv.

Mai rămase așa vreo două minute, după care își turnă un pahar plin-achi de rom, își aprinse o țigară și mută privirea înspre dealurile din fața noastră. Un asfințit sângieriu începea să prindă contur

pe după mestecenii înalți. Lumina soarelui juca bândă încă pe luciul neatins al apei. Dinu întoarse capul să spună ceva, orice, numai să scată câteva cuvinte. Să rupă tăcerea aceea de moarte. De supărare moartă, de neființă. Îl privi pe dom Anton cu coada ochiului. Omul acela, așezat pe o bancă de lemn, părea mai degrabă o statuie perfectă. Parcă viața i se stinse din corp, odată cu privirea.

Într-un târziu, învățătorul se ridică greoi, îmbracă o încercare de zâmbet, acel zâmbet cald oferit tuturor, indiferent de zi sau de toane, spuse un „Pe mâine. Eu merg acasă” și se îndepărtă cu pași de piatră, ca și cum pământul i s-ar fi lipt de tălpi, iar el însuși ar fi fost una cu pământul...

Dinu nu spuse nimic. Îl privi pe dom Anton până dispăru după gardul de nuiele care împrejmuia iazul. Și așa rămase, gol de gânduri. Pierdut într-o statică a sentimentelor fără nume.

În drumul spre casă, îi trecu prin minte o legendă care îi plăcuse mereu și pe care acum o înțelegea diferit: în vechea lume greacă, supraviețuitorii Potopului erau două ființe: Pyra și soțul ei, Deucalion. Pentru că rasa umană nu trebuia să piară, ei au mers la oracol, unde zeița Themis i-a sfătuit să ia oasele buncii lor, Geeă și să le arunce în urma lor.

Oasele pământului ar fi fost pietrele, oamenii care aveau să se nască și să ducă umanitatea mai departe. Oamenii-pietre...

(Va urma)

EVENIMENT EDITORIAL

**Semnal editorial:
„Bucătura, ca bagaj local”,
Florica R. Căndea,
Editura Gutenberg Univers,
Arad**

Carina A. BABA
UZPR, Filiala Arad

Florica R. Căndea este cunoscută în Arad, în țară și peste hotare pentru dragostea pe care o poartă satului natal, Macea, astfel, nu ezită să vorbească și să scrie mereu despre acesta, dedicându-i mai multe volume: *Baladă măcenilor care s-or pierdut de șireglă* (2005), *Carte vouă, fiilor satului* (2006), *Macea, alean și dor* (2007), *Rapsozi și rapsodii măcene* (2009), *Mărturii măcene* (2011), *Macea Vatră. Chipuri. Rânduiești* (2013), *Macea. Înscrișuri monografice* (2018), *Cuvântul, ca bagaj local* (2023), *Cuvântul ca bagaj local* (ediție revizuită și adăugită, 2024).

În primăvara acestui an, Florica R. Căndea a publicat, la Editura Gutenberg Univers, Arad, volumul *Bucătura, ca bagaj local*, un volum care completează „patrimoniul imaterial” al localității Macea, din punct de vedere gastronomic și nu numai. Coperta este realizată după un desen semnat de Cristian D. Sida, *Copac*, peniță, tuș pe hârtie, 1991, tehnoredactare – Ecaterina Mehesz. Volumul cuprinde 200 de pagini, fiind structurat pe mai multe capitole: *Cuvânt însoțitor. Argument; Generalități;*

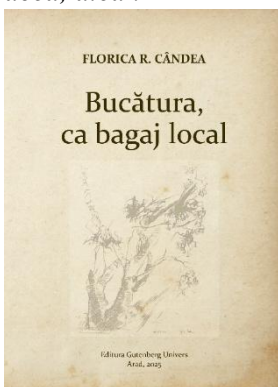
Pădurea, ca bagaj local; Castelul, ca bagaj local; Rânduiala, ca bagaj local; Bucătura, ca bagaj local; Credențul, ca bagaj local; Cohălitul, ca bagaj local; Povestea, ca bagaj local; Pragul, ca bagaj local; Leacul, ca bagaj local; Nota autorului, Glosar, Bibliografie.

De ce e important un asemenea volum într-o lume a tehnologiei? Aflăm din Cuvântul însoțitor: „Acest gen de carte rezistă! (...) Odată ce anii trec, oamenii văd cu alți ochi lumea, adică atât prezentul, cât și viitorul, și, mai ales, trecutul. Fiecare vârstă are ochii ei. Rareori ne dăm seama ce înălțare a sufletului o pot aduce rescrierile și realismul lor, în contextul prăbușirii unui limbaj popular ori dialectal” (pag. 5).

Ca o madlenă care ne reamintește trecutul celor care știm cum arăta satul românesc de odinioară, ori ca o mașină a timpului pentru cei mai tineri, care doresc să cunoască mai multe despre rădăcinile lor, *Bucătura, ca bagaj local* este, cu siguranță, pentru unii dintre cititori, garanția reîntoarcerii în copilărie, iar pentru alții o călătorie spectaculoasă din care se vor întoarce transformați, „în fond, gastro-cultura este tot istorie, învelită în savoare,

culoare și multă dragoste” (pag. 8), hrana fiind „o formă de comunicare” (pag. 8) – poate din acest motiv s-a dus în lume vestea că românii sunt foarte ospitalieri...

Așadar, acest volum ne vorbește despre „rădăcini”, după cum ne sugerează însuși copacul de pe copertă, cuprinzând detalii din viața măcenilor de altădată, cu ajutorul cărora putem reconstrui atmosfera în care trăiau românii de la graniță, în pace (și prietenie) cu toți, indiferent de etnie,

armonia reprezentând un principiu de viață extrem de prețuit, dovadă delicioasele rețete ale românilor, maghiarilor și nemților, știute, dar și savurate de către toți măcenii, care, datorită acestui volum, au intrat în patrimoniul cultural arădean: „Să înțelegem, aici, prin patrimoniu imaterial intenția de a transmite pe calea informațională și de a perpetua / tezauriza / proteja anumite preocupări vechi de (re)punere în valoare a unor meșteșuguri moștenite cu toată strictețea, autenticitatea și specificitatea (...) Arheologia culinară nu este doar o știință despre temelia de bază a civilizației, mâncarea, ci se află în strânsă conexiune cu tehnologiile, recoltele și diviziunile sociale. Hrana este o delicatețe spirituală care dovedește că se poate conviețui (și) prin influențe cu absolut toate minoritățile etnice” (pag. 62).

Prezentarea acestui volum se va face prin prof. drd. Ioana Nistor, în plenul „Zilelor Administrației Arădene” din data de 16 mai, la care participă o delegație a UZPR București, precum și din județele zonei de vest a țării. Vom reveni cu amănunte!

Piatra...

Carina A. IENĂȘEL

Poet, Arad

Totul se reduce la tehnica detaliului semnificativ:
 contează chiar și pietricica pe care o porți
 în ghetete de munte,
 contează chiar și pietricica pe care o ai cu
 tine, la îndemână,
 și o mai arunci din când în când,

cu sau fără praștie,
 așa, ca să te afli în treabă...
 așa, ca să se știe că mai ești și tu pe fața
 pământului...

Dar piatra pe care o arunci însângerează
 inutil frunzele copacilor
 în care se oprește:
 mai devreme sau mai târziu, tot le-ar fi
 prins ofilirea...
 Piatra pe care o arunci sfâșie inutil aripile
 păsărilor:
 mai devreme sau mai târziu, tot și le-ar fi
 prins într-un rug
 care arde fără de mistuire...
 Piatra pe care o arunci mă ucide inutil:
 mai devreme sau mai târziu, tot aș fi
 murit...

Mai potrivit ar fi să îți ostoeiești setea de
 moarte
 răbindu-ți propriile degete,
 în timp ce-ți șlefuești atât de mult piatra,
 încât se transformă în bijuterie:
 ai putea să o porți, montată într-un inel,
 la o cină festivă...

LA O CEAȘCĂ DE CAFEA DUMINICA

Cultivă dragostea de sine ca să te bucuri cu adevărat de viața ta...

Andreea STOICA
Student, Timișoara

Dacă cineva mi-ar fi spus acum câțiva ani lucrul acesta probabil aș fi râs cu un patos de nedescris, dar precum sunt încurcate căile Domnului, am ajuns la această concluzie de una singură. Presupun că odată cu avansarea în vârstă, în această cursă contra cronometru, ne dăm seama că nu ne cunoaștem aproape deloc precum am crezut inițial. Ne dăm seama că este într-adevăr o muncă continuă pentru a ne cunoaște zi de zi, iar mai mult decât atât, această chestiune constituie un test ranchinos aș putea spune. Un test de a nu ne pierde dragostea și încrederea pe drum, față de propria persoană. De ce spun acest lucru? Pentru că necultivând dragostea zi de zi, fugind la propriu sau la figurat după toate obiectivele pe care ni le propunem, ajungem într-un punct de extenuare morbidă, atât la nivel fizic, cât și la nivel psihic.

Inițial am crezut că acest lucru este ceva strict subiectiv, întrucât societatea își poartă mult prea bine masca de „carnaval”. Un carnaval extrem de minuțios din punct de vedere al trăirilor și al provocărilor de zi cu zi, unde soneria de final nu sună decât atunci când clepsidra unui om se golește, iar atunci când sună, sună doar pentru un

individ în parte, drept un omagiu al veacului de vals al măștilor purtate pe durata acestui carnaval. Nu am înțeles acest lucru, până nu am decis să văd dincolo de măști, dincolo de fiecare zâmbet, în ochii aceia care vorbesc și spun povești mult mai detaliate și mai profunde la nivel de sentiment, decât ar putea cuvintele să spună vreodată.

De fiecare dată când te uiți în oglindă, ce vezi? La ce te gândești?

Ei bine, instinctul este să ne uităm la cum aratăm, la aspectul nostru fizic, însă dacă stai și te gândești, aproape de fiecare dată când îți ridici privirea în oglindă te vezi dincolo de masca pe care o porți. Dincolo de toate aparențele pentru care te lupți în fiecare zi ca să le menții la un nivel standardizat. Îți vezi rănilor despre care nu vorbești, îți vezi dezamăgirile, bucuriile mult prea sacre pentru a fi împărtășite, secretele și legământul pe care îl ai cu propria persoană. Îți vezi sufletul, ceea ce simți în acel moment. Te vezi pe tine ca om, ca suflet, fără acel sublim rol de pion de pe tabla de șah a societății din care faci parte.

Însă, în acest vârtej al vieții, în acest curent care ne dă peste cap cu câte o rafală, suntem prinși în menghina de mijloc a extremelor. Ne iubim și ne acceptăm fără compromisuri și restricții exact așa cum suntem sau trăim într-o tensiune și o nemulțumire constantă, viciindu-ne și otrăvindu-ne sufletul, puțin câte puțin cu frustrarea sporită de durere și alimentată de nervi?

Iar acum revenind la titlul acestui articol, anume „Cultivă dragostea de sine ca să te bucuri cu adevărat de viața ta”, dacă nu cultivi dragostea de sine, dacă nu înveți să accepți lucrurile așa cum sunt și mai mult decât atât, dacă nu ajungi să

*„Atingerea
absolutului e
fericirea
supremă...”*

conștientizezi faptul că dacă nu începi să vezi cu dragoste împrejurimile tale și pe tine efectiv, progresul pe care l-ai făcut până în acest moment și nu înveți să ai răbdare cu tine prin intermediul dragostei de sine, îți vei otrăvi în continuare sufletul.

Precum spunea Mihai Eminescu în una din scrierile sale celebre, „Atingerea absolutului e fericirea supremă, iubirea împlinită e doar o treaptă spre fericire.”, trebuie conștientizat un lucru foarte important, acela că iubirea începe cu tine. Începe și se termină cu tine. Pentru acea fericire, pentru a trăi viața cu adevărat, trebuie să începi să ai dragoste de sine, întrucât fără dragoste de sine, care stă la nașterea iubirii, atât față de tine cât și față de cei din jur iar mai mult, față de propriul progres și față de propria viață, nu ai cum să te bucuri *că ești*.

O selecție naturală inevitabilă

Paul KRIZNER

Eseist, Arad

Dacă am fi sinceri cu noi înșine, ne-am da seama că suntem de mici înconjurați de mulți oameni, însă, cu timpul, cerul de prieteni devine tot mai îngust, tot mai șubred, nu pentru că noi vrem, ci pentru că nu ne mai regăsim în ideile lor, în principiile lor, în viața lor.

Uneori, am senzația că ceea ce se întâmplă în jurul nostru e doar o mască, o mască a zâmbetelor sub chipuri triste, o mască a bunătății sub chipuri pline de răutate, o mască a omului ce nu are nimic, dar, de fapt, are totul, și parcă îți vine să

renunți, să renunți la tot, să renunți la oameni, la locuri, la gânduri și totuși ai speranța că va fi bine, te resemnezi și mergi mai departe, cu puținul suflet ce ți-a mai rămas, cu puținele bucurii și idealuri.

Viața nu e o joacă de copii, chiar dacă uneori ne-am dori acest lucru, viața e o călătorie cu trenul, ideea e să știi să urci în trenul cel bun, ca să nu regreti când va trebui să cobori la un moment dat, da... viața e făcută dintr-un șirag de clipe, dar ține seama că într-o clipă ești totul pentru cineva, iar în următoarea clipă poți fi nimic, pentru că așa-i viața, o poveste a noastră personală.

Și totuși viața e foarte ciudată în sinea ei, ca să știi ce-i tristețea ai nevoie de fericire, ca să apreciezi liniștea ai nevoie de zgomot, iar ca să apreciezi prezența unei persoane ai nevoie de absența ei, ce paradoxuri, vorbim de iubire dar urâm întruna, vorbim de iertare, dar ne judecăm zilnic, vorbim fără să ne trăim viața noastră.

Astfel că viața este o selecție naturală inevitabilă a oamenilor care rămân în jurul nostru, oameni care ne-au fost alături nu doar la bine, ci în special în momentele de cumpănă, atunci când credeam că totul s-a sfârșit, când credeam că nu mai răsare soarele peste noi și oameni care au plecat.

Cunosc atâția oameni minunați care ar fi în stare să rupă o bucată din inima lor pentru a vindeca pe alta, sunt oameni care ar da și locul lor din rai pentru a-i vedea pe alții fericiți, sunt oameni care până la urmă rămân OAMENI!

Așa că inevitabilul se produce cu fiecare din noi, să nu regretăm că unii nu mai sunt în viața noastră, nu pentru că nu-i doream, ci pentru că Dumnezeu a hotărât ce-i mai bine pentru noi, sunt oameni care

au venit ca o lecție și apoi au plecat, și alții care au venit ca un dar și încă sunt aici.

La umbra ruinei

Celus CIOBANU

Prozator, Arad

Vă plac ruinele? Simțiți că acele grămezi de piatră, parțial încă articulate sub cele mai ciudate forme, transmit un mesaj? Ați încercat vreodată să descifrați mesajul? Ați reușit să vă imaginați ce anume trebuia să aflați? Sau, ați renunțat curând, odată ce nimic din respectiva informație nu făcea obiectul unui interes nemaipomenit din partea voastră. Cât de multe întrebări se pot naște pe marginea unui subiect "învechit și dărăpănat", precum o ruină!

Personal, dacă vine vorba de ruine și participarea mea la discuții pe tema respectivă, simt din start că sunt cuprins de o vibrație aparte, cum nu se întâmplă când vreun alt subiect face subiectul conversației.

Încerc să-mi explic fenomenul, fără vreo garanție că voi și reuși, în mod onorabil. Dar, să o luăm pe-ndelete și îi gospodărește, cum se spune.

La urma urmei, ce înțelegem printr-o ruină? Doar o sumă de pietre, de cărămizi roase, sau de bolovani prăfuiți – elemente telurice articulate încă între ele prin strădania constructorilor de altădată - care, odihnindu-se de secole pe culmea vreunui deal istoric, ne captează atenția cu forța unui magnet? Este drept că mai contează ceva: structura, cultura și

interesul individului, fără de care, nici piramidele n-ar cântări mare lucru...

Nu mai departe de propria mea persoană – așa cum spuneam adineauri – când se face referire la istorie, la vechile construcții și la acțiuni dramatice cu urmări în timp, în mintea mea totul capătă altă dimensiune.

Totul se transformă într-o viziune grandioasă și eroică, ce se cuvine a fi numaidecât înțeleasă, respectată și promovată în spiritul valorii absolute, trecând peste criteriile șablon, aplicabile fleacului cotidian.

Așadar, pentru a nu ne îndepărta nepermis de subiect bătând câmpii, "ruina" poate însemna infinit mai mult decât un palat, atunci când se trage din origini mărețe, față de un edificiu sclipitor dar "puturos" în ceea ce privește apartenența și utilitatea...

Ce făceam, de fapt, în acea minunată zi de primăvară? Mă bucuram de liniștea totală pe care o emana ruina de care stăteam rezemat, cu gândul dus undeva, foarte departe, până-n vremurile Mcând acele ziduri fost-au ridicate.

Așadar, mă aflu la poalele cetății cocoțate în vârf de deal, locație ce oferea o perspectivă încântătoare asupra văii Mureșului și încercam să mă transpun cu câteva secole bune în urmă, în vremuri medievale când, pe panglica de apă alunecau la vale plute, cu sutele... Erau încărcate cu cele mai felurite mărfuri, dar mai ales cu bolovani de sare, un alt "aur" al Ardealului, la mare căutare în regatul din vale, care se făcuse stăpân peste străvechiul ținut dacic. Istoria trebuie descifrată, înțeleasă și respectată exact cum s-a desfășurat ea, la modul cel mai obiectiv, fără orgolii, șmecherii și interese ce nu se potrivesc de fel cu adevărul.

Așa a fost, așa s-a întâmplat: călăreții stepei mongole, când au descălecat aici, cu mai bine de un mileniu în urmă, nu au găsit ceva ce să fi reușit a se opune cu succes. Nici Glad, nici Gelu, nici Menumorut și ce alți voievozi și cneji locali vor mai fi existat, nu au rezistat separat. Uniți, este posibil să fi scris altă istorie... Dar despre ce unitate se putea vorbi, câtă vreme aceia se uitau cu năduf la... capra vecinului? Aceasta a fost marea problemă la români, ce a necesitat sute de ani spre a fi depășită onorabil. Din nou va trebui să mă opresc din divagare. Prea multă istorie în capul meu...

Întins în iarbă și cu ceafa rezemată de piatra rece a zidului – posibil să fi și adormit la un moment dat – aud o voce alături de mine, cât se poate de limpede, într-o românească cum nu se mai aude în zilele noastre:

- Măi Gheorghe, ce crezi tu? Ne ține căpitanul aici, sau ne sloboade dincolo de groapa cetății, mai la fereală?

M-am uitat degrabă în jur, să văd cu cine aveam "onoarea": absolut nimeni! Acel Gheorghe misterios, după ce a luat o pauză de gândire, a continuat subiectul:

- Vezi tu, Nicolae, meșteșugul războiului înseamnă și el ceva.

Generalii or fi având și ei o școală... Altfel, unde să învețe? Doar în luptă, sub ghiulele!?

Nicolae nu renunța. Părea supărat rău și nici nu era de mirare, la beleaua în care se afla.

- Da, în luptă să învețe, cum și eu, la câmp am învățat cum să țin sapa, nu pe laviță!

Continuam să ascult, cât se putea de tăcut și cu greu îmi credeam urechilor. Cum adică? Ce auzeam eu acolo? Era

ceva paranormal 100%! Vocea unor luptători din urmă cu cinci – șase secole se transmitea perfect peste "hăul temporal", de parcă respectivii ar fi vorbit direct cu mine! Cum așa? Ce fenomen era acela, ce minune? Iar dialogul venit din "lumea paralelă" a continuat:

- Dacă rămânem pe poziții, o fi vai de noi. Te uită câți sunt turcii de jos și ce pregătiri se fac în tabăra lor! O fi urgie...

- Bine că i-au dus de aici pe regina Isabela și pe prințul moștenitor.

Din nou se așternu liniștea, în care se auzeau doar strigătele soldaților, la distanță.

- Să știi că eu, să fi fost la comandă, aș suna retragerea. Aici nu sunt sorți de izbândă!

- Ei, chiar așa, măi Gheorghe?

- Poți fi sigur! Depășești la număr suntem, cel puțin doi la unu.

Poziția noastră mai bună nu ne ajută, căci nu avem provizii, nu avem apă! Atunci ce dracu' mai căutăm aici? Doar așa, să ne risipim oasele pe dealul ista blestemat? Nu!

- Și ce ai putea să faci?

- Cum adică? Aștept să se lase noaptea și... dispar...

- Măi Gheorghe, or să te dea dezertor!

- Aleg să fiu dezertor și cu viața la mine, decât erou viteaz în... pământ. Măi Nicolae, ascultă bine: avem case de ținut, avem copii de crescut. Lăsăm muierile singure? Ce se alege de toate, dacă pe noi, aici, ne ia dracu'? Și pentru ce? Ca să-și întindă voievozii moșiile?

Până când, ăia, or să ne ia de proști?!

- Asta cam așa este, bătrâne... Știi ceva? Cred că și eu am să fac la fel. Parcă mi-ai deschis ochii. Să te-ajute Dumnezeu, frate!

„Eu nu cred în așa-zisele situații de paranormal, nici în superstiții.”

Ceva era de învățat din acele vorbe. Aș mai fi ascultat. Din păcate, niște zgomote produse în apropiere m-au împiedicat să aud în continuare misteriosul dialog, plutind spre mine peste secole. Totul s-a oprit acolo.

Eu nu cred în așa-zisele situații de ”paranormal”, nici în superstiții. Și totuși, ce s-a întâmplat pe deal? Cum s-ar putea defini și explica?

M-am ridicat de sub ruină și am luat-o agale spre vale, apoi spre casă. De atunci, nu este zi să nu-mi amintesc de acea întâmplare.

Vouă vi s-a întâmplat vreodată ceva similar? Pe mine m-a marcat, cum înainte nu mi-aș fi imaginat și continuă să mă urmărească...

Microbuzul cu 8 locuri

Diana CUJBA
Prozator, Ineu

Capitolul 12

- Corina, diseară te rog să nu-ți faci nici un program, îi spuse soțul înțepat la telefon. Avem ceva de vorbit.

- Opa! exclamă șoferul.
- Liniște! se auzi imediat Florica
- Mulțumesc! zise Corina. Dar permiteți-mi să mă întorc iar la Radu.

Comportamentul doctorului Popo-vici în ceea ce privește relația sa cu doctorița Laura era identic cu cel al unui om liber. De ce? Imediat: glumeau împreună, râdeau, ea deseori, întâmplător sau nu, îi sărea pur și simplu în cărcă pe culoarele spitalului, îl săruta pe gât, pe obraji, unde se nimerea.

Se închideau în cabinetul ei sau al lui, noaptea în timpul gărzilor, sau ziua în amiaza mare, fără rușine, fără să le pese de nimeni sau de nimic.

Corina, martoră la acest dezământ, suferea fără să scoată o vorbă. Ajunseseră să doarmă separat. Cei doi abia își vorbeau și totuși inexplicabil rămâneau împreună.

Radu își petrecea mare parte din timpul liber la apartamentul nou. Când nu era acolo cu siguranță avea program împreună cu Laura. Doctorița primise de la spital un apartament în blocurile ANL. Pentru moment era mulțumită. Era să uit, dar n-am uitat! Nu demult aranjaseră un sfârșit de săptămână la Craiova, o vizită la părinții ei. Practic, căsătoria Corinei se destrăma încet, dar sigur, pe zi ce trecea. Exista în acel moment doar bucata de hârtie eliberată de Starea Civilă a Primăriei Timișoara cu mulți ani în urmă.

Corina de dimineață până seara umbla de colo până acolo, își făcea desigur treaba, dar pe fața ei se citea o tristețe profundă. Slăbise câteva kilograme, observate mai ales de cei care o cunoșteau. Își spunea tot timpul că nu este supărată pe Radu și nici pe Laura. Era supărată doar pe ea pentru că accepta situația aceea incredibilă și umilitoare.

În schimb, Radu era indiferent, distrat, fericit. Nu-și vedea soția nici dacă era lângă el. Demult nu mai exista în gândurile și inima lui. Locul îi fusese luat de altcineva.

Corina nu pierduse nimic: Căci vă întreb dragii mei? Cum să poți pierde ceva ce n-ai avut, nu ți-a aparținut niciodată? Ar fi posibil? Cu siguranță nu!

Dar să vedem ce se mai întâmplă cu Miruna. Pe acest teren al sentimentelor, al sexului, Miruna se afla acum pe locul doi. Rareori se mai întâmpla să mai intre în cabinetul doctorului Popovici.

Cât despre doctorița Laura, nu se știe clar dacă știa sau nu despre Miruna, ceea ce este sigur e că nu comenta nimic.

Fac o paranteză cu în care voi remarca poveștile de dragoste care se înfiripă în spitalele din România. Din punctul de vedere al pacienților sau al celor mai norocoși care nu au călcat pe acolo, pot spune cu durere că este locul cel mai nepotrivit pentru povești de amor și, cu atât mai puțin, pentru sex. Spitalul este asociat în mintea mea cu locul unde femeia vine să dea viață, să nască, oamenii să se vindece de o boală sau, în cel mai rău caz să aibă o moarte demnă.

Nu-mi pot explica, deci, cum în acest sălaș unii angajați se pot destrăbăla ca pe maidan sau ca într-un bordel. Cu siguranță acești oameni au ceva ce eu nu văd și nu înțeleg. Îmi cer scuze față de aceia care nu își uită menirea și își fac treaba cu profesionalism, dar trebuia să o spun.

Radu, în al nouălea cer, exaltat cum am mai spus, sigur pe el, întinerise. Se simțea minunat, cu excepția momentelor când era Corina în preajma lui. Atunci devenea dintr-o dată nervos, nerăbdător, pus pe ceartă. Scotea din el ce avea mai rău.

Era clar pentru toți că situația nu mai putea să continue în acest mod. Corina se încăpățâna să aștepte ca decizia de a se despărți să vină din partea lui. Dorea să-l audă cerându-i divorțul. Radu, însă, aștepta ca soția lui să-i ceară despărțirea. Și uite, astfel, târâș-grăpiș treceau zilele, lunile, anii. În cele din urmă, Laura se hotărî să facă ce soții Popovici nu erau capabili. Era enervată la culme de nehotărârea lor.

- Auzi, nesimțita! Cât tupeu! o întrerupse Florica nervoasă.

Corina o privi, îi zâmbi și continua:

„Era clar pentru toți că situația nu mai putea să continue în acest mod.”

- Eram în tura de noapte. Laura era de gardă. Pe la ora 22 mă trezesc cu ea în cabinet...

- Am ceva de vorbit cu tine, i se adresă obraznică și fără respect doctorița.

- Te rog, ia loc, o invită calmă și politicoasă soția doctorului.

Dezorientată de atitudinea Corinei, ezită o clipă apoi mai domolită începu, ignorând invitația asistentei. Se priveau cu ură și se știe că ura este cel mai puternic sentiment. Bietul cabinet! e de mirare că nu a explodat atât era de puternică confruntarea din

priviri a celor două femei.

- Eu și Radu avem o relație serioasă, rupse Laura tăcerea, subliniez e serioasă, repetă ea. Sunt sigură că nu este o noutate pentru tine. Ne iubim, continuă privind-o intens pe Corina. Vrem să ne căsătorim, silabisii femeia pentru a fi sigură că a fost înțeleasă.

- Și? întrebă Corina calmă.

- Cum și? Tu ești la mijloc. Ce mai aștepti să divorțezi?

Abia ținându-și firea, biata fată se strădui să-i răspundă politicos la întrebare, deși dorința de a se înfînge în părul doctoriței era mare.

- Doamna doctor, vă înțeleg, dar vă răspund cu o întrebare. Dacă soțul meu dorește o viață alături de dumneavoastră, nu vi se pare logic să-mi ceară el divorțul? Fiți liniștită! Dacă o va face, nu mă voi opune. Și eu sunt sătulă de această situație, credeți-mă!

Ușor surprinsă, Laura înțelese că nu mai are ce face sau ce zice în acel loc. Se îndreptă rigidă spre ușă o deschise, se întoarce și zise:

- Contez pe tine! Cu cât mai repede, cu atât mai bine pentru toți trei!

Plecă fără să mai adauge altceva.

Radu ajunsese înaintea ei acasă. Se așezase în fotoliul din enorma sufragerie. Ținea într-o mână paharul cu coniac și în cealaltă mână avea țigara. Stătea degajat picior peste picior. Nu se schimbase de haine, nici măcar nu-și dăduse jos pantofii. Toate acestea le observă Corina dintr-o privire de cum intră pe ușă. Care era explicația reacției lui ? Evident, după discuție el nu mai rămânea acasă, semn că apartamentul îi fusese finalizat. Ceea ce nu văzuse Corina erau valizele pe care le pusese deja în portbagajul mașinii. De o oră Radu împacheta. Luase tot ce dorise. Nu mai trebuia să facă alt drum căci nu rămăsese nimic altceva de dus. Acesta era motivul din pricina căruia doctorul se simțea mulțumit și relaxat.

Urmărind fumul de țigară, încă singur în casa pe care o părăsea fără nicio părere de rău, se gândea la Laura. Îi plăcea, la pat îl distra enorm, avea parafă fiind doctoriță, salariu, era încă tânără și trebuia făcut un salt în viață. Se plictisise de Corina. I-a servit la început, recunoștea, dar acum ce nevoie mai avea de ea ? În concluzie, sosise momentul să pună în sfârșit capăt acestei căsătorii care de prea mult timp îl îngrădea.

Corina se așază în fața lui pe celălalt fotoliu. Se priveau în tăcere. Ea o făcea intenționat. Aștepta liniștită să rupă el tăcerea. Se limita doar să-i urmărească mișcărilor. El, la rândul lui, tăcea descumpănit, dar stăpân pe sine. Sorbi cu o singură înghițitură coniacul din pahar apoi îl așază pe măsuta de lângă fotoliu. Ridicând ochii în tavan începu:

- Draga mea, n-are rost s-o mai lungim, nici să ne prefacem că nu se întâmplă nimic când știm amândoi că s-a terminat. Am intrat de ceva vreme pe un drum fără întoarcere, prim urmare a sosit momentul să pornim fiecare spre altă viață și să vedem ce va fi mai departe.

Tăcu și coborî privirea spre fața soției. O nerăbdare i se citea în ochi, prin urmare Corina își pregăti răspunsul.

Florica interveni iar în poveste:

- Ce să mai faci? Spune? El a hotărât în cele din urmă. E sfârșitul sau nu?

- Da, Florica! Era sfârșitul. Fiecare cuvânt rostit de Radu era o palmă pe care o primeam, dar înduram că nu se mai putea. Chinul trebuia curmat.

Corina urmă:

- Bine, Radu, nicio problemă. Fă tu demersurile, apoi anunță-mă unde și când să semnez. Și ia tot ce dorești din casă, urmă ea cu un nod în gât.

- Bun, zise bărbatul stingând apăsător țigara în scrumieră și respirând vizibil ușurat. Am încărcat în mașină mai devreme lucrurile mele urmează să te sun pentru semnătură.

- Ok. Atunci pe curând!, încheie întrevederea Corina ridicându-se.

Se ridică și Radu cuprins de o agitație neașteptată ce puse stăpânire în totalitate pe el. Dădea impresia că abia așteaptă momentul să părăsească acel loc. Se terminase și ce ușor, își spuse el în gând deschizând portiera mașinii. Porni motorul. Luă telefonul, formă grăbit numărul Laurei. Azi neapărat trebuiau să sărbătorească libertatea sa, că doar nu divorța în fiecare zi!

- Și tu ce-ai făcut? se auzi vocea șoferului, care trezi toate pasagerile din vraja povestirii.

- Ce-am făcut? repetă Corina. Am sunat-o pe Dora.

(Fragment extras din volumul „Autobuzul cu 8 locuri”)

Viața mondenă prin ochii unui taximetrist

„Noi (mai) vrem pământ?” – În ce sens? De ce? Pentru cine? Pentru cât?

Stelian DEACONU
Prozator, Arad

Aclamarea unui deziderat colectiv din perspectiva celor constrânși să-și

accepte o condiție inferioară dobândită în timp, i-a determinat să-și arate colții disperării în momente culminante. Tema nedreptății poate fi întâlnită în diverse medii sociale prin penițe mai mult sau mai puțin vocale, dar ignorată atunci când interese egoiste, ascunse în spatele unor măști ale bunăvoinței sau generozității fac victime printre cei care cad în mrejele unui sprijin imediat. Moneda de schimb a valorilor eterne în mijloace de trai superficiale, pe fața căreia scrie un mesaj de genul „ia și taci”, suprimă cutezanța de a căuta soluții viabile pentru întreaga umanitate. Cei ce nu pot fi cumpărați cu indulgențe ieftine devin spini incomozi în peisajul manipulării. Dacă pământul ar fi medalia obținută în urma luptei pentru supremație, această perspectivă n-ar satisface nevoile decât pentru următorul concurent înzestrat cu alte aptitudini ce i-ar amenința poziția. Întors pe fiecare muchie, pământul poate reprezenta geometria fiecărui sens privit prin optica rațiunii, delimitat de aspirații comune.

De ce am (mai) dori pământ?

Sentimentul apartenenței determină să ne alegem spațiul care ne satisface pe deplin concretizarea propriilor idealuri. Oricât de mirifică se prezintă de sus planeta noastră superbă la o primă survolare a orizontului, pânza îmbibată cu nuanțe de culori sublime, crestată de reliefuri încântătoare, împreună cu văi liniștitoare ce pregătesc aducții de zăcăminte și minerale vitale întreținerii vieții, ne atrage pentru moment, sau chiar ne taie respirația, însă ne regăsim în siguranță doar atunci când pășim pe țărâna caldă a solului. Natura fizică, sau fiziologică, ne limitează acțiunile, dar ne și conferă stabilitate, alegând să rămânem în preajma unei locuințe ce ne

satisface toate nevoile supraviețuirii ca ființe. Poate ne dorim un colț de paradis. De ce? Având capacitatea

„Dar toate le-am
trăi ușor
De-ar fi pământ!”
(George Coșbuc)

înfumuseța mediul (există, din nefericire și forța de a-l distruge), reușim să dăm viață unui deșert, să aducem lumină într-o stepă, să replantăm după un dezastru, să ne concepem grădină după propriul gust, să ne umplem golul neîmplinirilor cu o viziune de ansamblu a vieții. Este destul pământ pentru fiecare suflet. Este suficient pentru fiecare artist. Este prea mult pentru un muribund.

Al cui este pământul?

Cine ar reduce aria acestei dileme la o anumită zonă geografică, probabil se gândește imediat și la unele repere istorice. De exemplu (repet, doar un exemplu) ne aducem aminte de aceste cuvinte cu un puternic impact emoțional: „...Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-

a fost a mea și nu e a voastră, ci a urmașilor voștri ș-a urmașilor urmașilor voștri în veacul vecilor!”... Cuvintele acestui mesaj descriu, atât motivația cuiva de a-și apăra genealogia, cât și dorința unei societăți de a-și delimita anumite granițe. Din momentul în care au fost scrise, ca parte a unei cunoscute dramaturgii apărute la începutul secolului al XX-lea, ecoul acelui strigăt reapare în diverse discursuri cu tematici tradiționaliste, alimentând sentimente profunde. Într-o altă ordine de idei, undeva în negura vremii, într-un context nou pentru o națiune apărută parcă din senin, la prima vedere, acelei generații i s-a amintit un adevăr general, dar care ar da de gândit în prezent mai mult ca oricând celor care i-au înțeles semnificația :” Căci pământul este al meu”(Biblia). Evident, cuvintele îi aparțin Celui care l-a creat. Ce bine este că omul nu a reușit să traseze granițe aerului și razelor solare! Și asta, nu pentru că nu puteau fi inventate taxe vamale! Dar ne-ar fi limitat orice aspirație, sau inspirație.

Marele poet a spus: „Dar toate le-am trăi ușor/De-ar fi pământ!” (George Coșbuc). Dintr-o altă perspectivă, cuvintele respective transmit o fațetă a unui adevăr ce ne poate influența viitorul. Ce minunat ar fi dacă s-ar accepta ideea că întreaga planetă reprezintă locuința comună întregii noastre familii umane, și că, diversitatea întâlnită nu doar în natură, dar și în cultura fiecărui popor, nu reprezintă o amenințare la adresa cuiva, ci dimpotrivă o delectare a simțurilor! Resursele găzduite de milenii și oferite cu generozitate fiecărei ființe ce se mișcă în peisaj, care contribuie la dezvoltarea

creșterii biologice potrivit unui proiect bine pus la punct, nu doar sunt esențiale supraviețuirii, dar fac parte dintr-o bogată sursă de inspirație, devenind și noi mici creatori de frumos, folosindu-ne de imaginație. În loc să luptăm pentru un colț de pământ, am putea încerca a ne bucura de întreaga sferă planetară cu condiția să rămânem oameni. Noi vrem pământ, aer, apă, păduri, munți, mări pentru totdeauna!

Cine sunt eu?

Dorina OMOTA

Poet, Arad

De vreți să știți cine sunt eu,
Mi-e imposibil sa vă spun,
Dar am în suflet curcubeu,
Deși mă lupt cu un taifun

Și ploi ce vor să mă ajungă
Stropindu-mă cu bănuiele,
Când visele mi le alungă
În hăul plin de îndoiele...

Sunt o bobită din nisipul
Pe care scriu o poezie,
Când lacrima-mi inundă chipul
Scârbit de-atâta erezie...

Cine sunt eu?...Sunt un nimic
Cu inima precum o ciută,
Ce-l simte ca pe-un inamic,
Pe vânătorul ce-o ascultă.

Colțul mucalitului

Loredana TUDORESCU

Eseist, Arad

„Nu am lăsat niciodată școala să-mi afecteze educația.” – **Mark Twain**
„Dacă toți oamenii gândesc la fel, înseamnă că nimeni nu gândește prea mult.” – **George Bernard Shaw**

„Știu că sunt inteligent pentru că știu că nu știu nimic. Soția mea, în schimb, crede că știe totul – de aceea ne certăm.” – **Socrate**

„Trădare să fie, dacă o cer interesele partidului, dar s-o știm și noi!” – **Ion Luca Caragiale**

Întâmplări mici despre oameni mari

➤ **Ion Luca Caragiale** (30 Ianuarie 1852 – 9 Iunie 1912) **Se spune că Ion Luca Caragiale, aflat într-o cafenea bucureșteană, a comandat doar o cafea, dar când a venit nota, era mult mai mare.**

– Domnule, nota dumneavoastră!

– Dar eu am băut doar o cafea!

– Da, dar ați stat 3 ore și ați râs de toate glumele pe care le-au spus alții!

Caragiale a zâmbit și a răspuns:

– Ei bine, atunci să plătească și ceilalți că le-am râs glumele!

➤ **Albert Einstein** (14 March 1879 – 18 April 1955)

Se povestește că Albert Einstein, obosit de conferințele sale repetitive, a glumit cu șoferul său, care îi semăna un pic: Einstein:

– Ce zici, azi ține tu conferința, și eu mă așez în sală?

Șoferul:

– Accept!

Șoferul ține o prelegere impecabilă, dar la final, un profesor din sală pune o întrebare foarte tehnică. Șoferul răspunde calm:

– Întrebarea e atât de simplă încât o să-l las pe șoferul meu să răspundă!

Cartea de duminică

Alexandra TUDORESCU

Eseist, Arad

Afacerea vieții mele – **Fredrik Backman**

Autorul bestsellerului *Un bărbat pe nume Ove*, schimbă tonul în *Afacerea vieții mele*, oferind o carte diferită, dar la fel de emoționantă, amuzantă și profund umană. De data aceasta, el nu ne spune o

poveste ficțională, ci se deschide cu o sinceritate dezarmantă, scriindu-i fiului său o serie de scrisori despre lume, viață, frică, dragoste, neîndemânare și toate lucrurile mici și mari care contează.

„*Afacerea vieții mele*” nu e o carte doar pentru părinți. Este pentru oricine are un tată, a avut un tată, își dorește să fie unul sau doar vrea să înțeleagă mai bine ce înseamnă iubirea exprimată în stângăcii tandre. Este, în esență, o carte despre a iubi imperfect, dar cu tot sufletul. Și despre cum uneori, a-ți recunoaște slăbiciunile e cea mai mare dovadă de tărie.

„*Cea mai mare parte a vieții mele am fost speriat. Și cred că, uneori, curajul nu e să nu-ți fie frică. Ci să nu fugi, chiar și atunci când îți vine să o faci.*”

EVENIMENT

A ajuns Mihai Eminescu la Nădlac?

Gabriela Adina MARCO

Istoric, muzeograf, Arad

„Dacă poporul român ar dispărea de pe fața pământului și ar rămâne o singură carte scrisă de Mihai Eminescu, lumea va ști cine au fost românii”, *Mircea Eliade*.

Colaborările românilor de pe ambii versanți ai Carpaților s-au manifestat și

pe tărâm teatral. „Ar fi de dorit, ca dacă ni se dă pe aici atât de rar ocasiunea a avea teatru român, să-l îmbrățișăm cu toată căldura toți din toate părțile”¹³ se scrie

într-un articol apărut în săptămânalul *Biserica și Școala* al Episcopiei Aradului, privitor la rarele spectacole de teatru ale trupelor ambulante venite de peste Carpați.

În 1868, trupa lui Mihail Pascaly, din care făcea parte și Mihai Eminescu, face un turneu în Banat. Deși turneul era prevăzut să se desfășoare doar în localitățile mai mari, în zilele de pauză, membrii trupei de teatru au fost invitați să joace și în „provincie”, respectiv în localități din apropierea Aradului¹⁴. În perioada turneului din Arad, o parte a membrilor trupei s-au îmbolnăvit, iar

actorii au avut o perioadă prelungită de pauză de la reprezentații.

Astfel, la inițiativa localnicilor, au plecat în vizită sau chiar să joace piese mai scurte cu un număr mai mic de personaje în comunele mai mari din jurul Aradului. În acest context, Mihai Eminescu probabil că a ajuns și la Nădlac, la invitația preotului Vichentie Marcovici.

„Conform unor informații inedite, actorii au venit la Nădlac cu pluta pe Mureș.”

Preotul Marcovici a fost un apropiat colaborator al avocatului arădean Ioan Popovici-Desseanu. În casa acestuia din Arad, din strada care astăzi îi poartă numele, s-a întâlnit preotul nădlăcan cu membrii trupei lui Pascaly.

Într-o seară din vara anului 1868, în cinstea trupei lui Pascaly, s-a oferit un dineu la care au fost invitați și promotorii culturali din localitățile din jurul Aradului. De la Nădlac a participat preotul ortodox Vichentie Marcovici, care se ocupa și cu promovarea ideilor culturale românești în Nădlac și în localitățile din împrejurimi¹⁵.

Conform unor informații inedite, actorii au venit la Nădlac cu pluta pe Mureș¹⁶.

O altă interacțiune a nădlăcanilor cu memoria lui Mihai Eminescu a avut loc în anul 1925, când, la inițiativa Societății Tinerimii Române, s-a efectuat o colecție

¹³ *Biserica și Școala* (Arad), anul I, nr. 30, 17/29 august 1877, p. 237.

¹⁴ Sergiu Soica, *Despre Comloș, Documente Articole Traduceri*, Timișoara, Editura Eurobit, 2007, p. 161.

¹⁵ Gabriela Adina Marco, „Preotul Vichentie Marcovici (1832-1912) – promotor ASTRA arădeană la Nădlac”, în *Analele Aradului* (Arad), anul IX, 2023, nr. 9, pp. 139-146.

¹⁶ Informație primită de la cercetătorul Vasile Popeangă.

pentru a ajutama confrății din Sânnicolau Mare, care intenționau să așeze un bust al marelui poet național în fața primăriei. „veștile ce le-am primit despre munca ce o depune cu multă dragoste studențimea română pentru ridicarea monumentului poetului Mihai Eminescu în Sânnicolau”¹⁷. În special studenții din localitățile învecinate, de dincoace și de dincolo de Mureș au adunat fonduri ce le-au trimis pentru ridicarea monumentului. „Nici că putea să lipsească dela această mândră horă românească Nădlacul românesc, care a dat țărani așa de buni români, cum a fost Uroș Pătean. Doi studenți de aici, Traian Precupaș și Ștefan Mânzat, ne vestesc că vor colecta pentru Eminescu în Nădlac și sperează că și Nădlacul să deie frumoasă contribuție lui Eminescu. În două săptămâni sperează să trimită contribuția”¹⁸.

„Subsemnații avem onoare a vă trimite mica sumă de bani ce am putut-o aduna dela Românii din satul nostru. Poate veți fi deziluzionat că vă trimitem un ajutor așa de neînsemnat pentru înfăptuirea unuia din cele mai frumoase idealuri ce poate concepe numai un bun român ca Dv. Studenții I. Precupaș și S. Mânzat. N. Mărginean, N. Chicin, «Nădlăcana Institut de credit și economii» câte 200 Lei, L. Caba, Locot. Constantinescu P. câte 100 Lei, Dr. P. Oprea, V. Șiclovian, Uroș Mărieniu, Șt. Țireac câte 50 Lei. Total 1000 Lei.”¹⁹

La data de 11 septembrie 1925, în prezența ministrului culturii Octavian Goga, s-a dezvelit bustul lui Mihai Eminescu, într-o atmosferă de reală sărbătoare culturală.

Acum, la ceas aniversar Mihai Eminescu (175 de ani de la nașterea sa) să rememorăm prin legăturile culturale ale Luceafărului Poeziei Românești cu acest colț de țară, cu părțile arădene.

COMUNICAT DE PRESĂ

Cea de-a 100-a proiecție de gală a filmului „Enescu, Jupuit de viu” va fi la Paris

Enescu – Jupuit de viu, la Salle Cortot, Paris

Adaptare și preluare Carina A. BABA

ENESCU – Jupuit de viu, primul film artistic dedicat lui George Enescu, regizat de Toma Enache, ajunge la cea de-a 100-a proiecție de gală pe 24 mai, la prestigioasa Salle Cortot din Paris. După un parcurs impresionant în România și în străinătate, pelicula continuă să strângă aplauze, premii și emoții intense.

DESPRE FILM ȘI VIZIUNEA REGIZORULUI:

„ENESCU, jupuit de viu” nu este un biopic convențional, ci o incursiune viscerală în zbuciumul interior al compozitorului George Enescu (...) În spatele oricărui geniu se ascunde o luptă nevăzută. Am vrut să-l arătăm lumii pe Enescu nu doar prin muzica lui, ci și ca om, cu zbuciumul și suferințele sale. Chiar dacă asta uneori doare.”— Toma Enache, regizor

¹⁷ Teodor Bucureșcu, *Eminescu în Banat la Sânnicolaul-Mare*, Periam, Tipografia Alois Pirkmayer, 1928, p. 34.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

SUCCES NAȚIONAL

Proiecții sold-out în: București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara, Brașov, Constanța, Sibiu, Galați, Vâlcea, Satu Mare, Ploiești și în majoritatea orașelor în care a fost proiectat.

PROIECȚIILE SPECIALE SUB EGIDA ENESCU-70

Proiecții speciale sub egida ENESCU-70 continuă astfel: Bacău (26 aprilie), Roman (27 aprilie), Pașcani (28 aprilie), Moinești (29 aprilie), Mediaș (30 aprilie)

3 mai 2025: a șaptea proiecție sold-out la Ateneul Român din București

5 mai 2025: proiecție de gală la Opera Națională din Iași, exact în ziua în care se implinesc 70 de ani de la trecerea în eternitate a lui George Enescu

21 mai 2025: proiecție specială la Cinema Muzeul Țăranului Român, București

APRECIERI ALE PUBLICULUI

„Invit pe toți cei care iubesc filmul, muzica și geniul lui Enescu să descopere măreția și unicitatea sa.”

„Titlul, provocator și greu de uitat, funcționează ca un semnal de alarmă: nu e o simplă biografie, ci o experiență de dezvăluire.”

„Recomand vizionarea: nu pentru confort, ci pentru a fi provocat, tulburat și pus pe gânduri.”

„Filmul rămâne cu tine și după final: nu ca o poveste, ci ca o rană deschisă.”

PREMIERE ȘI DISTINCȚII INTERNAȚIONALE

Peste 40 de premii câștigate la festivaluri de prestigiu din întreaga lume:

ARPA International Film Festival (Los Angeles, 2024)– Premiu pentru

„Realizări remarcabile în cinematografie” (Toma Enache)

International Sound & Film Music Festival (Samobor, Croația, 2024)– Cea mai bună muzică originală de film (Sebastian Androne-Nakanishi)

Monte Carlo Film Festival (Monaco, 2024)– Trofeul Festivalului– Cel mai bun actor (Mircea Dragoman)– Cea mai bună actriță (Teodora Sandu)– Cel mai bun scenariu– Cel mai bun regizor– Cel mai bun producător (Marta Maria Mocanu / Elena Enache)

Festivalul Internațional de Film din Cipru – Premiile Afrodita de Aur (2024)– Premiul publicului pentru cel mai bun film– Cea mai bună scenografie (Cătălin Bocârnea)

Florence Film Festival (Florența, 2024)– Premiul pentru cel mai bun film

Festivalul Internațional de Film BRIDGES (Corinthia Peloponense, 2024)– Premiul pentru cea mai bună actriță în rol secundar (Kira Hagi)– Best Production Design (Cătălin Bocârnea)– Best Actor (Mircea Dragoman)

Faro Concurso de Cinema Mediterraneo e Mondial (Faro, 2024)– Cea mai bună muzică originală de film (Sebastian Androne-Nakanishi)– Best Art Direction

British Film Festival (Londra, 2024)– Cele mai bune costume (Stefano Nicolao)

European Cinematography Awards (Amsterdam, 2024)– Cea mai bună imagine (Roberto Stan)

Roma PRISMA Independent Film Awards (Roma, 2024)

– Cele mai bune costume (Stefano Nicolao)

– Cea mai bună muzică originală de film (Sebastian Androne-Nakanishi)

– Best Future Film

OPINII ALE CRITICII INTERNAȚIONALE

„Enescu, jupuit de viu ar fi un film biografic, de n-ar fi cu mult mai mult, un edificiu cinematografic alcătuit din planuri întrepătrunse, revelatoare psihologic, social, artistic... Un film cu ramificații profunde, viscontian el... viscontian elegant, cu o excepțională știință a compoziției cadrului, o distribuție fără cusur și cu respect firesc pentru istorie...” — Marina Roman, critic de film

„Este greu de găsit în cinematografia modernă atât de mult respect pentru spiritul narațiunilor clasice. Stilul și atmosfera filmului ne amintesc de marii maeștri italieni și germani. Toma Enache nu face compromisuri în căutarea excelenței.” — Gustavo Coletti, Times of Cinema

„Cu detalii de epocă recreate cu meticulozitate și o coloană sonoră obsedant de frumoasă, ENESCU, jupuit de viu este o meditație asupra rezilienței sufletului uman și a sacrificiilor artistului – un film esențial pentru pasionații de dramă istorică și muzică clasică.” — PRISMA, Festivalul Internațional de Film Independent de la Roma

„Filmului lui Enache face exact asta – ne amintește de puterea artei de a lumina calea către armonie în viață și în dragoste.” — Festivalul Internațional de Film de Artă de la Atena

„În realizarea portretului magistral al unuia dintre cei mai mari artiști ai României, Enache onorează moștenirea lui Enescu și creează o operă care merită să stea alături de cele mai bune filme europene contemporane.” — Adrián Pérez, Președintele Festivalului Internațional de Film Lonely Wolf (Londra)

„De la <Omul lui Dumnezeu> nu am mai văzut oameni dintr-o sală muți... Parcă am murit și noi cu Enescu: jupuit de viu în viață, viu printre noi în moarte!” — Floriana Jucan, Q Magazine

„Cu astfel de filme ne învățăm să transformăm durerea în artă, rana în poezie – așa cum Enescu însuși spunea: <o rană vie care a început să cânte>.” — Andrada Badea, Minutul de poezie

„Un film ca un punct de lumină în întunericul cultural.” — Marina Roman, critic de film

TURNEU EUROPEAN DE GALĂ

După Paris (24 mai), „ENESCU – Jupuit de viu” pornește într-un turneu de vară:

Stuttgart: 14 mai 2025
(Landesmuseum Württemberg)

Paris: 24 mai 2025 (Salle Cortot)

Lyon: 26 mai 2025 (Cinema Comoedia)

CONTACT ȘI INFORMAȚII

Producător: www.lasteaua.ro

Facebook & Instagram:
m.facebook.com/enescufilm

PERSONALIA, MISCELLANEA

Ăsta-s io, ș-așă ma ciamă

Marius BRAȘAI

Scriitor în grai, Arad

"Pătru îi numile mneu
Și Coșioba-i satu' mneu!:

Să ma prezînt șelora șe nu ma șciu și
nu ma cunosc:

Mi-s PĂTRU-MARIUS BRAȘAI,
pruncu' lu' Pătru lu' Bubi, gi la Coșioba.

Vin gin mîndra Țară a Moșilor
Crișăni, gi pa valea gi mneljoc a Crișului
Alb, gin Gipresîunea Zarandului, zona
gintra Șăbiș și Gura-Honț.

Satuțu mneu Coșioba, inge mama
m-o facut și m-o crescut îi așazat la
poalile gealurilor Haiuga și Vîrvu' lu'
Huda, în ultimu' defileu a' Crișului șel
Alb.

Cînva satu' ăsta mic da 'nsamnat s-o
numit Coșioba gi Criș [Köröskocsoba]
și-i șel mai veci sat gin comuna Geși,
atăstat gin anu' 1219 și-i sînguru' sat gin
comună care ș-o pastrat vatra satului gi
cînd s-o 'nfințat și pînă astîzi.

Coșioba să ' nveșinează la rasarit cu
satu' Geși, la apus cu satu' Beringeri, la
mniazăzi cu satu' Jioia Mare [fost
Cîcarău], iară la mniazănoapce cu satu'
Roșîia.

Pîn Ceile Coșiobii, care îs întra
gialurile Vîrvu' lu' Huda și Măgura
cîcaranilor, îi poarta gi intrare în Țara
Moșilor Crișăni.

Pîn Ceile eșcea ale Coșiobii curje
linișcit și cîciodată 'nvolburat Crișu' Alb.

Mai trec pîn Ceile Coșiobii:

- ștrecu' chefereului gintra Arad și
Brad;

- șosaua națională DN79A gintra
Arad și Vîrfurile;

- șosaua jugețană DJ 708 gintra
Buceni și Gurahonț.

Io șeia șe scriu, o fac în graiu' mneu
șel stramoșășc, în graiu' moșilor crișăni.

La tăți șeia șe șicesc io le
dorăsc cu raspăct și consîderație, multă
sanatace și tăce șelea bune!

Nașul Fănuș

Ion DULUGEAC

Scriitor, UZPR București

Totul decurgea conform planurilor lui
Tataia Grosu, gospodarului devenind
cunoscut pentru multă din zona

Mogoșoaiei, iar viața
familiei sale se desfășura
firesc. Bărbatul ce avea
trei fete muncea mult, dar
se bucura de fiecare
succes al familia sale. El
privea cu încredere spre
viitor, prin micuțul Ionel,

fiul cel mare al Elenei. Grosu îl impulsiona
mai mult pe acesta între nepoții săi, fiind
convins de părerile prietenilor sau a
vecinilor săi. Mai ales că bunicul credea în
vorbele unor copii din generația tînărului,
pe care unii îl invidiau, iar alții îl apreciau,
vorbindu-l de bine.

Cel care ținea cel mai tare la puștiul
lui Tataia Grosu, era scriitorul Fănuș
Neagu sau nea Fane, cum îl numea adesea
tînărul Ion, amical, pe marele romancier.
Mai toți cei din anturajul marelui cărturar,
știau cum cei doi se tachinau zilnic. De
regulă, Fănuș era cel care-l făcea în toate
felurile pe puștiul insolent, care riposta cu
vorbe de duh, bine ticluite. Amândoi
foloseau expresii de tot felul, rostite însă cu
prietenie, ambii combatanți știind că
dilogurile lor spumoase, era un mod
reciproc de a se înțepa. Era un adevărat

deliciu disputele verbale ale celor doi, pentru cei din jurul acestora, mai ales pentru alungarea plictiselii și dezmorțirea atmosferei în lungile zile de vară, pe malul lacului Mogoșoaia unde era Casa de Creație.

Prin luna iulie 1976, Constantin Șerban, fiul lui Viorica lu' Vasile al Mandii, poreclit *Ișpan* de către prietenii săi din *Colțul Parisului*, își botează prima lor fiică. Copilul urma să poarte numele Anita, și-l avea ca naș de botez, pe Fănuș Neagu. Astfel că, după încreștinarea fetei, la Biserica Sfântul Gheorghe din Mogoșoaia, cunoscutul scriitor și soția acestuia, au venit în curtea familiei Șerban pentru masa organizată cu ocazia acelui frumos eveniment, în cinstea micuței botezate.

Lenuța Popa, era mama fetei de curând scoasă din cristelniță de către părintele paroh Lepădatu în prezența unei adunări de rude, prieteni și colegi de breaslă ai scriitorului. Lenuța fusese adusă de scriitorul brăilean la Casa de Creație Mogoșoaia, din satul său, Grădiștea de lângă Brăila, alături de o altă fată, Petrica Drăgan. A doua fusese căsătorită și ea cu Gheorghiuța Șerban, fratele mai mare al tatălui micuței încreștinate, cele două fiind verișoare, provenind din satul Ibrianu, care aparținea de comuna Grădiștea, locul de baștină al celebrului romancier. Rudele acestora au venit de-a fir a păr la botezul primului copil al fetei lui Ilie Popa, evenimentul fiind organizat în curtea Vioricăi lu' Șerban al Mandii, la Mogoșoaia, bunica micuței.

Cum îi era obiceiul, Fănuș Neagu a luat repede câteva pahare de țuică de Pitești, glumind cu cei din jurul său, apoi a trecut pe vin. Astfel că, la nici jumătate de ceas, s-a descălțat de sandalele sale numărul 45 și a mers desculț prin curtea cu iarbă, spunând că este mai sănătos să mergi desculț prin iarbă decât încălțat, apoi se

adresă bunicului din partea mamei, cu un zâmbet șarmant pe fața lui rotundă, făcând gropițe în obraz:

— Măi, Ilie Popa, dragul meu consătean, ai adus și tu nașului o damigeană de vin?

— Din păcate, măi nașule, nu am adus, că este lung drumul până aici, la Mogoșoaia.

— Măi finule, ce socru calic ai, măi băiete! se burzului brăileanul.

— Nașule, nu putea să care, că a venit cu trenul, săracul de el! zise Costel.

— Da... cu trenul, bietul de el! Lasă că trec eu pe acasă, nu-l iert, tot iau damigeana aia! amenință Fănuș și duse paharul la gură și trase o gură din vinul îndoit cu sifon.

La botez au venit toți prietenii tânărului tată, printre ei fiind Florin Petre, zis *Scaloi Țiganu*, Adrian a lu' Margareta, zis *Motoretă*, Iușcă Lucian, zis *Bombonel*, Vasile Simion, zis *Botu*, Constantin Vasile, zis *Cucu*, Kadri Aslan, zis *Geană de porc*, Ionel a lui Leana lu' Grosu, zis *Manivelă*, Ion Constantin, zis *Chilică*, Gică Nicola, zis *Țapu*, Constantinescu Alexandru, zis *Pisoi*, dar și mulți alți invitați ai familiei Șerban, o familie respectată pe stada Bicericii, cum numeau strada Donca Simo, ce pornea din șoseaua București-Târgoviște, către Biserica satului, ctitorită de Constantin Brâncoveanu, la porțile Palatului Mogoșoaia, unde era Casa de Creație.

La masa festivă așezată într-un cort militar montat în curtea lui tanti Viorica, trona nașul Fănuș Neagu, care îi lua pe toți la mișto, fiind deja *luat în gură*, cum ziceau bețivii în jargon, astfel că era creată o atmosferă destinsă și veselă, unde cânta muzica pusă la un magnetofon Maiak.

Ion Dulgheru, prieten bun cu Ișpan, dar și cu Fănuș Neagu, avea înfățișarea unui tip de meridional, cu obrazul lung și bine coturat, părul blond și cârlionțat purtat

în plete, cu ochii albaștri și pătrunzători, fiind mereu curat îmbrăcat, cu haine frumoase și în pas cu moda.

Ținuta și atitudinea lui de fiecare clipă, felul de a se purta cu cei din jur, arătau că are sânge dintr-o familie nobilă, iar când ieșea din casă, mereu elegant și parfumat, lucru care le băga-n boală pe fetele din jurul său și-i făcea invidioși pe băieți.

Când Anita, nașa, a auzit că bărbatul său, Fănuș discuta despre femei, s-a oprit din treabă, s-a apropiat tiptil de masa unde acesta discuta voluptuos cu noul venit, Ionel a lu' Leana lu' Grosu, ascultând toate destăinuirile bărbatului ei.

— Măi, Ioane dragul meu, ești cea mai stilată lepră din câte cunosc!

— Cum așa, măi nașule, de unde îți veni această infamă impresie?

— Vezi, măi finule, cât de stilat este comunistul patentat, și tu zici că ți-e frate!

— Nașule, Ionel este un adevărat prieten, ființă deseori m-a ajutat! rosti finul scriitorului.

— Sigur, finule! Eu i-am spus că plec la Calul Bălan, să iau un text de la un corector, iar bolșevicul ăsta mic i-a spus lui Mircea Micu, un alt bolșevic, că sunt la degustat de vinuri la Valea Călugărească, la unul Aguridă, pe care-l știa el, măi finule!

— Dă-te mai încoace, să nu audă Nașa, că dai de belele! rosti prevăzător Costel Șeban.

— Prietene, Anita mea găsește mereu cel mai liniștit loc de observație!

— Nașule, cum așa, fii te rog atent și nu te juca cu nevasta, că este în spate!

— Finule, să știi că, în general, femeia are pe dracu-n ea, dar Anita îi are pe toți!

— Bravo, Fane, așa discuți de soția ta cea bună și înțeleghătoare, deci...

— Măi, Ioane dragul meu, cum ați putut să mă jupuiți de bani, ca la drumul mare, cu peștele care era jumătate umplut cu pietriș! schimbă Fănuș vorba.

— Stai așa, măi nașule, că o să vină autorul și-ți explică el... mai bine! zise Ionel.

— Finule, vezi ce diplomat este micul securisto-comunisto-burgezo- moșierescul ăsta?

— Nașule, Ionel nu este securist, este doar un mare dinamovist! adăugă Kadri Aslan, a cărei mamă lucra la recepția Casei de Creație, locuind în incinta unei vile de la intrarea către palat, cu sora lui, Atige, și părinții săi, vizavi de o altă angajată a Palatului, de Veta lu' Parghel.

Dar soarele zilei de vară care se anunța tot mai toridă, se apropie ușor un nor rebel, colorat în negru-vinețiu, întunecând pentru câteva clipe cerul peste sat și provocând o adiere călduță peste coroanele pomilor din jurul porții palatului. În cadrul ușii apărură Lenuța, cu pletele ei blonde și cârlionțate, purtând o jupă ce-i scotea în evidență picioarele-i grăsuțe, rotunde și cărnose. Se uita la toți din grup cu un aer nevinovat, și șopti soțului ei, Costel Șerban, zis *Ișpan*, cu glas mirat:

— Ce-au ăștia, măi, bărbate, de parcă se tot ceartă? întrebă femeia mirată.

— Nașul îl face pe Ionel, securist, iar bietul de el este doar... dinamovist, adăugă *Turcu!*

Când toate mesele au fost în totalitate ocupate, Fănuș Neagu a luat cuvântul și a mulțumit participanților, în numele lui și al finilor săi, urând tuturor bun-venit și poftă bună.

Un val de aplauze a inundat cortul, moment în care o trupă de patru fete a pătruns printre mese și au început să aducă bucatele pe platouri, urmate de alte serii, toți mesenii primind câte o farfurie care avea o gustare, după care a urmat păstrăv și

un mix grill cu salată și garnitură de cartofi țărănești, urmată la final de un tort de ciocolată, în timp ce muzica tarafului deja celebru la Mogoșoaia, format din cei trei nedespărțiți lăutari, Ion Coașcă, Costică Țugui și Gheorghe Coașcă, care apăruseră de jumătate de oră, i-a acompaniat până seara târziu când s-a încheiat petrecerea.

Botezul a durat peste opt ore, timp în care proaspătul tată a stat la taclale cu toată lumea, cu prieteni, vecini, rude și invitați, cu băieții din *Colțul Parisului*. Dar, numai unul dintre aceștia, Ionel a lu' Leana lu' Grosu, tinerii buni, Vasile și Viorica Șerban, apoi la final, și Costel a mărturisit că dragul său vecin, Ion Dulgheru, este un prieten adevărat care mereu l-a jutat și le părea rău că se termină botezul, unde se distrasere de minune.

— Nu-i nimic, domnule, vor fi și alte ocazii, că ve-ți face nuntă, poate și un alt botez, așa că nu fiți triști. Apoi, nea Fane este mereu alături de noi, nu-i așa? rosti mioros, dar cu adresă, Ion.

— Derbedeu dinamovist, ce tot spui acolo? întrebă Fănuș Neagu, împleticindu-se.

— Domnul, nașul lu' finu, eu vă respect și vă iubesc ca pe tatăl meu, spun de bine...

— Lasă că știu eu la ce te duce mintea, securist burghezo-comunist! îl gratulă scriitorul.

— Dar de ce umblați *Descult*, de Zaharia Stancu, măi nașul lu' finu? îl luă la mișto băiatul cu ochi albaștri cum îl mai numea scriitorul, uneori.

— Finule, vezi ce spune amicul tău, micul chiabur de mahala? se burzului Fane spre deliciul celor de la masă, care nu crâcneau în fața artistului.

— Nașul, glumește și el, că-i un tip glumeț și creator de-al dumneavoastră...

— Finule, să vezi ce castane am să-i dau eu mâine, dacă nu-mi aduce trei știuci

babane și două-trei kile de plăcică pentru cină, că am musafiri pe Președintele de Parid de la Ialomița.

— Domnul, nașul lu' finu, eu știți că mereu mă țin de cuvânt! îl tachină Ion.

— Uite-l mă, finule, nu ți-am spus eu că această lepra boierească are mereu, vorbele la el?

Toți cei cinci au discutat la masă, vreme de un ceas, timp în care Costel le-a spus verde-n față toate necazurile sale din viața de familie, dar și realizările alături de Lenuța. Masa plină cu bunătăți era ornamentat în stil românesc, cu multe elemente din lemn, dar și cu mobilier vechi din același material masiv, pe care bunica Viorica Șerban le aranjase cu gust.

Masa lungă de zece locuri pregătită pentru nașul Fănuș avea pe colț două cești de cafea aproape goale, pe care Costel le puse mai pe mijlocul mesei. Dar Fane a turnat din una-n alta și a umplut o ceașcă pe care a dat-o peste cap, spre mirarea tuturor. Cei doi bărbați care stăteau așezați pe scaune în jurul acestuia zâmbeau ușor surprinși, moment în care nașa s-a ridicat în picioare și a întrebat clipind veselă către bărbatul ei care o privea cu ochii injectați de băutură:

— Ce zici, Fănele mamă, nu ai dori să plecăm acasă, dragul meu?

— Să beau sticla asta și plecăm, stai fără grijă, iubita mea soție! răspunse gutural, scriitorul.

— Dar am pus cinci sticle de vin în ploconul nașului! sări Costel, să-i amintească.

— Dacă ai pus, atunci vom pleca, să fiți sănătoși și să vă crească frumos copilul!

— Să trăiască nea Fane, iar copilul să aibă grijă de nașul său! spune Ion.

— Mulțumesc, măi dinamovist... alambicat! adăugă Fănuș, care se ridică împleticindu-se, după care susținut de finul său și bunicul Popa a fost condus către

locuința situată pe stânga, la câțiva metri de poarta Palatului Brâncovenesc.

Castanii drepti ca niște lumânări împodobite răspândeau un miros îmbietor pe alea care ducea către palat, iar în prejur domnea o adiere blândă de pace, în timp ce rășina de la cei doi brazi din fața casei turcului Rufat, cel care făcea înghețată, emana un miros ca acela al brazilor din Căldarea Bucurei. Pe cealaltă parte a curții erau înșirați câțiva meri, peri și caiși încărcăți cu poame din belșug, iar ramurile lor coborau de greutatea fructelor spre pământ, ca într-o horă a bogăției acelei veri călduroase.

Costel și socrul său Ilie se întorceau către casă, după ce l-au lăsat în siguranță pe Fănuș Neagu, iar tânărul tătic privea atent pădurea din stânga, de după gardul palatului care purta numele Râioasa, după numele unei domnițe dezamăgite de bărbatul iubit, care a făcut ca ea să aleagă să trăiască în codru, și după imaginea zonei se putea spune că natura impregnase locul o dulce imagine. Acea parte din nordului satului ilfovean era minunată, casele fiind așezate înaintea unui pâlț de mesteceni care își etalau ramurile despletite peste trunchiurile de culoarea argintului, fericiind pe cei care treceau apa Colentinei, ce surura pe sub poala pădurii.

Ion l-a așteptat pe amicul Costel, și i-a dat un plic cu bani, cadou pentru micuța lui, apoi i-a spus că a doua zi el o să pleace în Făgăraș, într-o Tabără de Vară la alpinism, cu amicii săi de la clubul Grivița Roșie, astfel că lipsește două săptămâni, după care s-au îmbrățișat și s-au despărțit cu bucuria zugrăvită pe chipurile lor tinere. Toți cei din jurul tânărului l-au felicitat pentru curajul său, de a-l contra pe marele scriitor, cu toții cunoscând că Lui Fănuș, nu-i prea sufla nimeni în ciorbă, cum zicea chiar el uneori. Dar Ion, foarte franc, le spuse sincer celor din jurul său, cum de la

nouă ani, l-a tot contrat, fiind deseori învățat de colegii lui Fănuș, scriitorii, să-i zică expresii de care brăileanul rămânea uimit, amuzându-se copios și ripostând în mod inteligent și fără ură.

Dragoste în tranziție

Florin SAIOC

Poet

Pe nurii tăi, zidiți cu har,
stau ochii mei aprinși,
pândari
ah, te-aș sorbi într-un
pahar
plin ochi cu vin de la
Cotnari

îți văd mereu în față bustul
și ochii tăi focosi, specifici
dar ceea ce-mi șochează gustul
sunt sânii tăi apocaliptici
mijlocul tău de viespe, trunchiul
mă fac să cad pe loc în culpă,
nu mai pun șoldul și genunchiul,
când ai și cea mai sexi pulpă
mi-am zis precum un derbedeu:
ia, uite-o domnule, -t-o-n lambă,
păi, asta e pe gustul meu,
că-i numai coapsă, numai gambă
i-aș dărui definitiv,
o noapte să cunosc infernul,
cuponul meu nominativ,
pe care mi l-a dat guvernul
să am o astfel de minune,
la pieptul meu de dor și jar
aș fi mereu în acțiune
și-aș deveni acționar
să n-am un sfanț de-o acadea,
de m-ar iubi un ceas, o seară,
mi s-ar părea, pe-onoarea mea,
toată tranziția ușoară.

(Prin bunăvoința scriitorului Ioan
Dulugeac)

EVENIMENT MUZEU

Tradiții, Sărbători Pascale

Adelina STOENESCU

Muzeograf, Arad

Cu prilejul sărbătorilor pascale, Complexul Muzeal Arad a organizat expoziția „TRADIȚII, SĂRBĂTORI PASCALE” și atelierele demonstrative pentru copii „ALUATURI TRADIȚIONALE DE PAȘTI”. Deschiderea expoziției și a atelierelor a avut loc luni, 7 aprilie, ora 09.00, în prezența reprezentanților autorităților județene, conducerii muzeului și partenerilor implicați în proiectul educațional, invitați ai evenimentului fiind elevii școlilor din municipiul și județul Arad.

„Sărbătorile creștine de primăvară au ca element central praznicul Sfințelor Paști. Prin atelierele demonstrative pentru copii Aluaturi tradiționale de Paști și expoziția Tradiții, sărbători pascale, Complexul Muzeal Arad își propune implicarea publicului tânăr din Arad într-o ocupație casnică tradițională: pregătirea sortimentelor de aluat pentru sărbătorile pascale”, declară Bogdan Blaga, directorul general adjunct al Complexului Muzeal Arad.

Pe parcursul celor 11 ateliere demonstrative „ALUATURI TRADIȚIONALE DE PAȘTI”, la care vor participa peste 300 de elevi din municipiul și județul Arad, cei mai mici vizitatori ai muzeului nostru vor fi îndrumați în activitățile

caracteristice din gospodăria țărănească realizate cu multă îndemânare și pricepere de Aurica Tira din localitatea Gurba: pregătirea ingredientelor în cantitățile necesare, frământatul și porționarea aluaturilor, formele aluaturilor de sărbătoare.

Text oferit de dr. Gabriel Hălmăgean, muzeograf (Complexul Muzeal Arad)

„Apogeul pregătirilor pentru masa de praznic este atins în Săptămâna Mare, când sunt preparate alaturile pentru masa familiei, se vopsesc ouăle, se sacrifică

animalele. Când vorbim despre mesele sărbătorești din lumea satului, pâinea albă din făină de grâu era un aliment care acompania întotdeauna celelalte mâncăruri.

În gândirea tradițională pâinea concentrează o simbolică în totalitate benefică: bucurie, rodnicie, belșug, fertilitate, puritate. Înscrise pe o axă

comună toate aceste semnificații explică prezența nelipsită a pâinii sau a colacilor în performarea secvențelor rituale, ceremoniale sau festive din cadrul sărbătorilor tradiționale. Indiferent că vorbim de pâinea zilnică sau de formele ei prezente la marile praznice ingredientele folosite sunt aceleași: făină, apă, sare și drojdie. (...)

Curatorii expoziției „TRADIȚII, SĂRBĂTORI PASCALE”:

dr. Gabriel Hălmăgean și dr. Sorin Sabău, muzeografi (Complexul Muzeal Arad).

EVENIMENT ANCMRR și ANCERM

Știre de interes civic. Adunarea Generală Anuală a Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră, Arad, 24 martie 2025

Carina A. BABA
Jurnalist, UZPR Arad

Sub auspiciile unor oaspeți de seamă și în prezența unei numeroase asistențe, a avut loc acest eveniment de Dare de seamă al ANCMRR, Filiala Județeană „Ziridava” Arad și al ANCERM, Filiala Județeană „Detașamentul Păuliș” Arad.

La pupitrul Ordinii de zi au luat loc (în Sala Oglinzilor de la Cercul Militar) nume oficiale din sfera cazonă: general de brigadă Vasile Ilieș, ANCMRR București; gl. mr. (r) Vasile Ionel Heredea, Președinte de onoare; lt. col. Petru Marian Ivan - șef de Stat Major B.191 I. col. Radu Goleșcu, precum și oficialități arădene: Mihai Pașca - prefect, Sergiu Bîlcea - vicepreședintele Consiliului Județean Arad.

Moderatorul și conducătorul de ceremonial, col. (rtg) Sandu Crișan, a dat citire Ordinii de zi care a cuprins:

Partea I: Raportul de activitate al Comitetului și Biroului Permanent (ANCMRR) „Ziridava” Arad pe anul 2024, prin col. (rtg) Sandu Crișan, și Raportul de activitate al Comitetului Director (ANCERM) „Detașamentul Păuliș” pe anul 2024, prin col. (r) Marcel Lucaciu.

Au fost supuse analizei și discuțiilor alte puncte precum: aprobarea încetării

activității unor membri; confirmarea înființării Subfilialelor Lipova și Chișineu-Criș și validarea Birourilor alese; rezultatele bilanțurilor cenzorial-financiare; alte hotărâri și aprobări de documente.

Partea a II-a a activității a constatat în realegerea și reconfirmarea în funcție (alături de noul Birou de conducere al filialei) a domnului col. (rtg) Sandu

Crișan.

Trecând peste aceste situații de protocol, mai trebuie menționate câteva momente speciale din desfășurătorul evenimentului: păstrarea unui moment de reculegere, în sunet de goarnă, pe acorduri „Silence”, pentru alți camarazi și în mod cu totul special, pentru lt. col. Remus-Călin Crăciun, comandantul Centrului Militar Arad, dispărut prematur (din rândul familiei și al Garnizoanei Arad); acordarea de Însemne de Recunoaștere unor membri cu merite sau unor susținători (facem cuvenita remarcă, aceea precum că, din cei peste patruzeci de simpatizanți, Salonul Gutenberg este la loc meritoriu, prezent, cu o parte din membri, la aceste lucrări); referirea celor care au luat cuvântul la buna și remarcabila activitate a celor două filiale, dar și la alte teme de referință; adresarea de cuvinte de felicitare Biroului și Președintelui (la propunerea domnului gl. mr. (r) Vasile Ionel Heredea.

Se cuvin amintite cuvintele de suflet care îi aparțin domnului prefect, Mihai Pașca: „Provin dintr-o familie care mi-a insuflat acest respect față de camarazii în retragere și nu numai, pentru care trebuie să avem sentimente de atașament și loialitate, pentru că a fi militar înseamnă să păstrezi patria, patrimoniul, stindardul și istoria la căpătâiul ființei umane.”

Extrapolând, domnul col. (r) Sandu Crișan a punctat: „Trăind dincolo de societatea comunitară, trebuie să conștientizăm importanța noastră la bunul ei mers”, iar col. (r) Marcel Lucaciu a atras atenția asupra importanței păstrării curate a mormintelor (ca un gest firesc de omagiu).

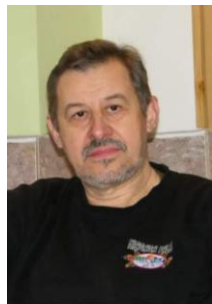
În concluzie, activitatea a fost una reușită și cu folos și felicităm pentru munca depusă în interes civic.

Foto imagini: Mircea Octavian Boran.

Singur și liber

Laurian LODOABĂ

Poet, Lugoj

sunt un refugiat interzis
revenit în patrie dintr-o naivitate
uitat de toți
singur și liber
iubita este o farsă

ne-am pierdut vârstele
hălăduind pe străzi fără nume de poeți
reîntors din țara de adopție
între linii drepte și pătrate albastre
taișul pensulei lui Vasarely
este mângâierea mea divină
speranța?...ce glumă
mi-a interzis să văd realitatea!

glonțul spune adevărul
pe care îl irosim
în fața destinului

Inima mea

Emil MUREȘAN

Poet, Cluj

Inima mea
e lângă inima ta,
zbuciumul tău
e zbuciumul meu,
liniștea ta
e liniștea mea,
dragostea ta
e dragostea mea,
inima mea!

EVENIMENT PECICA

15 ani de Cenuclu – spectacol aniversar

Eugenia PONTA PETE,
membru fondator al cenuclului
pecican „Lucian Emandi”

Sâmbătă, 15 februarie 2025, la Casa de Cultură "Doru Ioan Petescu" a avut loc spectacolul aniversar al Cenuclului "Lucian Emandi", care a adus în sala de spectacol susținători, colaboratori, iubitori de poezie și muzică folk. Au fost prezenți, ca de fiecare dată, domnul primar Petru Antal și administratorul public al orașului Miodrag Stanoiov. Le mulțumim pentru sprijin și susținere!

Pe scenă au evoluat membri ai cenuclului pecican, cu momente de poezie, alternate cu intervenții muzicale. Au cântat: membrii Corului Liceului Teoretic "Gheorghe Lazăr", coordonați de profesorul Alexandru Zaharia și acompaniați la pian de profesoara Flavia Maluțan, Grupul muzical "Fluturașii", îndrumați de subsemnata, Lucian Gevelegian, Eugenia Ponta Pete, Monica Mihaela Cojocaru și Florian Jianu.

Au citit din creațiile proprii și din lirica lui Lucian Emandi: Semidea Șulea, Emanuel Gruia, Nicoleta Suceveanu Dudaș, Camelia Chifor, Blazena Karkus, Tatiana Moș, Ioan Vasile Marcu și Eugenia Ponta Pete. Sunetul și luminile au fost asigurate de Gabi Bereș, fotografiile de Ponta Ștefan Alin.

Partener media a fost, ca de fiecare dată, Pecica News, prin Pavel Sinka.

Momentele de poezie și muzică au fost presărate cu intervenții referitoare la activitatea de 15 ani, care a cuprins, printre altele, editarea periodicului "Lumina inimii", realizarea a două volume colective și a unui volum antologic cuprinzând lirica poetului Lucian Emandi, cinci ediții ale Concursului Internațional de Poezie "Emandiana", 12 ediții ale Festivalului Național "Folk pe pâine", spectacole de poezie și folk, spectacole de teatru, lansări de carte, lansări de albume muzicale, vernisaje de expoziții de arte vizuale, participări la evenimente folk în țară și în diaspora, reprezentări cu standuri la evenimente județene.

Parteneri de-a lungul celor 15 ani de activitate ne-au fost: Primăria și Consiliul Local Pecica, Consiliul Județean și Centrul Cultural Județean Arad, Liceul Teoretic Pecica, Biblioteca Județeană A. D. Xenopol Arad, Biblioteca Orașului Pecica, Salon Cultural Gutenberg Arad, Liga Scriitorilor din România - filialele Arad și Cluj, Uniunea Scriitorilor din România – filiala Arad, Editura "Mirador"-Arad, Casa Sătească Turnu, Ferma de Bivoli și Centrul de Vizitare Pecica, Parohia Ortodoxă Română nr. 1 Pecica, Ansamblul "Păstrătorii Tradiției", Pecica News, Radio Zestrea și Televiziunea Pecica, Televiziunea Arad, Magic FM, Radio Reșița, Radio Cluj, Radio România Actualități, Radio Unirea Viena.

Colaboratori, sponsori, în cei 15 ani au fost: Taverna Pecicană, Brutăria PalMar Vali, Brutăria Doris, Brutăria TiaMax, Brutăria SAM, Petrosandanter, Zoller, New Story Fashion, A.F. Antal, Aconi Instal, Tomi Impex, La Furnica, Fam, Tomoiagă, Fam. Petrișor, Fam. Cardoso, Fam. Nadiș, Anna Taics,

Trebuie să-i amintim și pe cei care nu mai sunt printre noi, dar pe care am avut onoarea să-i avem invitați: Victor Socaciu,

Vasile Mardare, Raul Cârstea, Ioan Gyuri Pascu, Marius Bațu, Octavian Bud.

Familia cenacului pecican a avut/are în componță pe: Camelia Chifor, Eugenia Ponta Pete, Nicoleta Suceveanu Dudaș, Bogdan Mihai Godja, Blazena Miroslava Karkus, Tatiana Moș, Rodica Maria Popa, Gabriela Verșan, Pavel Sinka, Mircea Igrășan, Adrian Borcea, George Baldoghi, Emanuel Gruia, Semidea Șulea, Ioan Vasile Marcu, Monica Mihaela Cojocar, Alexandru Bacter, Gilbert Ghicolescu, Elena Ludmila Starciuc, Alexandru Zaharia, Lucian Gevelegian, Florența Gevelegian, Florian Jianu, Daniel Toth, Liliana Rotar. Fiecare are partea lui de oferit, ca un puzzle în care fiecare piesă se așează la locul potrivit.

Spectacolul nostru ne-a adunat să ne aniversăm cei 15 ani de activitate și să ne stabilim prioritățile pentru 2025, anul în care îl omagiem pe Lucian Emandi, la 105 ai de la naștere.

Ca o boare

Eugenia PONTA PETE

Poet, Pecica

Când lași să cadă mâna-ți, ca o boare
Care-nfioară roze-n plină vară,
M-aș dezveli de tot, ca-ntâia oară,
Să simt iubirea-n lacrimi, cum mă doare.

Durerea rozelor când mi-ar înfrânge
Cu spină, însângărând trupul flămând,
Mi te-aș închide-n brațe, să te strâng,
De-aș ști că-nseamnă cărările cu sânge.

Și dacă dintre toate m-ai alege
Să-ți fiu tribut și ultima ofrandă,
La focul meu, ce n-ar sfârși să ardă
Te-aș încălzi când va să-ți fie rece.

Și m-aș călători cu tine-n stele
Cu pasul liber, dincolo de zare,
Să fim doar două umbre călătoare,
Ce-și împletesc cărările, stinghere.

Ți-aș îngâna un cântec, să te-alinte,
Să-ți fie rătăcirea mai ușoară;
Ca vina ta pe mine să mă doară,
Te-aș înveli cu gândul meu cuminte.

Și m-aș lăsa în ploaie, ca o boare
Care-nfioară roze-n plină vară,
Să-mi știi iubirea, ca întâia oară,
Eternă-n vremea lumii trecătoare.

Rugăciune

Liviu NADIȘ

Scriitor, Pecica

Se duc preoții în alaiuri cu paparude
Dar nu sunt nori din care să cadă ploi
Rugăciunile noastre cine oare le aude
Ca să ne ferească de griji și de nevoi.

Pământurile au fața crăpată de vânt
Se usucă firul ierbii în fiecare zi
Te rugăm Doamne pe ce avem mai sfânt
De moline și de foame poate ni-i păzi.

Mistreții și cerbii au balta de tot secată
Fântânile duc spre lumină doar noroi
Trăim această vreme ce pare blestemată
Și te rugăm îndură-te Doamne de noi.

De noi, de animale, de găze și de plante
De pământul tău pe care pășim mereu
Nu vrem averi, onoruri și nici palate
Vrem pace și o ploaie bună, lăudat fie Dumnezeu.

Întâlnire spiritual-culturală cu scriitorul Ștefan Mitroi la Biserica Ortodoxă din Sinte Mică

T. FLORE
Jurnalist, Arad

Sâmbătă, 29 martie 2025 a avut loc la Biserica Ortodoxă din Sinte Mică, o activitate spiritual-culturală, prilejuită de întâlnirea cu scriitorul bucureștean Ștefan Mitroi. Scriitorul și publicistul este un colaborator permanent al ziarului *Lumina*, cotidian al Patriarhiei Române Ortodoxe, iar unele dintre eseurile publicate aici au devenit carte cu titlul *Poveștile Cerului și ale Pământului* (2021), urmate recent de *Noi povești ale Cerului și Pământului* (2025). Tocmai din această cauză întâlnirea a avut loc într-un locaș de cult.

Lansarea volumului *Noi povești ale Cerului și Pământului* (2025) a avut loc în premieră națională la Biserica Ortodoxă din Sinte Mică, unde a fost prezentă foarte multă lume din localitate dar și invitați ai autorului și ai organizatorului și amfitrionului acestui eveniment, dnul Aurel Usca.

Cu acest prilej, Aurel Usca a evocat personalitatea autorului, iar preotul Teodor Cristian Cosma a binecuvântat și omagiat pe cel care a înzestrat literatura română cu poezii cum ar fi *Bolnav de inserare*, *Buzunare de grâu* sau *Memoria fumului*. Ștefan Mitroi a scris și roman - *Căderea în cer*, *Dulce ca pelinul*, *Înmormântarea lui Gheorghe*, proză scurtă - *Somnul verde al copacilor*, *Poveștile Cerului și ale Pământului*, teatru - *Mașina de scărpinat* și eseuri lirice.

Ștefan Mitroi este un scriitor și jurnalist român, născut la 5 mai 1956, în

satul Siliștea, comuna Vitănești, județul Teleorman. A debutat, ca poet, în revista *Astra* din Brașov, când era elev în anul al II-lea de liceu. Este absolvent al Facultății de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Romanul *Dulce ca pelinul* a primit Premiul Academiei Române în 2010. În 2022 Ștefan Mitroi a primit Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul *Poveștile Cerului și ale Pământului*. Mai multe dintre cărțile lui Ștefan Mitroi au fost traduse în limbile, franceză, spaniolă, portugheză sau bulgară.

Ștefan Mitroi este membru al Uniunii Scriitorilor, al UZPR (Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România), beneficiind de numeroase premii și distincții pentru activitatea sa scriitoricească. Ștefan Mitroi este membru în Consiliul de Conducere al Uniunii Scriitorilor din România.

„Incurabil, visător, ludic, inventiv fantasmatic și poetic, purtând în suflet cerul de acasă, amintirile și mormintele de acolo, pornind în lume dintr-un sat teleormănean, Siliștea, s-a vrut regizor de film, a terminat dreptul și a visat să ajungă scriitor. Ceea ce chiar s-a întâmplat.” Este doar o parte din prezentarea făcută lui Ștefan Mitroi de către criticul literar Adrian Dinu Rachieru, a spus despre Ștefan Mitroi, dnul Aurel Usca.

„Avem bucuria și plăcerea de a ne întâlni cu un scriitor a cărei semnătură cântărește mult în literatura de azi. Îi mulțumim dnului Ștefan Mitroi că ne onorează cu prezența în această zi. Astăzi este lansată aici la Sinte Mică, în premieră pe țară, cea mai recentă carte a dnului Ștefan Mitroi, este vorba despre *Noi povești ale Cerului și Pământului*, volum apărut în 2025 la Editura

Hoffman”, a continuat dnul Aurel Usca în deschiderea evenimentului de la Sinteia Mică.

„Cartea *Noi povești ale Cerului și Pământului* este o selecție din articolele publicate în ziarul *Lumina* al Patriarhiei Române. Nu sunt chiar toate, pentru că în zece ani, săptămână de săptămână s-au adunat poate o mie de articole. Poate peste un an, peste doi sau peste trei va mai exista o nouă astfel de carte. Este o carte care poate fi citită de oriunde, de la cap de la coadă sau invers, fiecare poveste este independentă. Cât de bine am scris, rămâne să o constatați d-voastră. Sunt povești despre sufletul meu, dar poate fi o singură poveste despre lumea mică din care provin și pe care încerc să o apăr în fața lumii mari, de fapt încerc să spun lumii mari că există și această lume mică, dar care începe să se stingă ușor, ușor”, a spus Ștefan Mitroi despre volumul lansat la Sinteia Mică.

„Eu sunt cel mai bogat om din lume. Am câteva sute de fabrici care produc bucurie. Pentru nevoile mele, în primul rând. Sunt, trebuie să recunosc, un mare consumator de bucurie. Bucuria este pentru mine aproape la fel de importantă ca aerul. Fabricile mele însă produc destulă, ca să le ajungă și altora. Oricât de mare ar fi, cererea nu va depăși niciodată oferta. Trebuie să spun că nu obișnuiesc să stochez bucuria produsă. E musai să ajungă la doritori proaspătă. Nici n-ar avea cum să se învechească, pentru că am întotdeauna grijă de prietenii mei, trimițându-le ce rămâne. Ca și cum toate acestea nu erau de ajuns, mi-au mai lăsat

și părinții mei o fabricuță moștenire. E cât pumnul și-mi duduie toată ziua în piept. Produce iubire. Pentru toate celelalte fabrici. Și pentru toți oamenii ce-mi trimit, zi de zi, bucurie de la fabricile lor!” a spus și preotul paroh Teodor Cristian Cosma de la Biserica Ortodoxă Sinteia Mică. Și a mai precizat ceva preotul Cristian Cosma, textul pe care l-am citit aparține scriitorului Ștefan Mitroi și a fost publicat în Ziarul *Lumina*, o publicație cotidiană a Patriarhiei Române.

Ștefan Mitroi a primit din partea preotului paroh Teodor Cristian Cosma de la Biserica Ortodoxă din Sinteia Mică o icoană. De asemenea, invitații evenimentului lansării de la Sinteia Mică au primit din partea autorului cartea *Noi povești ale Cerului și Pământului* cu dedicație și autograf.

EVENIMENT FOTO CLUB ARAD

„Vânătorii de lumină”

Mircea Octavian BORAN
Președinte, Foto Club Arad

Deschiderea expoziției a avut loc miercuri, 07.05.2025, ora 18, la Atrium Mall Arad, Etaj I.

Asociația Foto Club Arad organizează diverse cursuri de fotografie. Din anul 2008 organizăm în mod gratuit, Cercul de Fotografie pentru elevi. Acest cerc a fost găzduit de diverse instituții de învățământ din Arad și este organizat de Mircea Boran. De anul trecut locul pentru ... teorie este Colegiul Național „Vasile Goldiș”.

Opt dintre membrii Cercului de Fotografie vă propun, în premieră, să vă vedeți și să vă admirați cele 44 de fotografii alese! Acești ... vânători de lumină sunt: Antonia Kovacs, Patricia Ungureanu, Roxana Baci, David Filip, Filip Cojocariu, Andrei Dumitrache și Andrei Rada. O parte dintre ei fac parte

din Cercul de Fotografie de mai mulți ani, iar alții sunt abia la început.

Temele imaginilor care reflectă personalitatea autorilor sunt diverse: natură, arhitectură, reportaj, sport, eseu...

Afișul a fost realizat de Patricia Ungureanu.

Felicitări tuturor și Lumină Bună!

De ce scriu femeile...
Ziua Mondială a Poeziei la
Arad,
la închiderea ediției.
Eseu nondeclarativ. Schimbăm
culoarea, dar nu și tonul la
Ziua Mondială a Poeziei

Florica R. CÂNDEA

Context și culoare: Poezia e arta care (ne) unește și (ne) dezleagă minți peste frunți. Când am primit invitația, mi-am strâns mâinile a îmbrățișare, am închis o clipită ochii și am văzut chipul primei educatoare (cu nume de Aurora), apoi al primului învățător (Ioan), chipul învățătoarei ce a urmat (Rodica), apoi chipurile dascălilor ce-mi așezau pe cap cordeluța și batista (în mână), să pot recita (declama) pe de rost, pe scenă (fiindcă atunci așa era: p.d.r.). Am rețrăit întocmai aceste clipe (în ciorapi albi, păpucași negri, fustiță neagră și cămăsuță albă) tocmai la Ziua Mondială a Poeziei. Atunci, în vremea mea, nu era această sărbătoare (pășteam mieii primăvara și o serbam pe mama, născută în această zi; dar le povesteam nukului, părului și mărunțului cum e natura în câmp, la sat, și umbra lor îmi ținea loc de poezie). „Har” se numește grupul de actanți de la Școala Populară de Artă (prof. Oltea Blaga), cu un nume referențial, dacă ne jucăm cu cuvintele (în Dar)! Câtă explozie de culoare! Rafinament! Emulație pe scena inimilor! Incursiunea Regalului recital s-a perindat prin fabule, pasteluri, texte satirice ș.a. și-a culminat cu „Cățeluș cu părul creț” (în maniera pelticului „pitic”(ă) din fața noastră! O minune!

Conținuturi și concluzii: Trecem Pragul inimilor la o altă scară. Întâmplarea Culturală de la Sala Marii

Uniri (în organizarea Bibliotecii Județene „A. D. Xenopol” Arad, prin Consiliul Județean Arad) a cuprins o componentă implacabilă din punct de vedere al rostuirii „rolurilor”: Ionel Bulbuc (actor), manager al Bibliotecii Județene A. D. Xenopol, care s-a adresat iubitorilor de frumos: *„Sărbătoarea Poeziei are un farmec aparte și oferă plăsmuiri pentru toate gusturile și vârstele. Aceasta este menirea unui lăcaș de cultură, precum biblioteca.”* Invocații și incantații lirico-poetic-muzical au fost intonate prin muzica elevilor de la Colegiul de Arte „Sabin Drăgoi”, sub privirea și coordonarea atentă a mentorilor (Ana Leca, Dulcica Florea). Am (adă)stat la pupitrul *Dezbaterii de idei... (poetice)* „De ce avem nevoie de poezie” alături de Ioana Nistor (organizator și moderator), prof. dr. Diana Șimonca-Oprița, Zoltan Lovas.

Sunt câteva principii care s-au fost desprins din inedita Dezbatere de idei la care am participat: devenim cunoscuți (din necunoscuți) din perspectiva unei empatii cu un posibil cititor; prin stilul liric adoptat (unul dar bun) căpătăm și devenim proprii nouă înșine; prin creația semnată ne găsim propriul drum cel al armoniei care purifică; din punct de vedere cognitiv, creația devine cunoaștere și îndemn înspre terapie de suflet; oferind poeme, oferim imbold, îndemnăm la meditație și introspecție; devenind un anume creator pentru un anume cititor dezvolți și transmiți emoții și alungi anxiosul ș.a.m.d. Sunt câteva din multe alte sensuri și senzații vizual-auditive desprinse de la Ziua Poeziei arădene (...)

La mulți ani fată frumoasă!

SUMAR

EDITORIAL.....	3
De ce scriu femeile...-Florica R. CÂNDEA	3
De ce scriu femeile...La deschiderea ediției-Florica R. CÂNDEA.....	4
Știre de presă culturală-Florica R. CÂNDEA.....	5
PODIUM ARAD.....	7
Ioan Slavici. 100 de ani de la avuția lăsată contemporanilor.....	7
Din nou despre cazul lui Abaris Hyperboreul-Marius-Ioan GREC	10
Mănăstirea „Sfântul Simion Stâlpnicul”-Ioan TULEU	13
Rolul credinței în viața și activitatea lui Vasile Goldiș-Mihai HANDARIC	17
Sigiliile comune ale satelor Cilul de Cus-Bodești și Seleuș-Augustin MUREȘAN	24
Poezia-Ioan Alexandru ARDELEAN.....	26
PATRIMONIU	27
Ordinul „Ferdinand I” acordat în 1931 secretarilor ...-Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS	27
Iartă-mă-Teodor Pătrăuță PETOMAN	28
SPECIAL UZPR.....	29
Mari avertizori de integritate ai istoriei-Roxana ISTUDOR.....	29
Revista <i>Gutenberg-Universul cărții</i> la ceas de primăvară-Carina-Anca BABA.....	32
Revista UZP, o publicație cu plus valoare-Carina Anca BABA.....	33
De ce scriu femeile... (sau) dacă a fost Eminescu la Arad?-Florica R. Căndea	34
P(r)oza zilei:.....	37
Pictat de Dali într-o terifiantă ședință de spiritism-Vasile SĂRÂNDAN	37
SPECIAL UNIUNEA SCRITORILOR ARAD	38
Ioan Matiuț: Portret liric-Anton ILICA	38
Poetul Gheorghe Mocuța din Curtici-Anton ILICA	40
Gheorghe Mocuța, lecturi critice și <i>Pasiuni la capătul nopții</i> -Anton ILICA.....	45
NOTE DE LECTOR	48
Ce mai citim...-Mira ODAGIU	48
Adrian Păunescu – Poet de curte sau dizident cenzurat?-Valeriu ILICA	49
OASPETELE NOSTRU	55
Agroturismul-Aurel DRAGOȘ.....	55
SALON GUTENBERG-POEZIE	57
Cenușă pe arborele vieții mele-Grațiana IENĂȘEL	57
Noi trei – haos-Ioana CRIȘAN	58
Cu ielele...-Adina (Lăpăduș) MATEI.....	58
Seva omeniei-Aida VOIVODICEAN	59
Mă mistuie-Adriana WEIMER	59
SALON DIASPORA	60
Tu vis frumos-Renate DONE	60
Frühlingsgedanken-Hans DAMA.....	60
Gânduri de primăvară-Hans DAMA	60
Menirea-Daniela GUMANN.....	61
Ziua poeziei-Sifora SAVA	61
SALON MOZAIC GUTENBERG	62
Greutatea unui poem-Ioan Vasile MARCU	62
Aforisme-Ioan MARTA	62
Sufletul meu...-Nicolae NICOARĂ-HORIA.....	62
Adâncuri-Lucian GEVELEGIAN	63
Nu aș fi sesizat trecerea timpului-Toma ENACHE	63
Puterea cuvântului-Iulia PINTEA	64
15 Iunie 1889-Steaua s-a stins, a apărut <i>Luceafărul</i> !	64
DEBUT GUTENBERG.....	65

Primăvara-Nataly ORZ	65
Zâna mea-Daniela Ioana BÂSCĂ	65
„O graniță se apără cu un corp de armată sau cu statuia unui poet alături de inimile -Liviu NADIȘ	66
Tanrenga*-Livia CIUPAV / Maria TIRENESCU	68
SALON MOZAIC DIASPORA.....	69
Vârsta de aur-Ileana Ocolișan Baba din Novi Sad-Teodora SMOLEAN	69
Râmâi-Vanghea MIHANJ – STERYU.....	73
Fragment din cartea recent publicată, -MustetiuLaura MUSTEȚIU	73
Poem-Daniela GUMANN	75
După corrida-roman autobiografic-Ovidiu CORNILĂ.....	76
EVENIMENT EDITORIAL.....	81
Semnal editorial: „Bucătura, ca bagaj local”,	81
Florica R. Cândea, Editura Gutenberg Univers, Arad-Carina A. BABA.....	81
Piatra...-Carina A. IENĂȘEL	82
LA O CEAȘCĂ DE CAFEĂ DUMINICA.....	83
Cultivă dragostea de sine ca să te bucuri cu adevărat de viața ta...-Andreea STOICA	83
O selecție naturală inevitabilă-Paul KRIZNER	84
La umbra ruinei-Celus CIOBANU.....	85
Microbuzul cu 8 locuri-Diana CUJBA	87
Viața mondenă prin ochii unui taximetrist-Stelian DEACONU.....	90
Cine sunt eu?-Dorina OMOTA	91
Colțul mucalitului-Loredana TUDORESCU.....	92
Cartea de duminică-Alexandra TUDORESCU	92
EVENIMENT	93
A ajuns Mihai Eminescu la Nădlac?-Gabriela Adina MARCO.....	93
COMUNICAT DE PRESĂ-Carina A. BABA	94
PERSONALIA, MISCELLANEA	97
Ăsta-s io, ș-așă ma ciamă-Marius BRAȘAI	97
Nașul Fănuș-Ion DULUGEAC	97
Dragoste în tranziție-Florin SAIOC	101
EVENIMENT MUZEU	102
Tradiții, Sărbători Pascale-Adelina STOENESCU	102
EVENIMENT ANCMRR și ANCERM.....	103
Știre de interes civic. Adunarea Generală Anuală a Asociației Naționale a Cadrelor Militare	103
în Rezervă și în Retragere, Arad, 24 martie 2025.....	103
Carina A. BABA.....	103
Singur și liber.....	104
Laurian LODOABĂ.....	104
Inima mea	104
Emil MUREȘAN	104
EVENIMENT PECICA	105
15 ani de Cenaclu – spectacol aniversar-Eugenia PONTA PETE	105
Ca o boare-Eugenia PONTA PETE.....	106
Rugăciune-Liviu NADIȘ.....	106
Întâlnire spirituală-T. FLORE	107
EVENIMENT FOTO CLUB ARAD.....	109
„Vânătorii de lumină”-Mircea Octavian BORAN.....	109
De ce scriu femeile...Ziua Mondială a Poeziei la Arad, la închiderea ediției.-Florica R. CÂNDEA	110